72764

דאָס יאָר 1915.

יעקב שיינהאלץ.

(זכרונות פון אן עסטרייכישן זעלנער).

מען האָט מיך אַרויסגעשיקט מיט זעקס מענטשן דורכפּאַטרולירן א קליין וועלדל, וואָס איז געלעגן נישט ווייט פון אונזער לאַגער.

פון דעם דאָרף וואו מיר זיינען אַרויסגעגאַנגען האָט זיך געצויגן א גלייכער וועג, וואָס האָט געטיילט דאָס וועלדל אויף צוויי נישט גלייכע טיילן.

דער טאָג האָט געהאַלטן אין פאַרגיין, וויים אונטערן בערגל האָבן נאָך געשפּריצט די רעשטלעך פון דער זון, און פאַרגאָלדעט די שפּיצן פון די בוימער.

מיר האָבן געדאַרפט צוקומען ביז צו דעם וועלדל און אַרומגיין די רעכטע זייט.

כאָטש אין מערב ברענט נאָך דער הימעל, דרימלען שוין די איינוואוינער פונם וואַלד. דאָ און דאָרט קלינגט נאָך אַ פאַרשפּעטיקט לידעלע, עס הערט זיך נאָך אַן איבערפליען פון אַ פויגעלע, אַ טרייסל פון די צווייגעלעך... נאָר באַלד איז אַלץ שטיל, אַלץ רואיק, אַלעס דרימלט.

קיין איינציקער שאָרך שטערט נישט אונזער שטילן באַוועגן זיך און אזוי זיינען מיר צוגעקומען ביזן סוף פון דעם וועלדל.

איצט האָבן מיר זיך געדאַרפט פאַרנעמען אויף אַ שמאָל סטעזשקעלע, וואָס האָט אַרומגערינגלט פון מערב דאָס וועלדל, און וויים זיך פאַרבונדן מיט דעם וועג פון וואַנען מיר זיינען אַרויסגעקומען.

מורא האָבנדיק, אַז דער שונא קאָן זיין אין דער נאָנט, האָבן מיר זיך אָנגעבויגן, און אָנגעהויבן אויף אַלע פיר שטיל צו קריכן. אין דער זייט האָב איך אַרויסגעשיקט איין זעלנער, קוקן צי דאָרט איז עפּעס נישט פאַרדעכטיק. ער איז גיך צוריקגעקומען און וויזנדיק פאַר זיך:— הער קאַפּראַל, „דער שונא"!

איך האָב נישט געהאַט קיין צייט זיך אומצוקוקן, ווען ס'איז געפאַלן אַ שאָס, און דער אָרימער, נישט אַרויסגעבנדיק פון זיך אַ וואָרט האָט ברייט צעשפּרייט די הענט און זיך אויסגעשטרעקט אויפן רוקן טויט.

— נידער!—האָב איך באַפוילן.

— פייער!—מיר האָבן געשאָסן אויף בלינד.

די שיסעריי האָט געדויערט ביז אַ האַלבער שעה, ווען אַף אַמאָל זיינען די רוסן שטיל געבליבן. איך האָב אַרויסגעשטעלט דעם קאָפּ זען וואָס עס טוט זיך, און דערזען, אַ פּאָר שריט שוין פאַר אונז אַ גרופּע קריכנדיקע רוסן.

— אויף! — האָב איך באַפוילן, און שוין האָבן זיי זיך אויף אונז געוואָרפן. צו מיר זיינען צוגעלאָפן צוויי. איך בין צוריקגעשפּרונגען און איינעם אַריינגעשטאָכן אין בויך. די ביקס איז אים אַרויס פון דער האַנט. ער האָט צעשפּרייט די הענט און די פיס און געפאַלן מיט געשריי:

שמע ישראל!...

וואָס איז מיט מיר ווייטער געשען געדיינק איך נישט.

ווען איך האָב זיך אויפגעכאַפּט און אויפגעמאַכט די אויגן, האָב איך געזען אַ פּאָר שטערנדלעך פינקלען איבער מיין קאָפּ.

— וואו בין איך? פאַרוואָס נישט אין לאַגער?... וואָס טו איך דאָ?... איך האָב זיך געפּרואווט אויפהויבן האָב איך דערפילט אַ שטאַרקן ווייטיק אין זייט, און איך בין צוריקגעפאַלן. איך האָב אויסגעדרייט דעם קאָפּ, און דערקענט, אַז איך ליג לעבן בוימער, דאַן האָב איך זיך אַלץ דערמאָנט!...

גאָט! איך האָב דערהרגעט א אידן....

נישט קוקנדיק אַף מיין גרויסן ווייטיק האָט איך זיך אויסגעדרייט... ער מוז דאָ ערגעץ נאָענט ליגן... אפשר לעבט ער נאָך? אפשר קאָן איך אים מיט עפּעס העלפן?

ס'איז געווען אַ ליכטיקע נאַכט. נישט ווייט פון מיר האָב איך דערזען עפּעס ליגן... ער? יאָ! זיכער ער!... נאָר ווי אַזוי צו אים צוקומען? איז ער טויט? זיכער!... א נישט וואָלט עי זיך גערירט, געקרעכט. און אפשר האָט ער נאָר געחלשט? אפשר דרעמלט ער? איך וועל אים רופן...

הער איד! הערט נאָר איד! רוסישער זעלנער! הערט נאָר! דאָס רוף איך אייך... איך וואָס האָב אייך געשטאָכן... איך בין אויך אַ איד... נאָר אַן עסטרייכישער זעלנער!

איך האָב אים געשטאָכן... איך! איך!

לא תרצח! האָט גאָט אָנגעשריבן; ואהבת לרעך כמוך... נאָר איצט נישט... איצט איז מלחמה!

תמיד ווען איינער הויבט נאָר די האַנט קעגן אַ צווייטן, ווערט ער באַשטראָפט... נאָר איצט מעג מען קוילן... איצט איז מלחמה!...

גאָטעניו... איך בעט דיך טו, אַז ער זאָל לעבן...

איך האָב זיך געפּרואווט רירן... נאָר אוממעגלעך. איך בין געווען ווי צוגעשלאָגן צו דער ערד. ווען איך האָב זיך געוואָלט רירן, איז ווי מען זאָל שטיקער פון מיין גוף רייסן.

האָרציו! מיינע ליבע, דו זאָלסט וויסן, וואָס עס טוט זיך איצט מיט מיר! און אפשר וועל איך שמאַרבן? גאָט מיין גאָט! וואָס וועסטו אָנהויבן איינע אַליין מיט אַ דריבניטשקע קינד!

... ער האָט אויך עמיצן געמוזט האָבן... אפשר א מאַמע אַן אַלטע, אָדער א כלה... און אפשר ווי איך, אַ יונג ווייבל מיט אַ קינד...

און אים האָט אויך זיין ליב ווייבל צו דער באַן געמוזט באַגלייטן. און זיין קינד אפשר ווי מיין הענטשעלע זיך געדריקט צו זיין פּנים... געוויינט און געקושט און געזאָגט:

— טאַטעלע וועט צוריקקומען, אמת? און מיט איר קליינטשיק הענטל געקושט און געהאַלזט.

טאַטעלע אַזוי גוט! פאַרוואָס טאַטעלען שלאָגן?... טאַטעלע האָט אויך קיינעם נישט געשלאָגן...

איך! איך! איך האָב געקוילעט דיין טאַטן! ניין, ניין, קיין מאָל האָט דיך דיין טאַטעלע נישט געשלאָגן, קיין מאָל גאָר קיין שלעכטס געטאָן. איך האָב אים נישט געקענט, פריער אפילו קיינמאָל נישט געזען. נאָר דיין טאַטעלע האָט געטראָגן א רוסיש און איך אַן עסטרייכיש מונדיר...

איך האָב זיך מיט געוואַלד אביסל פאָרגערוקט, נאָר פון גרויס ווייטיק האָב איך געחלשט. ווען איך האָב זיך אויפגעכאַפּט איז שוין געווען טאָג.

איך האָב אויסגעדרייט דעם קאָפּ. גרויסער גאָט, ער רירט זיך! יאָ, איך הער זיין שטיל קרעכצן...

— וואַסער, האָט רחמנות — אַביסעלע וואַסער — איך שטאַרב — האָט ער געקרעכצעט — באַלד, באַלד וועט איר באַקומען, — האָב איך אויסגעשריען, און פאַרגעסנדיק מיין לאַגע האָב איך זיך פאָרגעריסן און געפאַלן לעבן אים.

— וואַסער! רחמנות איך שטאַרב. — האָט ער ווייטער געקרעכצעט.

איך האָב זיך אָנגעשפּאַרט אין מיין רעכטן אָרם, און מיט דער לינקער האַנט אים אַריינגעגאָסן אביסל וויין... ער האָט געעפנט די אויגן.

— האָט נישט מורא, איך בין אַ איד! זייט מיר מוחל, דאָס האָב איך אייך נעכטן געשטאָכן. איך האָב קיינעם קיינמאָל קיין שלעכטס געטאָן, נאָר וואָס בין איך שולדיק... איצט איז מלחמה.

זייט מיר מוחל!...

ער האָט געעפנט ברייט די אויגן, געקוקט אַף מיר ... און טרערן האָבן זיך אים געלאָזט.

— פון וואַנען זייט איר? — האָב איך געפרעגט, האָט איר אַ ווייב? קינדער?

— וואַסער! אַביסעלע וואַסער! —

איך האָב אַראָפּגענומען זיין פלאַש, זי איז געווען מיט וואַסער, איך האָב אים אַריינגעגאָסן אַביסל. דאָסמאָל איז ער גאַנץ צו זיך געקומען.

— האָט נישט מורא — האָב איך נאָכאַמאָל אָנגעהויבן... איך בין אויך אַ איד... איך וויל אייך העלפן...

— מיר העלפן! וואָס קאָנט איר מיר שוין העלפן? איך שטאַרב...

אפשר האָט איר אַ ווייב... קינדער?!

— הערט. האָט ער שטיל אַרויסגעזאָגט... יאָ, יאָ איך האָב... אַ אַ פרוי... טרערן האָבן זיך אים געגאָסן פון די אויגן.

— איך האָב.., א פרוי... דריי וואָכן.,. פאַר מיין איינרופן האָבן מיר חתונה געהאַט... זעקס יאָר זיך געליבט... שווער... אַזוי... שווער— זיך געפּלאָגט.

— ער האָט זיך אָפּגעזיפצט. מאַט ליגן געבליבן, און נאָך אַ ווײַלע ווייטער דערציילט.

— איר פאָטער האָט נישט צוגעלאָזט... איך אַ ארימער בחור, אָנגעשטעלט אין א באנק, און זי... אַ טאָכטער פון אַ רייכן סוחר.

נאָך זעקס יאָר דערלעבט דאָס גליק... און אַף אַזוי קורץ...

ער האָט שווער אופגעהויבן די האַנט. פאַרדעקט זיך די אויגן. איך האָב ביטער אָנגעהויבן וויינען.

— וויינט נישט. איך ווייס איר זייט נישט שולדיק... אַזוי איז מיר באַשערט געווען.. ווען נים איר, וואַלט מיך אַ אַנדערער געשטאָכן...

— אָבער, איך א איד! —

אַזוי איז אידן באַשערט! איך האָב צו אייך אַ בקשה... אַ בריוועלע צו מיין פרוי... איר וועט טראַכטן איבערצושיקן... שווערט מיר דאָס!

איך האָב. געשוואָרן.

— שרייבט!

איך האָב שווער אַרויסגעצויגן מיין נאָטיץ־בוך. און אַזוי ווי איך בין געלעגן אָנגעשפּאַרט אַף דער רעכטער זייט געשריבן.

— קליאַרציאַ!

... איך שטאַרב. די וועלט איז אַזוי שיין,.. נאָר נאָך גאָרנישט בענק איך... נאָר נאָך דיר!

ביי דער שוועל פון אונזער לעבן, קליאַרציאַ, שטאַרב איך...

... איך שטאַרב א קרבן פון מענטשלעכער אומבאוואוסטהייט, געשטאָכן פון דעם זעלבן אָפּפער וואָס איך...

זיי געזונט מיין טייערע... זיי געזונט און וויין נישט. ווייל די וועלט איז נישט ווערט דיינע טרערן...

קליאַריצאַ! ס'איז אונז נישט באַשערט געווען צו לעבן אינאייניעם... איך שטאַרב... דו ביזט יונג, לעב! לעב פאַר מיר און פאַר זיך! מיר איז אַזוי שווער... איך קאָן נישט מער..

זיי ג—ע—ז—ו—נ—ט...

„דער פאַרבאַנד פון אידן—אַנטיילנעמער אין לעטלאַנדס באַפרייאונגס־מלחמה" און די אידישע געזעלשאַפטלעכקייט.

אַ יאָר צייט איז אַריבער, זינט דער גרינדונג פון פאַרבאַנד פון די אידן אָנטיילנעמער אין לעטלאַנדס באַפרייאונג. זיך אומקוקנדיק אַפן פאַרלאָפענעם יאָר קען מען מיט באַפרידיקונג קאָנסטאַטירן אַ גרויסן פּראָגרעס אין דער אַנטוויקלונג פון פאַרבאַנד. פון אַ ריין־לאָקאַלע ריגער אָרגאַניזאַציע איז ער פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ אַללעטלענדישן פאַרבאַנד מיט אַקטיווע אָפּטיילונגען אין ליבוי און דווינסק און מיט אַ היפשע צאָל מיטגלידער איבער גאַנץ לעטלאַנד. אין משך פון דעם יאָר האָט זיך דעם פאַרבאַנד איינגעגעבן זיך אָרגאַניזאַציאָנעל צו פאַרפעסטיקן און אָנצוקניפן די נייטיקע באַציאונגען מיט די געהעריקע מלוכה־אינסטיטוציעס און מיט די לעטישע קריגער־פאַראיינען. אַדאַנק דער מיט־הילף פון פאַרבאַנד איז צוגעטיילט געוואָרן ערד פון מלוכה־פאָנד באַ 140 מיטגלידער און אויסער דעם האָט נאָך אַ געוויסע צאָל אידן נים־מיטגלידער פון פאַרבאַנד באַקומען ערד. אייניקע מיטגלידער איז געגעבן געוואָרן אומזיסטע יורידישע הילף באַם באַקומען אונטערטאַנשאַפט און באַ אַנדערע ענינים.

דאָס אַליין איז אָבער ניט דער הויפּט־צוועק פון פאַרבאַנד, וועלכער האָט זיך געשטעלט פיל גרעסערע און ברייטערע צילן. אויסער דעם, וואָס מיט זיין עצם עקסיסטענץ דעמאָנסטרירט דער פאַרבאַנד דעם אָנטייל פון די אידן אין לעטלאַנדס באַפרייאונגס־מלחמה, האָט ער דער ערשטער פון די אידישע אָרגאַניזאַציעס פּראָקלאַמירט די נויטווענדיקייט פון אַ דערנעענטערונג צווישן די אידן און דעם מערהייטס־פאָלק. ער האָט זיך אויך געשטעלט אַלס ציל צו אַנטוויקלען צווישן דער אידישער יוגנט די מלוכהשאַפטלעכע אידייען פון דער ד ע מ אָ ק ר אַ ט י ש ע ר לעטלאַנד.

ניט אַזוי גיך וועלן די דאָזיקע גרויסע צילן פאַרווירקלעכט ווערן אין לעבן, מען קען שוין אָבער מיט באַפרידיקונג קאָנסטאַטירן אַ גרויסן שריט פאָראויס אין דעם הינזיכט באַ דעם צד שכנגד — באַ די לעטן. אַזוי, למשל, האָט דער מלוכה־פרעזידענט ה' זעמגאַל ליבנסווירדיק אָנגענומען די ערן־מיטגלידערשאַפט אין פאַרבאַנד, זייענדיק זייער פאַראינטערעסירט מיט זיינע צילן און אופגאַבן. דער פאַרבאַנד ווערט באַגעגנט אין די מלוכהשע, מוניציפּאַלע און לעטישע געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס, מיט וועלכע אים קומט אויס זיך צו טרעפן, מיט פאַרשטענדניש און אַכטונג. און ווער ס'האָט געזען, וואָס פאַר אַ ווירקונג אַף דער לעטישער געזעלשאַפט ס'מאַכט יעדע אויסערלעכע אַרויסטרעטונג פון פאַרבאַנד, ווי, למשל, בעתן צוג פון די געזעלשאַפטלעכע אָרגאַניזאַציעס אין 10־טן יאָרטאָג פון דער באַפרייאונג פון ריגע, דער קען פאַרשטיין די וויכטיקייט פון דער עצם עקסיסטענץ פונם פאַרבאַנד.

מיט אַן אומפאַרשטענדלעכער גלייכגילטיקייט באַציט זיך צום פאַרבאַנד די אידישע געזעלשאַפטלעכקייט, אַזוי ווי ס'וואָלט עפּעס געווען אַ פּריוויליקער פייערלעשער־פאַראיין, וועלכער שטעלט זיך, אויך גאַנץ נוצלעכע צילן... אונזער געזעלשאַפטלעכקייט איז געוואוינט צו זוכן נאָר דעם תכלית פון היינטיקן טאָג און איז נים מסוגל, ווי עס שיינט, אָפּצושאַצן ענינים, וואָס האָבן אַ ווירקונג אין דער צוקונפט. זאָל מען אָבער נים פאַרגעסן, אַז אַזוי ווייטער פאָרזעצן אונזער הו־האַ לעבן דאָ אין לאַנד, אָן שום מגע ומשא מיט דער מערהייטס־קולטור, היינגנדיק בין השמים ובין הארץ, וועלן מיר גאָר לאַנג ניט קענען. מיר דאַרפן זיך לערנען פאַרשטיין די אידעאַלן און אינטערעסן פון מערהייטס־פאָלק און ערשט דאַן קענען מיר דערוואַרטן אַ פאַרשטענדעניש פון יענעם צד. דער פאַרבאַנד מאַכט די ערשטע, אָבער זיכערע שריט צו אַזאַ דערנעענטערונג און דעריבער פאָדערט ער מיט רעכט דעם נויטיקן אינטערעס פון דער אידישער געזעלשאַפטלעכקייט.

וואָס האָט דער פאַרבאַנד געמיינזאַמעס מיטן אידישן קריגס־אינוואַלידן־פאַראיין? כאָטש דער לעצטער פאַרנעמט זיך איבערהויפּט מיט דער פאַרבעסערונג פון עקאָנאָמישן מצב פון זיינע מיטגלידער און דער פאַרבאַנד שטעלט פאַר זיך פיל ברייטערע צילן, דאָך האָבן זיי די מעגלעכקייט צו אַרבעטן אין אַן איינגען קאָנטאַקט פאַר געמיינזאַמע צילן. דער פאַרבאַנד וועט געוויס מיטהעלפן דעם אידישן קריגס־אינוואַלידן־פאַראיין אין שאַפן מיטלען פאַר די נויטבאַדערפטיקע אינוואַלידן. ביידע אָרגאַניזאַציעס האָבן שוין געמאַכט די ערשטע שריט פאַר אַ געמיינזאַמער אַקציע — פאַרן אופשטעלן אַ דיינקמאָל די געפאַלענע אידישע סאָלדאַטן. מען דאַרף דאָ מודה זיין, אַז דער איד האָט מער פאַרשטענדניש פאַרן קריגס־אינוואַליד, ווי פאַר אונזער פאַרבאַנד, ווייל עס האַנדלט זיך וועגן אַ קאָנקרעטער הילף, וועלכער איז אים פאַרשטענדלעכער ווי עפּעס אַ אידישער „מיליטערישער" פאַרבאַנד... און דעריבער פאַרבייט מען אונז גאַנץ אָפט מיט די אידישע קריגס־אינוואַלידן, כאָטש מיר האָבן אַף דעם נים קיין פאַריבל...

מיר האָפן אָבער, אַז ס'וועט קומען אַ צייט, ווען די אידישע געזעלשאַפטלעכקייט וועט אונז פאַרשטיין און וועט דערפילן איר חוב לגבי אונזער פאַרבאַנד.

יצחק וויספּאָפּ

פאַרוואַלטונגס־מיטגליד פון פאַרבאַנד פון די אידן אַנט. אין לעטל. באַפר.

72765

די אידישע אינוואלידן און די אידישע געזעלשאפטלעכקייט.

דער גרויזאמער וועלט-קריג און זיינע פאלגן האבן איבערגעלאזן נאך זיך גרויסע און שרעקלעכע שפורן. טויזנטער מענטשן זיינען געבליבן אין זייער אייביקער רו אף די ווייטע שלאכטפעלדער. נאך ערגער איז די לאגע פון די אהיים צוריקגעקומענע אינוואלידן, פריער געוועזענע פראדוקטיווע, נוצלעכע און גלייכע מיטגלידער פון דער געזעלשאפט, — און איצטער, נאכן קריג, קאליקעס, אן הענט, אן פיס, אן אויגן און בכלל צעבראכענע, קערפערלעך און גייסטיק, זיינען זיי ארויסגעווארפן געווארן פון די רייען פון דער געזעלשאפט. די מלחמה האט זיי ארויסגעריסן פון זייערע נארמאלע, עקאנאמישע און געזעלשאפטלעכע באדינגונגען. עס איז דער דירעקטער חוב צו געפינען די מעגלעכקייט צו שאפן פון זיי נייע, פרוכטבארע און פראדוקטיווע מיטגלידער פון דער אידישער געזעלשאפט, זיי זאלן קענען פראדוקטיוו ארבעטן, פארדינען אליין פאר זיך און ניט פאלן אלס לאסט אף דער געזעלשאפט, ווייל מען מוז דאך סוף כל סוף נעמען אין אכט, אז זיי זיינען ניט קיין שנארערס — זיי זיינען נאר א שוידערלעכער קרבן פון דער מלחמה. מען מוז געפינען די נויטיקע מיטלען זיי ווידער אופצובויען און כאטש דערמיט געבן זיי די קלענסטע מעגלעכקייט צו פארגעסן דעם קריגס-צושטאנד פאר די אינוואלידן קאליקעס און דעם אייביקן פארלוסט פאר די אלמנות, עגונות און יתומים נאך זייערע געפאלענע און פארלארענע מענער און פאטערס.

ווי געזאגט, איז זייער גרויס דער חוב פון דער רעגירונג בנוגע אונזע אינוואלידן, אלמנות און יתומים, אבער ניט קלענער איז דער חוב אויך פון דער ברייטער אידישער געזעלשאפטלעכקייט. דער אידישער סאלדאט, גייענדיק אפן שלאכטפעלד האט מיט זיין בלוט און לעבן פארטיידיקט דעם כבוד און וואוילשטאנד פון דער גאנצער ברייטער אידישער געזעלשאפט. עס איז איבעריק צו דערמאנען, אז ווען די אידישע געזעלשאפט פון יעדן לאנד קומט צו איר רעגירונג מיט אירע פאדערונגען וועגן פאליטישע, קולטורעלע און עקאנאמישע רעכט — שטעלט זי גלייך ארויס אין אקטיוו דאס, וואס די אידן טראגן גלייכע פליכטן און הויפטזעכלעך, די אידן גיבן גענוג מיליטער, וועלכע פארטיידיקן דעם כבוד און האב פון לאנד, אט דעריבער טאקע ליגט דער חוב פון דער ברייטער אידישער געזעלשאפט צו העלפן די אידישע מלחמה-קרבנות אינוואלידן, אלמנות און יתומים, די אומשולדיקע צעבראכענע מלחמה-קרבנות ווידער אופבויען און מאכן זיי פאר גלייכע מיטגלידער פון דער גאנצער ברייטער אידישער געזעלשאפט, פון וועלכער זיי זיינען דורך דער מלחמה ארויסגעריסן געווארן.

וואס האט די אידישע געזעלשאפט געטאן אין דער הינזיכט? גארנישט און נאכאמאל גארנישט. אנשטאט צו באטראכטן די גאנצע אינוואלידן-פראבלעם פון ריין פראדוקטיוון שטאנדפונקט, האבן זיי עס באטראכט פון פילאנטראפישן; און דא ליגט דער גאנצער פעלער; ווי אלע פילאנטראפישע פלענער, אזוי איז אויך די פראגע וועגן הילף און אופבוי פון די אינוואלידן געבליבן ווי א זייפנבלאז; פון דער אנדער זייט וויל ניט דער אינוואליד און די מלחמה-אלמנה אזא שטיצע, וועלכע דערנידערט זיי מאראליש. העלפן זיי צוריקשטעלן זיך ווי פריער אט דאס איז דער הייליקער וואונטש פון די מלחמה-געליטענע.

און מיר ווילן האפן, אז גארניט וויט וועט די אינוואלידן געזעלשאפטן געלינגען דורכפירן זייער ארבעט אזוי, אז אלע וואונדן פון דער מלחמה וועלן פארהיילט ווערן און אירע קרבנות וועלן צוריק ווערן גלייכע און בארעכטיקטע מיטגלידער פון דער ברייטער אידישער געזעלשאפט.

ק. מאשקאווסקי

סעקרעטאר פון דער אינוואלידן-געז. „ספאווז" אין ווילנע.

שול-קינדער קעגן מלחמה.

זייער אינטערעסאנטע פאקטן וועגן דער השפעה, וואס א מלחמה מאכט אף קינדער האט ארויסגעבראכט די „ליגע פון פעלקערבונד" אין פראנקרייך. זי האט אין אייניקע שולן, וואס עס לערנען איבער 12 הונדערט קינדער געלאזט דעמאנסטרירן א ריי פאטריאטישע מלחמה-פילמען, פארשיידענע בילדער פון שלאכטן פון דער מלחמה-צייט, און דערנאך פארגעלייגט אלע קינדער אן אנקעטע מיט פראגן צ. ב.: „וואס האט דער פילם דיר באאיינפלוסט צו טראכטן וועגן קריג?", „וואס קלערסטו וועגן דער אנדער זייט? — דאס הייסט וועגן די שונאים" און נאך פארשיידענע אנדערע פראגן.

דער פארזיצער פון דער געזעלשאפט, וואס האט אנגעפירט מיט די פראגן צו די קינדער גיט איבער, אז די מלחמה-בילדער ווירקן אף די קינדער פונקט פארקערט, ווי די בלוט-פאטריאטן דערווארטן: בלויז 22 פון דער גאנצער צאל קינדער זיינען פון די בילדער באאיינפלוסט געווארן לטובת דער מלחמה, די איבעריקע 12 הונדערט קליינווארג זיינען אזוי באווירקט געווארן פון די מלחמה-סצענעס, אז זיי זיינען אלע ארויסגעטראטן אלס קעגנער פון קריג. א סך קינדער האבן דערקלערט אין זייערע ענטפערס, אז „מלחמה איז דער שוידערלעכסטער וועג צו שלום".

368 קינדער האבן אין זייערע ענטפערס געזידלט די ברוטאליטעט און דעם גרויל פון דער מלחמה, 239 — האבן אנגעוויזן אפן פארלוסט פון מענטשלעכע לעבנס, 221 — די פארשווענדערישקייט פון דער מלחמה, 146 — די זינלאזיקייט פון דער מלחמה און די איבעריקע די גרויסע זינד און די מאראלישע געפאלנקייט, וואס די מלחמה ברענגט. זייער אינטערעסאנט זיינען אייניקע ענטפערס פון קינדער. א 15-יאריקער אינגל שרייבט אין רובריק באמערקונגען פאלגנדעס:

זייער געערטער הער! איך אליין בין א קראנקער מלחמה-יתום— מיין פאטער איז געפאלן אפן פראנט אין איינע פון די גרויסע שלאכטן בא ווערדען, ווען איך בין נאך געווען א קליין קינד. מיין מאמע איז זייט יענער צייט קראנק און קען ביז היינטיקן טאג מער ניט ארבעטן און מיר מאטערן זיך ביידע מיט די קליינע פענסיע. וואס מיר באקומען פאר מיין פאטער; זי קלעקט קוים אף צו דערנערן אונז ביידן. זעענדיק אפן פילם א בילד, וואו דעם שונאס א קויל טרעפט אונזערן א סאלדאט — האב איך דערזען דעם בילד פון מיין אייגענעם פאטער, ווי ער איז געפאלן אין שלאכט. ווייטער דער אנזאגן אין דערהיים דער פאמיליע וועגן דעם גרויסן אומגליק, וואס זי האט געטראפן, די ליידן פון דער יונגער מוטער, וואס איז געבליבן מיט א קליין קינד אף די הענט — דער בילד האט מיר געוויזן מיין אייגענע קראנקע מאמע, ווי זי האט זיך מיט מיר געקוועלט. ביז זי האט מיר דערצויגן און געמאכט פאר א מענטש, וואס פארשטייט, וואס דאס הייסט מלחמה. איר פרעגט אין אייער פרעג-בויגן, וואס איך קלער וועגן מלחמה — וואס זאל איך קלערן? — ווען די פארשאלטענע מלחמה וואלט ניט געווען, וואלט איך געהאט א פאטער און א געזונטע מאמען און מיר וואלטן זיך ניט אזוי דארפן מאטערן פאר אונזער עקסיסטענץ. איר פרעגט ווייטער — וואס איך טראכט וועגן דער אנדער זייט — דאס הייסט וועגן די שונאים? — וואס זאל איך טראכטן — זיינען זיי דען ניט די זעלביקע אומגליקלעכע מענטשן ווי מיר? זיינען דען זייערע יתומים און קראנקע מאמעס ערגער פאר אונזערע. זעענדיק די אייניקע מלחמה-בילדער האבן מיר די בילדער באאיינפלוסט צו טראכטן, אז א מלחמה איז דער שרעקלעכסטער אומגליק פון דער מענטשהייט, ווייל ער ברענגט אן סוף ליידן, פיין, טויט און טרויער אפילו פאר די, וועלכע בלייבן אין דער היים.

און זעענדיק פון די בילדער האב איך זיך געגעבן א נדר, אז ווי לאנג איך וועל לעבן וועל איך קעמפן אט קעגן די זינלאזע שוידערלעכקייטן, וואס האבן מיר און מיין ליבע קראנקע מאמען דאס לעבן צעבראכן.

בלויז 8 פראצענט פון די קינדער האבן אין זייערע ענטפערס אנגעוויזן, אז עס זיינען פאראן אנדערע מיטלען חוץ מלחמה אף צו באזייטיקן אינטערנאציאנאלע סכסוכים.

2 פראצענט פון די קינדער האבן איבערהויפט ניט געוואוסט, וואס דאס איז „פעלקער בונד-ליגע".

LIEPĀJAS BANKA A.-S.

(«Libauer Bank» Akt.-Ges.)

Riga:
Verwaltung u. Centrale, gr. Jakobstrasse 16
Telegramm-Adresse: Aksalibank

Fernruf: 3565.
Latv. Banka Giro-Konto № 973.
Postcheckkonto № 24.

Libau:
Filiale, Kirchenstrasse 3 im eigenen Haus

Codes: Peterson International Code II. ed., Rudolf Mosse Code, A. B. C. 5 th. ed.

Fernruf: 69, 5-09, 6-00.
Latv. Banka Giro-Konto № 1140.
Postcheckkonto № 2004

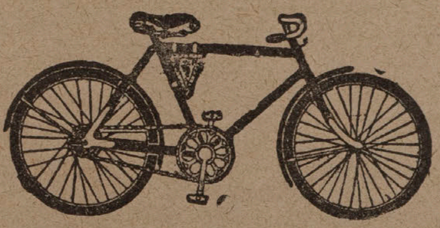

„Latvello"

עליזאבעט־גאס 16.

אין פראָוויזן באַ אונזערע פאַרטרעטער.

Telefon 20319.

Emil Falkenhof

Strumpf & Wirkwarenfabrik

Kontor:
Riga, L. Grēcinieku ielā 12.

פרוכט־האנדל

אקצ.־געז. „פרוטי"

ריגע, יונגפערן־גאס 1.

ערשטקלאַסיקע דאַמען־גאַרדעראָבן־אַטעליע

ד. ראבלין, ריגע

מירן־גאס 71 ד. 6. טעל. 21547.

טאבאק־פאבריק „ט ר ו ד", ריגע

רעקאָמענדירט די פאפיראָסן

„מ י ל ד א" און טאבאק „פ ל א ר י ד א"

און „מ יי ג ע"

וועלכע זיינען אַלעמאָל די בעסטע.

Только

Renol

удаляетъ лишніе волосы.

Книги для **подарков**

зарубежных и советских изданий, в изящных переплетах в огромном выборе предлагает

А/О. **ВАЛЬТЕРС и РАПА**

(Площадь Оперы).

72766

Lauksaimniecības un rūpniecības mašiņu noliktava

«AGRONOMS»

GALVENĀ NOLIKTAVA UN KANTORIS

LIEPĀJĀ, Aleksandra ielā № 1. **Tālruņi 9-17, 13-55.**

Holz-Industrie und Handels-Akt.-Ges.

„Gebr. Hillmann"

LIBAU.

Lagerwerke & Holzexport

Tel.-Adr. Hillmann, Libau

Tel. { Comptoir № 351 u. 966. Sägewerk № 146 u. 898.

Codes — New Zebra
Zebra Code 3-rd Edition.
Wood Code.
Wood Code 2-nd Edition.

Handelshaus

S. Dann, Libau

Kornstr. 39. Tel. 29.

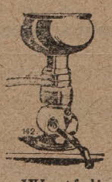

Westfalia

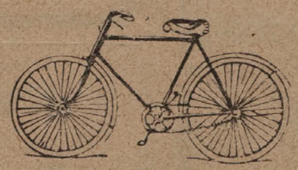

Indian
Columbia
Latvello
Wittler

Kannen
Eggen
Pflüge

Motorräder

D-Rad

„Zündapp", Orial, Stock.

Jacob Epstein, Libau

Spedition - Reederei

Telephon 794, 381, 1180, 378.

Pulksteņu lieltirgotava

J. Rusīneks

LIEPĀJĀ.

Filiale:
Rigā, Kungu ielā 28.

Jacob Rosowsky, Libau

Saegerplatz № 4. — Telephon 1198.

Zucker & Heringsimport
Kolonial & Tabak-Engros

Giro-konti:
Latvijas Banka № 1448.
Postcheck-Konto № 3154.
Libauer Kaufmannsbank A. G. 363.

Alleinvertreter für die Randstaaten:
Belgisches Fensterglas
The Glass Trading Co. Ltd., Belgien.

Saccharin
Saccharinkonzern «Hermes» A.G., Zuerich, Schweiz.

Europäisch bekannte holländische Pflanzenbutter «NORTH STAR». der N. V. Bloemendal & Kerkhovens Fabrieken, Rotterdam.

IMPORT
u.
EXPORT

S. Kabalkin

LIBAU.

Tvaika dzirnavas

Feldhuhn & Schmemann

Liepājā.

Die praktische Hausfrau kauft

Elephant-Luxus Tee

weil von dieser auserlesenen Sorte nur wenig Tee nötig ist um ein Getränk von vollem und kräftigen Geschmack zu haben. Man kauft also billig und hat trotzdem das Feinste, was es von Ceylonteen überhaupt auf dem Markt gibt.

Parfümerie

„Violet"

Paris—Riga

L. Peldu ielā 13

Parfüms

Eau de Cologne

Haarwasser

Puder

Lippenstifte

מודעות.

דאנק־זאגונג:

מיר דריקן אויס אונזער הארציקן דאנק די אלע פערזאנען און פירמען, וואס האבן אונטערשטיצט אונזער זשורנאל מיט אנאנסן.

ריגע, דעם 18-טן יאנואר 1930

דער באלטישער אידישער קריגס־אינוואלידן פאראיין.

— אינוואלידן, מיטגלידער פון לעטישן קריגס־אינוואלידן פאר־באנד האבן דאס רעכט צו באזוכן פאר א העלפט פרייז, (אופווייזנדיק די מיטגלידס־קארטע פון פאראיין) פאלגנדיקע פארוויילונגס־ערטער: נאציאנאלע אפערע, קינסטלערישן (דיילעס) טעאטער, רוסישע דראמע, ארבעטער טעאטער (דארפאטער גאס 64) און קינא־טעאטער „פא־לאדיאום". דעם נאציאנאלן טעאטער קען מען באזוכן אינגאנצן אומ־זיסט, אופווייזנדיק א באגלייט־שיין, וועלכן מען קען באקומען אין סעק־רעטאריאט פון פארבאנד.

— קומענדיק אנטקעגן דעם אינוואליד, האט די ריגער־טראם־ווײ־דירעקציע פארקלענערט פאר זיי דעם פרייז אף א העלפט. פאר־קארטן קען מען באקומען אין טראמוויי־דירעקציע, פרייהייט־גאס 110 פון 10—2. מען דארף מיטנעמען א פאטאגראפיע און א פאר־קארטע פון לעטלטנדישע אייזנבאנען.

— דאס רעכט צו פארן אף די לעטלענדישע אייזנבאנען פאר א העלפט פרייז האבן נאר די אינוואלידן, וועלכע קריגן פון דער מלוכה א פענסיע, פאמיליע־מיטגלידער ווי אויך די, וואס רעכענען זיך פאר קריגס־אינוואלידן, אבער קריגן נישט קיין פענסיע, געניסן נישט די אויבנדערמאנטע הנחה. די דאזיקע קארטעס קען מען באקומען אין וואוילשטאנדס־מיניסטעריאום אדער אין פארקערס־מיניסטעריום.

פון דער רעדאקציע:

שליסנדיק היי־יאריקע אויסגאבע „דער אידישער קריגס־אינוואליד" דריקן מיר אויס אונזער הארציקן דאנק אלע חשובע געזעלשאפטלעכע טוערס, ווי אויך אלע חשובע היגע און אויסלענדישע ליטעראטן, וועלכע האבן אונז געשיקט מאטעריאל און מיטגע־האלפן אין דער ארבעט ארויסצוגעבן דעם דאזיקן זשורנאל.

רעדאגיר־קאלעגיע.

ארויסגעבער: דער באלטישער אידישער קריגס־אינוואלידן פאראיין.

רעדאקטאר: **א. יאקובאוויטש.**

לענטן־פאבריק א.־ג. „RAUNIIT" רעוול

מיר עמפפעלן די בא אונז פראדוצירטע

קרעפ־דע־שיז און וועלוטין זיידן, מאנטל־, פוטער און הויז־וואר

פון העכסטער קוואליטעט און בא צוגיינגלעכע פרייזן.

זייד, מאקא, פלאנער, וואלענע זאקן, שטרימפ, כרושעווע און טריקא

פארשיידענע שאלן, האלזטיכער, זייד, ריפס, פיטסעל און

קארפאראציאנס־לענטן, גומי־לענטן, וועש־זאקן א. א. וו.

צו באקומען אין גאנץ עסטלאנד. צו באקומען אין גאנץ עסטלאנד.

Почему

везде употребляютъ краски в пачках

„СТАР"

Потому

что они испытаны специалистами и тысячами другими и признаны наилучшими в употреблении.

Имеются везде.

J. CHAITIN, Riga

Herrenstr. 5. I. Etage.

Telephon 2-1-5-8-8.

Postfach 810. Telegramm-Adresse: ICHA.

Mode-, Galanterie- und Trikotagen-Grosshandel

Reich assortiertes Lager

In diverser Art Spitzen, sämtl. Konfektions-Zudaten, Taschentüchern, Strümpfen, Handschuhen etc.

Steter Eingang von Mode-Neuheiten.

Gelbart & Rewitz

Wollgarne, Baumwollgarne, Seidengarne & Tricotagen

Grosshandlung

Riga, Herrenstr. № 11. :-: Tel. 23972.

Telegramm-Adresse: „Wollgarne—Riga".

En gros **En detail**

„Klibais Vecītis"

средство для втиранія противъ **ревматизма** и боли суставовъ.

Награжд. высшей наградой.

Обращайте вниманіе на фирму „Chemikon".

Цѣна 1 бут. Ls 1.—

„SPERMOLUM"

(изъ травян. соковъ высш. нагр. Grand-Prix)

противъ

Легочныхъ болѣзней бронхита и астмы

имѣется въ аптекахъ и аптекарскихъ магазинахъ

Химико-фармац. фабрика

„ХЕМИКОНЪ"

Brivibas ielā 109, тел. 91838

דעם ערשטן נומער פון דעם זשורנאַל „דער אידישער קריגס־אינוואליד" קען מען נאָך באַקומען אין א באגרענצטער צאָל אין פאָלגנדיקע שטעלן: אין קיאָסק פורמאַן, ווינקל פערסעס און מאריען גאס, אין קיאָסק העלמאן, ווינקל לאטשפלעס און מאריען גאס און אין סעקרעטאַריאט פון פאַראיין, מאריען גאס 19, ד. 9.

Zivju, gaļas, sakņu, augļu Konzervi

A/S RĪGAS KONSERVU FABRIKA S.K.F. RIGA

Svaigi sālīti gurķi

A./S. Rīgas konzervu fabrika

SKF

Rīgā, Artilerijas ielā 40.

Tālr. 91298—91321.

Таблетки Тумоль

уже давно извѣстны, какъ прекрасное средство, успѣшно примѣняемое при удаленіи мочевой кислоты, а также при ревматическихъ, подагрическихъ и боляхъ въ костяхъ. Поэтому оно должно быть въ каждомъ семействѣ. Продается во всѣхъ аптекахъ и аптекарскихъ магазинахъ. Цѣна за 25 таблетокъ только Ls 1.50. Фабрика **«Хемиконъ».**

נאך דרום-אמעריקע

(בראזיליע, ארגענטינע, אורוגוואי)

מיט די שנעל-פאסאזשיר-דאמפערס פון

האמבורג = אמעריקע = ליניע

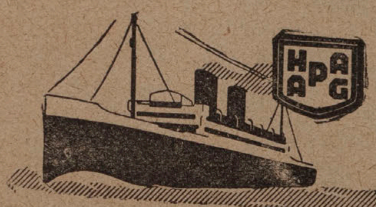

גענויע אויסקונפט באם

גענ.-פארטרעטער

ה. רויערט

ריגע, שיינען גאס 23, 2 טרעפן.

הויז פון ריגער קאמערץ-באנק.

טעל. 20071, 23559,

Чай **MT** № 600

чудная Цейлонская смѣсь съ цвѣтами.

Требуйте вездѣ!

SHELL

Употребляйте исключительно

бензинъ и масла

SHELL

א גרויסער אויסוואל

פון פארשיידענע

אורן

נאר אנגרא.

געברידער

צירינסקי

מארשטאל-גאס 16.

טעלעפאן 2-0-5-6-7.

Akt.-Ges.

„Vidzemes Vilnas Manufaktura"

Riga, Charlottenstr. 96.

Tel. 92994

„ 91834

Postfach 302.

Telegr. Adr. „Vidvilma".

Ком. Т-во
Кюммель

Т-во
Ильгецѣмъ
Даугавгривская ул. 34

Акц. Общ.
Густ. Кунтцендорфъ

Акц. Общ.
Тангейзеръ

Т-во
Kokmuiža
Братья Шверцъ и Ко.

Акц. Общ.
Ливонія

Все для зимнего спорта лыжи, коньки и т. д.

Мотоциклеты фирмы ОПЕЛЬ

Sportsman

Tirgoņu ielā 7
Taļr. 3-4-4-4-1.

Дешевыя цѣны.
Льготныя условія
платежа

Дѣтскія коляски „FRANKOMA“

Велосипеды ОПЕЛЬ

Лѣсной экспортъ

Е. Берендтъ, Виндава

ОТДѢЛЕНІЕ РИГА

Адресъ: Виндава, Почтов. ящ. 62.
Рига, „ „ 924.

Адресъ для телегр.: Виндава, БЕРЕНДТЪ.
„ Рига, **Woodbehrendt,**

Телефонъ: Виндава, 52 и 43.
„ Рига, 29695 и 32797.

Спеціальный магазинъ
шелковыхъ товаровъ

Г. Кауфманъ и Ко.

ОПТОМЪ — ВЪ РОЗНИЦУ.
№ **9.** Известковая ул. № **9.**

שוועדישע פאַרצינקטע בלעך מאַרקע **„Schere“**
אייזן און שטאַלוואַרן גראָסהאַנדלונג

געבר. פּערעס, ריגע

דאָרפּאַטער גאַס 1/3. טעל. 0-7-6-8-2.

באַשטענדיקער פּאַראַט פון:
נעגל, קאַסעס, סאַבעס, אַקסן און פאַרשיי-
דענע בוי- און לאַנדווירטשאַפט-מכשירים.

דער איינציקער פאַרקויפס-אַרט אין לעטלאַנד פון עסטרייכישע קאַסעס «Turul»
(מיט אַ גאַראַנטיע פון פּראַנץ דע-פּאַל שרעקענפוקס-ראַסלויטן — עסטרייך).

די הייוון פון „ריגאַס ראוגס“

איז איבעראַל אָנערקענט פון גוטער קוואַליטעט און העכסטער טרייבקראַפט

A/S. ‚Rigas Raugs‘

RAUGA FABRIKA

Rīgā, Bruņinieku ielā. 117, Taļr. 26968.

אקצ.-געז. „אמערמילטי“

פּולקוו. בריעזשאַ גאַס נומ. 25/27.

טעל. דירעקציע: 8-6-0-2-3.
3-0-6-2-6.
„ קאַנטאָר: 4-1-4-0-3.

מאַלמילן פון דער אַקצ. געז. א. וואָלפשמידט, ריגע
ווייצענמעל, קאָרנמעל, רייז.

זאַקן און טריקאַטאַזש-פאַבריק

מ. האַן

ריגע

קאַטוילן-גאַס № **2** a

טעל. 1-8-0-0-3.
7-3-8-1-3.

באַלטישע זיידן און וואָלען וועבעריי

„Letré“

ז. לעוויט און י. טרעמבאַצקי

ריגע, ראַמאַנאָוו-גאַס 73.

Складъ мануфактурныхъ
и
суконныхъ товаровъ

Яковъ Кауфманъ

Грѣшная ул. **25.**

Собственное производство платковъ.

ט יי

ו. וויסאצקי און קא.

פאדערט איבעראל טיי ו. וויסאצקי

№ 20 u. 74

באַם קויפן בעטן מיר אכטן אַף אונזער מאַרקע „אַ שיפל“.

Magazin I. Redlich, Riga

קאפער, אפאראטן

אייגענע קאנסטרוקציע

רייכער אויסוואל פון פלאטן.

טענץ און שלאגער.

Knorr

Boullion-Würfel
Haferflocken,
Hafermehl,
Tapioka,
Reisflocken,
Reismehl.

in allen Kolonial-Geschäften zu erhalten.

З. ХАЗАН, РИГА

ул. Лачплеса № 70-а.

Телефон 26409.

Очки, пэнснэ, стекло и оправы. Правильное исполнение с и без рецептов врача.

Собственная шлифовальня.

Домъ дамскихъ нарядовъ

Б. Фридманъ, Рига

Основано въ 1906 г.

14 ул. Кр. Барона 14

Телефонъ 2-6-0-9-7.

Въ большомъ выборѣ

Платья
Блузы
Юбки
Утрен. халаты.

„Регина“

Рига, бульв. Свободы № 2/4 уг. Меркельской (бывш. Би-Ба-Бо).
Телефонъ 34486.

Покупка и продажа часовъ, золота, серебра, платины, хрусталя, драгоцѣнныхъ камней и парижскихъ bijouterie.
Починка часовъ и ювелирныхъ издѣлій въ собственной мастерской.

Brennabor

פ א ב ר י ק
נ י ד ע ר ל א ג ע

וועלאסיפעדן־קינדער־
וואגנס, און ספארט מכשירים

ריגע, גר. זאנד־גאס נומ. 36, באַם פולווער־טורם.

י. ראשקעס, ריגע

קאמיסיאנס־קאנטאר
מאנופאקטור און היט

פרייהייט גאס 14 ד. 6. :: טעל. 9־5־6־7־2.

М. ДИДКОВСКІЙ

Библіотека

Книжный магазинъ

Рига

Крѣпостная 43/45.

ליין און פאקולא גארן

לייַנשפינעריי

מ. האלפערין

ריגע, רומפענהאָפשע־גאַס, 12.

ש. אראן, ריגע

קאלאניאל־וואַרן
א י מ פ א ר ט

ריגע, קראמער גאס 4,

טעל. 23077.

Представитель пишущих машин «КОНТИНЕНТАЛ»

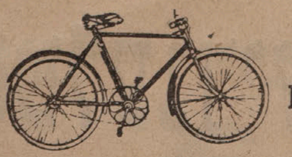

Акц. О-во А. ЛИППЕРТ

РИГА, б. Песочная 23/25, ЛИБАВА, Зерновая 45,
ДВИНСК, ул. 3. Января 55.

Собственная велосипедная фабрика въ Ригѣ.
Представитель швейныхъ машин:
„ПФАФФ“, „СТОЕВЕР“, „КАЙЗЕР“,
и первоклассных заграничных велосипедов и мотоциклетов —
Продажа оптом и в розницу. Выгодные условия платежа.

Представитель пишущих машин «КОНТИНЕНТАЛ»

כשר כשר

ערשטקלאַסיקע אידישע שפּייזעהויז

ח. א. ליפשיץ, ריגע

וואַל-גאַס 30 ווינקל וועבער-גאַס.
טעל. 21194.

גוטע באַדינונג — מעסיקע פּרייזן
מעבלירטע צימערן פאר ארייגעפארענע.
אל פאר חתונות צו מאכן

כשר כשר

באַלטישע בוימוואָל-שפּינערייַ און וועבערייַ,
אקצ.-געז. רעוואל.
ריגער פיליאַלע:
ריגע, גר. זינדער גאס נומ. 12.
טעל. 22208.
„ 22835.

Rigas Starptautiskā Banka A.-S.
Rigaer Internationale Bank A.-G.
gr. Sandstrasse 23/25
im eigenen Hause.

Ausführung sämtlich. Bankoperationen. Vermietung von Safes

TIMBER EXPORTERS
Riga, Bremerstr. 5,
Tel. 22530, 34987, 34878, 22015.

Britanijas-Baltijas Koku Tirdzniecibas A.-S.
(Britain & Baltic Timber Trading Co. Ltd.).

„STOMATOL“

צאָן-פּאַסטע, מויל-וואַסער
ווירקן אנטיסעפטיש און מאכן די ציינער געזונט שטארק און פערלווייס.
ווערט רעקאָמענדירט פון אלע דאקטוירים.

עסטלענדישע פאַרזיכערונג אקצ.=געז.

„EKA"

ר ע וו ל, לאנגשטראסע 6 (אייגענע הייז). טעלעפאן 22-14, 12-59.

טעלעגראַם=אַדרעס : «Eka» — Reval

די גרעסטע עסטלענדישע פארזיכערונגס־געזעלשאפט

גרונט־קאפיטאל און רעזערוון 1,000,000 (א מיליאן) עסטנישע קראָן.

פינקטלעכע און שנעלע שאדן-רעגולירונג.

עס ווערט אָנגענומען צו פאַרזיכערן : פון פייערשאָדן, לעבנס=פאַרזיכערונג און פאָלקספאַרזיכערונגען אַף גאָלדקראָנען, איינצל און קאָלעקטיוו=אומגליק פאַרזיכערונגען. גלאָזפאַרזיכערונגען, טראַנ=ספּאָרט און וואלארענפארזיכערונגען, אויטא=קאסקאפאַרזיכערונגען.

אויסערסט ביליקע פרעמיענזעצע. אויסערסט ביליקע פרעמיענזעצע.

אגענטן אין אַלע שטעט און שטעטלעך אין עסטלאנד און אויך אפן לאנד.

פאַראייניקטע שוך= און לעדער=פאַבריקן א.=ג.

די דירעקציע און קאנטאר : רעוועל, גרויס דארפּאטער גאס 61e טעלעפאן 13-06.

Estoking
Tallinn

שוך=מארקע.

די שוך־פאבריק פארטיקט אויס אין די בעסטע סארטן :

פ א ר ש י ד ע נ ע

שיך און שטיוול פון יוכט, שאוורא, כראם און לאק=לעדער

צו פארקויפן אין יעדע בעסערע שטיוול־האנדלונג אין גאנץ עסטלאנד.

72770

האנדלס־אינדוסטריע אקצ.־געז.

„FARINA“

ריג, שטאל גאס (אלטשטאַט) נומ. 12.

טעל.: 20113, 20786, 20794, 27743

לייגט פאר באוואוסטע מעל פוז לאכ. און אויסל. ווייצן און קארן פאר מעסיקע פרייזז.

ביסקוויט און וואַפעלן־פאַבריק

„London“

טעגלעך אַ גרויסער אויסוואל

פון פרישע קעהם.

ריגע, הערן־גאַס 15.

טעל. 4=2=6=2=2.

Sērkociņu skaliņu Eksporta Centr. A.-S.

Holzdraht-Export-Centrale A.-G.

Match splints Export Ltd.

Centrale pour l'exportation de tiges d'allumettes S.-A.

RĪGĀ, Ausekļa ielā 16.

Telephone 22113.

Telegr. adr.: „Skala-Riga“.

Postfach 699.

מעל־אינדוסטרי און האנדלס א.־ג.

„VIKTORIJA“

ריגע, מארשטאל־ג. 16

וועש־פאבריק

ר. שניידער,

ריגע,

מאַריען־גאַס נומ. 11.

טעל. 26625.

ספעציעלער הוט־ און מיצן־געשעפט

ל. לאנג, ריגע

מאריען גאַס נומ. 8a

טעל. 34148.

א גרויסער אויסוואַל פון היזיקע און אויסלענדישע היט און מיצן
:=: צו ביליקע פרייזן. :=:

אַנגרא. דעטאַיל.

אייגענע ווערקשטוב.

פארשיידענע בוי־ האליץ און טישלער־מאטעריאַלן־האַנדלונג

י. שמולאוויטש, י. יאוויטש, ש. איסיעמין,

ריגע, לאַטשפלעסים (ראָמאנאוו)=גאַס № 38. טעל. 29259

טורגענעוו=גאַס № 21. טעל. 31206.

פריוואַט=טעלעפאָנען:

י. שמולאָוויטש 30210

י. יאַוויטש 26979

ש. איסיעמין 29533

שטריק־אנשטאלט

„ס־קויט“

מאריען־גאַס 17 ריגע הערן־גאס 2

אנגרא דעטאיל

גרויסער אויסוואַל פון געשטריקטע אויסארבעטונגען.

Магазин фото-принадлежностей
и
лабораторія для любител. работ

„FOTOFILM"

РИГА, Елизаветинская 69
(напр. Верм. парка).
Тел. 3-1-9-2-2.

י. ח. מ ו ש א ט, ריגע

אינהאַבער: ב. גריבעשאָק און ב. קאַפּלאַן
קר. בּאַראָנגאַס נומ. 29
ליגט פאַר אין אַ גרויסן אויסוואַל
וואָלענע, זיידענע און בוימוואָל-וואַרן
ווי אויך
דאַמען- און הערן-וועש, שטרימפּ,
זאָקן, קראַוואַטן, שירמס א. א. וו.

געגר. 1875 — טעל. 28931

אנגרא — דעטאַיל

Gemahlenes Kanel | gepackt
„ Pfeffer | gepackt
Tischsalz «Radio» | gepackt

A.-G. der Baltischen Stärkefabrik

Rigā, L. Maskavas ielā 136.
Tālr. 31217.

Т-во

А. Карелицъ и Сья

РИГА, Б. Королевская 32, кв. 13а.
Тел. 2-1-8-3-5.
Отд. въ ДВИНСКѢ
Солнечная ул. 37.

Manufaktur & Tuch-Engroslager

A. F. Feldhuhn

Rigā, Tirgoņu ielā 10.
Tel. 21357.

FABRIKAS SIHME
ARNOLDS SERENSENS
RIGA

Фабрика консервовъ, жестяныхъ издѣлій и хромо-литогр. по жести

Арнольдъ-Зеренсенъ

Рига

Дерптская ул. 75.
Телеф.: дирекція 28492.
контора 29492.
Телегр. адресъ: ЧАЙКА.

פּעליגגנשעפט
ח. ליוועןנסאָן, ריגע
גר. זינדער-גאַס נום. 11. טעל. 23018.
רעקלאַמע
קלישעס
טעל. 27747.
„KLIŠEJA"
Rigā, Pērses ielā 9/11.

ל. ראָזענטאַל

קאַלקגאַס נומ. 1

געגר. אין 1874 יאָר.
בּריליאַנטן, אוירן, גאָלד,
זילבּער, כריסטאַל.

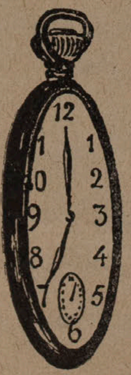

אייגענע
ווערקשטוב

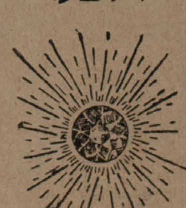

72771

A./G. **Foto-Radio-Centrale**

A. Leibowitsch

Kr. Baron Str. 2 Tel. 20661.

Grösste Auswahl

in **Foto-** Apparaten und Zubehör

Radio- Apparaten neuester Konstruktion mit Netzanschluss:

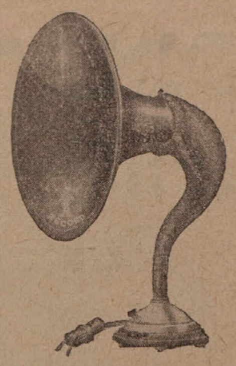

Akkumulatoren und Batterien sind **überfluessig**.

Modernste Lautsprecher „Gravor“.

Vorführung ohne Kaufzwang im unseren Radio-Kabinett. Günstige Zahlungsbedingungen.

שטיול=אינדוסטריע=אנשטאלט

ס. יודעלאוויטש

ריגע.

◆

געשעפט: מאריען=גאס 14 №.

פאבריק: פערסעס=גאס 5 №.

טוך-פאבריק

„Boston“

אינה. ר. אלטערמאן.

ריגע, דארפאטער ג. 73

טעל.: 30298, 91184.

נידערלאגע: גר. זינדער-גאס 9.

טעל. 31734.

שטריקווארן אנגרא

ר. קאדישעוויץ

הערן-גאס 28, 1 טרעפ.

טעל. 22639.

Долой морщины!

Масло „Artula“, Jugendöl

Это удивительное масло сглаживаетъ кожу отъ морщинъ, дѣлаетъ кожу бархатисто-гладкой, уничтожаетъ угри и всякія пятна на лицѣ. Кожа получается юносвѣжей.

Требуйте во всѣхъ аптек. и лучшихъ парфюмерныхъ магазинахъ.

Главная продажа и представит.

М. Бельчиковъ

Сарайная ул. № 1, парфюм. маг

לאגער פון טריקאטאזש, שטריק= ווארן, וואל און בוימוואל

א. פאגעלמאן,

ריגע, מאריען=גאס 31.

טעל. 28473.

אנגרא דעטאיל

ליינט פאר אלע מעגלעכסטע שטריקווארן צו אויסער קאנקורענץ=פרייזן.

ספעציעל אין אנגרא! ספעציעל אין אנגרא!

קאנפעקציאנס-הויז פון באקליידונג

מי פריד

שפרענג גאס 5. טעל. 27045.

ליינט פאר אין א גרויסן אויסוואל

פון הערן= און דאמען=באקליידונג פון בעסטע אויס= ארבעטונג פון היזיקע און אויסלענדישע שטאפן.

רעוועלער איד. קאאפעראטיוו־באנק

רעוואל, ליים שטר. 7. טעלעפאן: 26־22, 71־2.

לויפנדע רעכנונגען אוי טערמינירטע איינלאגן, אנלייען, וועקסל־דיסקאנט.

—

קויפט און פארקויפט אויסלענדישע וואליוטע.

—

קארעספאנדענטן אין אלע שטעט פון עסטלאנד און אויסלאנד.

Special Handschuhfabrik

D. Mirkin

Brīvības ielā № 4.

Tel. 29528.

פאפיראס

FAVORIT

10 שטיק 20 סאנטים.

איז מילד און אראמאטיש.

מיר לייגן פאר די הערן רויכערער די העכ־
סטע פון דער דאזיקער מארקע צו פארזוכן.

טאבאק־פאבריק

אקצ.־געז.

ג. י. שערעשעווסקי.

Konfektions-Haus

Gebr.

Jakobson

Rīgā, Kaļķu ielā 16.

Tel. 2-0-4-8-9.

י. סמארגאנסקי און קא.

קר. באראן גאס 24/26

—

אפערירט פארשיידענע סארטן דאמען־באטן

צו זייער ביליקע פרייזן.

דאמען־, שטרוי־ און פילץ־הוט־פאבריק

ע. בערקאוויץ

מארשטאל־גאס 7.

באשטענדיק א גרויסער אויסוואל פון אלע

נייהייטן און פארטיקע היט און צודאטן.

ט. כלאווין

שו־געשעפט

פרייהייט־גאס 4. טעל. 29352

אף לאגער

דאמען־, הערן־ און קינדער־
שו, גאלאשן און באטן.

אויסלענדישע גאלאשן.

אפטיק־פאטא־ראדיא

OKO

רינע. אספאזיע־בולואר נומ. 8

טעלעפאן 2-2-4-0-3.

מעסער־ווארן און
פריזער־ארטיקלען

א. באבע, ריגע

הערן־גאס נומ. 9.

טעלעפאן 2=3=4=4=0.

72772

MÖBEL-STOFFE

Divandecken, Plüsche, Gardinen, Dielenläufer, Tisch-u. Bettdecken IN GROSSER AUSWAHL

ENGROS. Tel. 20893. ZU HABEN BEI **J. GELBART & Co.** DETAIL. Weberstr. 10, 1 Stock

---

Special-Hut-Geschäft

Samiel ASS

Boots und Galoschen.

Gegr. 1898.

Riga, Weberstrasse Nr. 9.

Tel. 23425.

-Papier Handels-Industrie Akt.-Ges.

M. Behrman

Wallstrasse, 3/5

Telef. Direktion 21998, Kontor u. Lager 22219.

Auf Lager stets in grosser Auswahl

Papier

örtlicher und ausländischer Firmen zu Fabrikspreisen.

מאנופאכטור-אנגרא-לאגער

א. זיוו, ריגע

קויף-גאס נומ. 22. טעלעפאן 20347

איינגאנג פון קל. יונגפערן גאס 1 (1 טרעפ).

א רייכער אויסוואל פון פארשיידענע מאנופאקטור-וואַרן.

אפטיילונג: אין קאוונע (ליטע).

ריגער וואלשפינערײַ

„MERINO“

ריגע, ארטילערי גאס, № 47

טעלעפאן 92132.

" 91209.

Фабрика **«ВОСТОКЪ»**

Ф. Ф. Кутузова

вырабатываетъ халву

„Семитаки“ и „Рахатъ-Лукумъ“

изъ продуктовъ только высшаго качества, что и доказано большимъ спросомъ и популярностью среди потребителей.

Древообдѣлочная фабрика

„ЗУНДЕ“

«Т-во М. Певзнеръ и С. Гуткинъ»

L. Ūdens ielā, 11/23

Телефонъ 30981, 33674.

Kartonagen Fabrik **„MODERN“**

Inhaber **S. & B. Gurowitz**

Ritterstr. № 11.

מאדערנע שו

„PINET“

קאלק גאס № 23.

אלע נייען איצט מיט די בעסטע

רוסישע גארן

פון פרידנס-קוואליטעט פון די מארקעס

„גלאבוס“ און „סעיאטעל“

געוו. נעוואער גארן-מאנופאקטור

פאר דער קוואל. ווערט גאראנטירט. פאדערט אין אלע געשעפטן

S. SCHWARZ & CO
PARIS

А. РАТФЕЛЬДЕРЪ,
РИГА
Kaļķu ielā 11
Телефонъ 2-3-2-1-6.
предлагаетъ въ большомъ выборѣ

чемоданы, сумки, несессеры, ремни, портфели, портмоне, утренние туфли кожанные и изъ верблюжьей шерсти и т. д. и т. д.

Элегантныя дамскія сумки.

Всевозможн. заказы и починки исполняются аккуратно и точно.

ראלאשן, באטן, טעכנישע גומיע־
אויסארבעטונגען, שפיל־זאכן און
שפיל - בעלער, אוטאמאביל־
פלאטן, פלאטן פאר פאר־
∴ ∴ שיידענע צוועקן. ∴ ∴

אקציעז־געזעלשאפט

ריגער גומי = מאנופאקטור

„KONTINENT"

ריגע, גר. לאַגער־גאַס 59 №.

AKTIEN-GESELLSCHAFT DER
RIGAER WOLLINDUSTRIE

Kurszansky & Himmelhoch

Tel. 31271, 29668, 26748
Telegr.-adr. „VILNRUP".

RIGĀ
Lāčplēša ielā 125/129

מאנופאקטור און
קאנפעקציאנס־הויז
אקציען־געז.

מ. שומאַכער, ריגע

21 מאריען גאס נומ. 21
טעל. 7=5=1=9=2.

ליגט פאָר אין א רייכן
אויסוואל עלעגאנטע
הערן־ און דאמען־
גארדעראבן, אנצוגן פון
היזיקע און אויסלענ־
דישע שטאפן פון
ערשטקלאסיק. ארבעט.

פ׳ ־יש. מאנופאקטור־סחורת.

באַשטעלונ־ען ווערן אין אַ קורצער צייט אויסגעפירט.
אנגרא. ◆ דעטאיל.

72773

МЕБЕЛЬ

Комплекты и отдельные предметы изготовленные на собственной фабрике

предлагает

Я. ПРИКУЛЬ, РИГА

Бульв. Аспазии № 8. Тел. 3-3-3-8-2. Ключевая ул. № 2. Тел. 2-9-9-3-7.

Фабрика, Ревельская ул. № 59. Тел. 9-1-2-8-5.

MODERNE WOHNUNG MODERNE BELEUCHTUNG

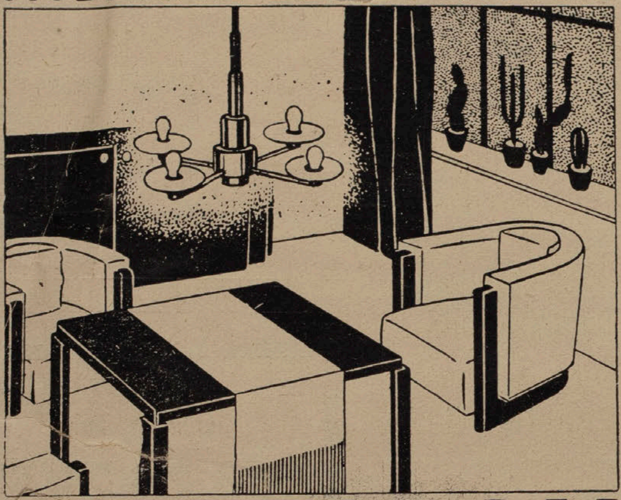

TUNGSRAM

In innen — matt Lampen

Die ideale Beleuchtung

Baltic Wood Company, Ltd.

Baltijas Kokrūpniecības Akc. Sab.

L. Zirgu ielā 25.

מעבל

באשטענדיק און גינסטיק
קענען זיך אלע איינשאפן

אף אפצאלונג אף די בעסטע באדינגונגען.
נאר אין מעבל-אינדוסטריע-געשעפט.

י. מ. טייץ, ריגע

קר. באראן-גאס 30. שפרענק-גאס 16b.

טעל. 27968. טעל. 27556

וואסער-טראנספארט-אונטערנעמונג
מיט בוקסיר-באטריב

ראפאאיל מיראנאוויטש

ריגע, גר. זינדער-גאס 33, ד. 2

טעלעפאן 6-2-2-1-2.

דער דאזיקער זשורנאל
איז בא אונז געדרוקט.

פארהלענערט אייערע אויסגאבן

ביז צום מינימום, באשטעלנדיקאלע אייערע דרוקזאכן אין אונזער דרוקערי וואו, איר וועט געפינען די בעסטע באדינגונגען און פיינטסטע באהאנדלונג.

דרוקעריי „ספלענדיד"

ריגע, הערן-גאס 21, טעל. 27249

ס. ערנשטאם, ריגע

פאפיר און שרייבווארן • דרוקעריי

שיינען גאס, 4. נעגר. 1855.

אלט און יונג, גרויס און קליין לייענען

5-טער יאָרגאַנג

פרימארגן

5-טער יאָרגאַנג

אבאנעמענט-פרייז פאר ריגע און לעטלאנד:

פאַר 1 חודש . . . . **3.25** לאַט.

יעדער אבאנענט קען פארשפארן געלט, צייט און אויסגאבן אף איבערצושיקן געלט דורכן אבאנירן אין יעדער פאסט-קאנטאר די צייטונג „פרימארגן".

פאַר 3 חדשים	(אנשטאָט לס. 9.75)	**9**	ל.
פאַר 6 "	(אנשטאט " 19.50	**17.50**	"
פאַר 12 "	(אנשטאָט " 39	**34**	"

אבאנעמענט-געלט ווערט אָנגענומען אין אלע פאסט-קאנטארן פון לעטלאנד, אין אייזנבאן-קיאסקן „לעטא" ווי אויך אין אלע צייטונגס-אגענטורן וואס האנדלען מיטן „פרימארגן".

אבאנענטן ווערן אנגענומען נאר פון **1**-טן און **15**-טן יעדן חודש.

דער פרייז פון „פרימארגן" אין אויסלאנד איז 3.90 לאט אדער 75 אמעריקאנ. סענט פאר 1 חודש.

אדרעס פון קאנטאר און רעדאקציע:

„Frīmorgn" Rīgā, Dzirnavu ielā 57.

AKT.-GES. [redacted]

„EMOLIP"

Fensterglasfabriken

RĪGĀ, Noliktavas ielā 3.

Tel. 21122.
[redacted] 23531.

אלע לויבן דעם

שאקאלאד

№ 100

און

„פאמעראנצן"

פון דער פאבריק

א.-ג. „אוניאן"

נייהייט! קאראמעל

דיאמאנט

Strumpf-fabrik „ESKA"

Rigā, Apšu ielā 2 Tel. 34927.

Stadtkantor und Niederlage

Weberstr. 2. Tel. 22160.

Holländer & Friedländer

31 Wallstrasse 31

Gegr. 1903.

Reisszeuge, Rechenshieber, Zeichenpapiere u. sämtliche Mal-, Zeichen- u. Schulutensilien.

Rīgas Tirdzniecības Banka A/S.

(Rigaer Handelsbank A/G.)

Riga, Kaufstr. 4. Tel. 21330, 21331, 21332.

Tel.-Adr.: „SCHU ZBANK".

Latvijas Banka Giro-Konto Nr. 432.

Postscheck-konto Nr. 1078.

Ausführung sämtlicher Bankoperationen.

Izdēvejs: Baltijas Žīdu Kaŗa Invalidu Biedrība. Rīgā, Marijas ielā 19/9.

Redaktors: A. Jakubovičs.

Grāmatu spiestuve „Splendid", Kungu ielā № 2

מתנה פון יידישע פאלקס־ארגא...
פאר דער יונגער ישראל־אוויאציע

72774

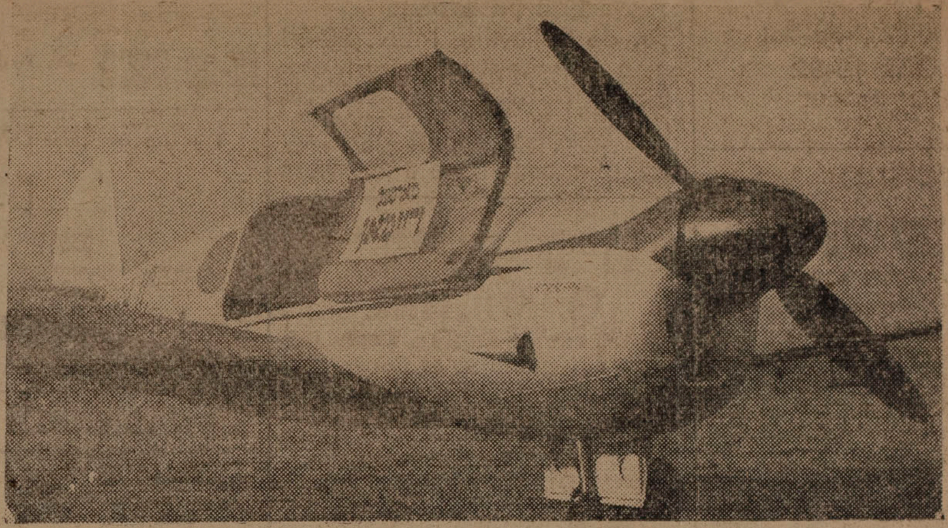

פון
ב. ווילקאמירסקי

עס איז געווען א שיינער, שפעט־האַרבסטיקער זוניקער טאָג. האָבן יידישע פאָלקס־טוער פאַרלאָזט אין א מיטן מיטוואָכדיקן טאָג זייערע אַטעליעס, געשעפטן און טאָג־טעגלעכע דאגות און זיך אוועקגעלאָזט אַלע צוזאַמען ווייט אויסן שטאָט, אויף א פּלי־פעלד.

מען איז געקומען אויסגעפּוצט ווי אויף א פאָלקס־שמחה. די שטימונג איז א יום־טובדיקע. מיט די געלטער, וואָס זענען געזאַמלט געוואָרן דורך דער „אוניאָן", פאַרבאַנד פון יידישע געזעלשאַפטן און פאָלקס־קאָמיטעטן צו העלפן און פאַרטיידיקן ישראל, זענען געקויפט געוואָרן צוויי אַוויאָנען, אויף וועלכע עס זענען אויסגעשולט געוואָרן צענדליקער יונגע יידישע פליער.

זענען געקומען זען די אַוויאָנען אויפן פלי־פלאַץ, די סעקרעטאַרן פון „אוניאָן" און פאָרשטייער פון צענטראַל־קאָמיטעט פון די פאָלקס־קאָמיטעטן — טעשקע טענענבוים, דער פאָרשטייער פונעם פאַרבאַנד פון יידישע געזעלשאַפטן — פרידמאַן, דער פרעזידענט פון ראַדאָמער סאָסיעטע, פישמאַן, דער וויצע־פרעזידענט פון טשענסטאָכאָווער סאָסיעטע — פּאַנקאָווסקי, דער פרעזידענט פון בראָקאַנטער־פאַריין — טאָפּאָר, דער וויצע־פרעזידענט — ווייס, דער פאָרשטייער פון דער געזעלשאַפט פון מעטאַל־הענדלער — מאָרע; דער סעקרעטאַר פון די פאָלקס־קאָמיטעטן — דוד ווילנער, די מיטגלידער פונעם צענטראַלן קאָמיטעט — אָפּאַטאָווסקי און הערשקאָוויטש פון 11־טן און דער פאָרשטייער פון די אָריענטאַלישע יידן און טוער אין 15־טן אַראָנדיסמאַן — מאַגריזאָ.

אויפן פלי־פלאַץ

אויפן פלי־פעלד האָבן אונז שוין אָפּגעוואַרט די יונגע, פון זון און לופט אָפּגעברוינטע שילער־פליער, וואָס האָבן זיך דאָ אויסגעלערנט פליען אויף די אַוויאָנען פון יידישע פאָלקס־אָרגאַניזאַציעס. די אַוויאָנען „שלום שוואַרצבאַרד" און „מאַרסעל ריימאַן" — איין אַוויאָן טראָגט דעם נאָמען פונעם פּשוטן, האַרציקן יידישן פאָלקס־מענטש, פונעם בעלווילער זייגערמאַכער, וואָס האָט געוויטיקט פאַר דער פּיין פון אונזער פאָלק און זיך נישט געקענט באַרואיקן ביז ער האָט נישט גענומען קיין נקמה און דערשאָסן דעם פּאָגראָמשטשיק — פּעטלוראַ — שלום שוואַרצבאַרד.

דער צווייטער אַוויאָן טראָגט דעם רומפולן נאָמען פון יונגן יידישן העלדישן פּאַרטיזאַן, וואָס האָט דערשאָסן דעם קאָמענדאַנט פון גרויס־פּאַריז, דעם גענעראַל שאומבורג און מקריב געווען זיין לעבן אינעם קאַמף קעגן פיינט — מאַרסעל ריימאַן.

בידע אַוויאָנען זענען פּירפּלאַציקע מיט מאָטאָרן פון 240 פערדן־קראַפט. זיי זענען פעאיק צו מאַכן אין נאָרמאַלן פלי ביי 270 קילאָמעטער א שעה.

— זייער גרויסע מעלה, דערקלערט מיר א יונגער פליער, באַשטייט אין דעם, וואָס זיי געברויכן ווייניק בענזין און זיי קענען פליען 1.000 קילאָמעטער נישט אַראָפּצולאָזן זיך אויף דער ערד.

— אַוודאי, דערקלערט א צווייטער פליער זענען דאָ אַוויאָנען פיל מעכטיקערע ווי „שלום שוואַרצבאַרד" און „מאַרסעל ריימאַן", וועלכע זענען באַשיידענע, גוטע מאָדעלן פון לייכטן טיפּ אָבער זיי קענען ברענגען און ברענגען שוין פיל נוצן פאַר דער אַוויאַציע פון דער יונגער יידישער מדינה.

— 15 אַוויאַטאָרן זענען שוין אויסגעשולט געוואָרן, נאָך פיל אַנדערע יונגע יידישע פליער וועלן זיך אויסלערנען פליען אויף די דאָזיקע צוויי אַוויאָנען, גיט ער צו.

די פאָלקס־טוער זאַמלען זיך אַלע אַרום דעם אַוויאָן „מאַרסעל ריימאַן" זיי פאָטאָגראַפירן זיך נעבן אים. און מען לייענט אויף זייערע פּנימער די פרייד און די שטאָלץ צו האָבן מיט זייערע אָנשטרענגונגען מיטגעווירקט צו דער אַנטוויקלונג פון דער יידישער אַוויאַציע און, במילא, פון דער יונגער מדינה.

דער אַוויאָן „שלום שוואַרצבאַרד" איז נאָך אין די הימלען. אָט, אָט לאָזט ער זיך אַראָפּ צו אונז, דער אינסטרוקטאָר האָט עס דורכגעמאַכט אויף אים א לערן־פלי צוזאַמען מיט א פּאָר פון די יונגע שילער־פּילאָטן.

מיר פּרובירן אויס דעם אַוויאָן „שלום שוואַרצבאַרד"

די פאָלקס־טוער רינגלען אַרום „שלום שוואַרצבאַרד" עס רופן זיך אָפּ פרייוויליקע צו „פּרובירן" דעם אַוויאָן.

עס שטייגן איין אין קאַבינע דער פרעזידענט פון ראַדאָמער סאָסיעטע פישמאַן, דער יונגער ווייס, איך און דער אינסטרוקטאָר פון די שילער פליער.

עס געדויערט נישט קיין סעקונדע און מיר פליען אָפּ. צוערשט אויף רעדלעך, אַזוי ווי אַן אויטאָ און ביסלעכווייז הייבן מיר זיך אויף; כסדר אַלץ העכער און העכער.

אונזער קאַפּיטאַן, אגב, א געניטער פליער, וואָס האָט געדינט 5 יאָר אין דער ענגלישער אַוויאַציע, וויל אונז אפשר א ביסל „איבערשרעקן" און אפשר וויל ער אונז ווייזן זיין „מייסטערשאַפט" נאָר אונז דוכט זיך, אַז דער אַוויאָן שטייט עפּעס פּאַפּערעק און די ערד־לאַנדשאַפט, אגב, א וווּנדערלעך־כּישופדיקע אין דאָזיקן זוניקן טאָג, זעט אונז אויס צו זיין ווי אַן אומגעהויער הויכע וואַנט, וואָס ציט זיך און ציט זיך אומענדלעך.

מיר זענען צוגעבונדן מיט פעסטע פּאַסיקעס און ווי דער קאַפּיטאַן זאָל נישט דרייען דעם אַוויאָן, זיצן מיר־לאָך גאַנץ פעסט אויף אונזערע ווייכע פאָטעלן, נאָר, דעם אמת געזאָגט, האָט ס'האַרץ אַביסל געטיאָכעט.

אין מיטן פליען דערקלערט אונז דער קאַפּיטאַן, אַז אונזער אַוויאָן „שלום שוואַרצבאַרד" פּונקט ווי דער אַוויאָן „מאַרסעל ריימאַן", קען זיך אויפהייבן ביז 6 קילאָמעטער אין דער הייך, נאָר מיר וועלן אַזוי הויך נישט פליען. פאַר אונזער ערשטן אַרויספלי איז גענוג א צענטל פון דעם — 600 מעטער.

מיר ווייסן, אַז אויפן פלי־פעלד וואַרטן שוין אויף אונז מיט אומגעדולד און אפשר אויך מיט אַנגסט, דער טאַטע פון יונגן ווייס און אונזערע חברים און פריינט פון די פאָלקס־אָרגאַניזאַציעס. מיר פליען דעריבער נישט צו ווייט און נישט צו הויך. עס איז גענוג, מיר האָבן „אויסגעפּרובירט" אונזערע אַוויאָנען פליען, און, אַז זיי פליען וועלן מיר שוין פליען און פליען...

מיר לאָזן זיך אַראָפּ אויפן פלי־פעלד האַרט נעבן „מאַרסעל ריימאַן".

מיט מוט און ענערגיע פאַר נייע אויפטוען

מיט שטאָלץ און מיט פרייד דריקן מיר די הענט פון אונזער קאַפּיטאַן און פון די יונגע פליער. מיר האָבן געזען מיט די אייגענע אויגן, וואָס עס איז געוואָרן אויפגעטאָן מיט די געלטער, וואָס זענען אויפגעזאַמלט געוואָרן דורך די יידישע פאָלקס־קאָמיטעטן און דורך דעם פאַרבאַנד פון יידישע געזעלשאַפטן.

איצט וועלן מיר זיך מיט נאָך מער מוט און מיט נאָך מער ענערגיע פאַר נייע דערגרייכונגען און נייע אויפטוען לטובת אונזער פאָלק בכלל און לטובת אונזער יונגער מדינה ישראל בפרט.

[1949]

WEINFELD FRERES

10-ter, Rue Bisson, 1-er étage,
M-ro Belleville. OBE. 52-92

זעלטענע געלעגנהייט

500 עלעקטרישע מאָטאָרן
פאַר שטריק- און ניי-מאַשינען
MEJERI, 71, r. Pont-au-Roi
Tél. : OBE 18-92
גאַראַנטירט 2 יאָר

לאַנצוטער

מעדיצינישע קליניק

פאַר דיאַגנאָז און היילונג
וועגעריש, הויט, מענער-שוואַכע, בלוט-צירקולאַציע, פרויען-קראַנקייטן, אַפּלאַוועס, קינדערלאַזיקייט, אקושעריע

29, Avenue Hoche
Tél. WAG. 51-37
M-ro Etoile et Ternes.
Autob. 52, 43, 30, 31, 73

ראַדיאָגראַפיע, ראַדיאָסקאָפּיע, עלעקטרישע באַשטראַלונגען
ריאַטערמיע, קורצוועלן, דורכבלוזונגען פון געבורט-מוטער
(ביי קינדערלאָזיקייט)

טעגלעך פון 1 ביז 3 און פון 6 ביז 8 אָוונט און אויף ראַנדעווו. שבת פון 1 ביז 4 נ.מ. וויזיטן ביים קראַנקן צו הויז. נ אָ ר פ אַ ר מ י ט אָ ג.

דאָקטאָר צימערמאַן

האָט ווידער געעפנט זיין קאַבינעט
80, Bd. SEBASTOPOL. ARC. 30-80

בלוט, הויט, ווענערישע און פרויען-קראַנקייטן, מענער-שוואַכע,
טעגלעך פון 2 ביז 7 און אויף ראַנדעווו.

WILLY

קומט אין שטוב מאַכן פּיקירן פון דער געוו. פּאַלקס-קליניק
שמעלט באַנקעס און געהאַקטע באַנקעס
48, RUE RAMPONEAU. M-RO BELLEVILLE
Tél. : MEN 56-17

דער באַרימטער מוהל
ו ײ נ ב ע ר ג
ו ו י נ ט
54, rue Trousseau, Paris 11
Tél. ROQ. 69-94
פאָרט אויך אין גאַנץ פראַנקרייך

Le Gérant : O. Rabou

Imprimerie S.I.P.N.
14, r. Paradis, Paris

[illegible] ווינונגס-פראַגן, איבערזעצונגען, ביטעס, נצות איי אַלע אַנגעלעגנהייטן, טעגלעך פון 2 ביז 8 אָוונט.

קאַבינעט פון יוריסט

WLEJEROVIQUE

געגרינדעט אין 1932
6, r. de Belleville. MEN. 22-01
פּראָצעסן, שותּפות-אַקטן, פאַר דע קאַמערס, שטייערן און אַלע יורידישע אַנגעלעגנהייטן.
טעגלעך פון 6 ביז 8 אָוונט, אויס. שבת

יורידישע ביוראָ

G. MICHEL

59 bis, rue de Lancry, Paris 10e
M-ro : République et Bonsergent
Tèl. : NORD 92-82
פּראָצעסן, שותּפות-אַקטן
רעזשיסטער דע קאָמערס
פאַן-דע-קאָמערס, ווווינונגס-פראַגן
שטייערן און בילאַנסן
טעגלעך פון 4 ביז 8

ענדערונג פון אַדרעס

יורידישע ביוראָ

«LEX»

23, r. Taitbout (9e)
M-ro Ch. d'Antin
PRO. 84-97 ציטווייליקער טעלעפאָן
דערליידיקט אַלע ענינים אין :
ישראל, פּוילן, פראַנקרייך, אַמעריקע און אַנד. לענדער
(ירושות, ענדערונג פון נאָמען),
פולמאַכטן — דאָקומענטן,
א י ב ע ר ז ע צ ו נ ג ע ן
יידישע אַדוואָקאַטן

AVOCAT INTERNATIONAL

A. Zalewski

141, Rue Lamark, 18e MAR 67-81
דערליידיקט אין פּוילן, פראַנקרייך א. אנד. לענדער אַלערליי ענינים (ירושות, הייראַטס-אַקטן, מערי), טויט-שיינען, רעזשיסטער דע קאָמערס א. ד. גל.
איבערזעצונגען — פולמאַכטן

די פאָטאָ-סטודיע

Renée et Arnold

12, Bd. St.-Marcel M-ro St.-Marcel
POR. 30-16
אָפן אויך זונטיק פון 2 ביז 7.
(מאָנטיק געשלאָסן)

[illegible]נעם סופריין !

[illegible]סוחרים און מאַרשאַנעס פון פּאַריז און פּראָווינץ
איר ג[illegible]א גרויסן אויסוואַל צו אינטערעסאַנטע פּרייזן פון

מענער קאָמפּלעטס - פּעניע, פּאַרדעסיס ווי אויך קאָמפּלעטס קאַרדע, הויזן גאָלף און אַנד. אין דער פאַבריק

CONFECTION POUR HOMMES ET JEUNES GENS

M-on OSCA 20, r. J. P. Timbaud, Paris 11e (anc. r. d'Angouléme)
M-ro Oberkampf et République (Aut. 65

אכטונג מאַרשאַנעס און סוחרים פון פּאַריז און פּראָווינץ

דירעקט אין פאַבריק

לעדער-מאַנטלען, קאַנאַדיענס לעדער און לייוונט
ג ערערנע בלוזאַנס און אַנדערע אַרטיקלען. מעסיקע פּרייזן.

:—: **Vetement Sport Parisien** :—:

59, rue des Archives, Paris 3e M-ro Rambuteau. Tél. : ARC. 45-53

CANADIENNES
HOMMES
DAMES
ENFANTS
TOILE ET CUIR

דירעקט אין פאַבריק
ספּעציאַליטעטן
לעדער-באַקליידונג

Ets. Poja

65, Rue Meslay, Paris 3e TUR. 80-25

אכטונג שניידער און קאָנפעקציאָנערן

שנייד אויס און באַהאַלט דעם אַדרעס !
איך קויף
קופאָנס שטאָף און דובלע
פון 20 צענט. אָן און אַלע סאָרטן
Jaworski pour Zolta, 78, r. des Amandiers, Paris 20e

אכטונג סוחרים און מאַרשאַנעס !

Confection des Marais נאָר אין דער פאַבריק
134, rue du Temple, Paris (3-me). Tél. TUR 81-53
M-ro Temple et Arts et Metiers

געפינט איר א גרויסן אויסוואַל פון :

מענער קאָמפּלעטס און אויך קאַרדע קאָמפּלעטס און הויזן גאָלף און סאַרדע צו ביליקסטע פּרייזן !

ג א ל ד

לואי, - פונטן, - דאָלאַרן

מיר קויפן און פאַרקויפן אַנאַנים, אַלעקאַנטיטעטן — די בעסטע באַדינגונגען
CHANGE 55, Fg. Poissonnière PRO 65-72
עקזיסטירט זייט 1934

[illegible] בערנאַר[illegible] [illegible]טער פון נאָעל".
ב. גראָס.

ניי-איינגעוואַנדערטע
צוהערער פון
„היימישן ווינקל"
פוילישע יידן
וועלן צוזאַמען פאַרברענגען
אויפן ניי-יאָר-באַל
דעם 31-טן דעצעמבער
אין זשימנאַז זשאַרעס
לייענט איינצלהייטן אין די אַנאָנסן

א כ ט ו נ ג !
א כ ט ו נ ג !
זונטיק דעם 2-טן יאַנואַר 1949
וועט געוויזן ווערן
אין זאַל פּלעיעל מעטראָ, טערן
צום ערשטן מאָל
אין פּאַריז

א נייער פוילישער פילם

שטאָלענע הערצער

אין פוילישער שפּראַך, פראַנצויזישע אונטערשריפטן.
בילעטן צו באַקומען אויסשליסלעך אין דער אַדמיניסטראַציע פון דער „נייע פּרעסע", 127 פאָבורג פּואַסאָניער און ביי דער אָרג. פון פוילישע יידן, 14 רי דע פּאַראַדי.

COMPTOIR du [illegible]

[illegible] און זילבער - מטבעות
[illegible]ן צו דעוויזן פאַר רייזנדע אויפן
[illegible] אָן איבערייס פון 9 פרי ביז האַלב זיבן.
ETABLISSEMENT. FINA[illegible]
129, rue Laffayette (Carrefour [illegible]

Manufacture de VETE[illegible]

9, Rue Poissonnière. M-ro Senti[illegible]
[illegible] פּאַריז און פּראָווינץ, אַז
[illegible] פּאַרדעסים פון אַלערליי שטאָ-
[illegible] פּרייזן. איר געפינט גלייכצייטיק
[illegible] באַדין מענער און דאַמען און
[illegible]ין, און וועלור קאָטלע, ווי אויך
[illegible] דאַמען און קינדער.
[illegible] בלייבט אונזער קליענט !

„טראָגט מיט שטאָלץ די געלע לאַטע!"

בערלין. —

דער צענטראַל־אָרגאַן פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין דייטשלאַנד „די אידישע רונדשוי" האָט אונטערן קעפּעל: „טראָגט איהר מיט שטאָלץ, די געלע לאַטע" אָבגעדרוקט אַ גרויסען אַרטיקעל וועגען די אידען־רדיפות אין דייטשלאַנד.

דער ערשטער אַפּריל 1933 — שרייבט די „אידישע רונדשוי" — וועט זיין אַ וויכטיגער טאָג אין דער געשיכטע פון גאַנצען אידישען פאָלק. די געשעהענישען פון 1־טען אַפּריל האָבען ניט נאָר אַ פּאָליטישע אוןווירטשאַפטליכע, נאָר אויך אַ מאָראַלישע באַדייטונג. וועגען דער פּאָליטישער און ווירטשאַפטליכער זייט האָט מען שוין פיעל גערעדט און מיר ווילען זיך אָבשטעלען אויף דער מאָראַלישער זייט.

קיינער קען איצט ניט מיט ווערטער איבערגעבען דאָס, וואָס עס לעבט איבער אין האַרצען דער דייטשער איד

אַלע אידען קענען היינט צו טאָג רעדען נאָר אַלס אידען. עס איז באַזייטיגט געוואָרען דער שרעקליכער טעות, אַז מען קען פאַרטיידיגען אידישע אינטערעסען אונטער אַן אַנדער שילד. דאָס דייטשע אידענטום האָט דעם ערשטען אַפּריל באַקומען אין דעם פּרט אַ גרויסע לעהרע.

דער 1־טער אַפּריל וועט זיין אַ טאָג פון אידישער ערוואַכונג און פון אידישער ווידערגעבורט, אָבער נאָר, ווען די אידען ווילען דאָס אַליין. ווען די אידען זענען רייף און באַזיצען אינערליכע גרויסקייט. ווען די אידען זענען ניט אַזוי, ווי זייערע געגנער מאָלען זיי אויס.

מען וואַרפט אונז פאָר, אַז מיר האָבען פאַרראַטען דאָס דייטשע פאָלק. די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע פּרעסע רופט אונז — און מיר שטעהען אינגאַנצען שוצלאָז געגען דעם — שונאים פון דער נאַציע". עס איז ניט אמת, אַז די אידען האָבען פאַרראַטען דייטשלאַנד.

אויב זיי האָבען אין עפּעס געפעלשט, איז דאָס אין זיך אַליין.

דער איד האָט ניט געטראָגען זיין אידישקייט שטאָלץ און אָפען, און ווייל ער האָט געוואָלט אַראָבדריקען די אידען־פראַגע, איז ער אַליין אויך מיטשולדיג אין דער דערנידעריגונג פון אידענטום.

ביי דער גאַנצער פאַרביטערונג, וואָס כאַפּט אונז אַרום ביים לייענען די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע באָיקאָט־אויפרופען, קאָנען מיר אָבער פאַר איין זאַך דאַנקבאַר זיין דעם באָיקאָט־קאָמיטעט: אין דעם, וואָס דאָרטען ווערט געזאָגט, אַז דער באָיקאָט האָט אין אַכט „אַלע געשעפטען, וואָס געפינען זיך אין די הענד פון אָנגעהעריגע צו דער אידישער ראַסע. די רעליגיע שפּילט דאָ ניט קיין ראָליע. קאַטוילישע אָדער פּראָטעסטאַנטיש, געשמדטע געשעפטסלייט זענען פאַר אונז אויך אידען.

דאָס מעגען וויסען אַלע פאַררעטער אין אידענטום. און דאָס, וואָס די באָיקאָט־אָנפיהרונג האָט פאַראָרדענט אויסצוהענגען איבער אַלע באָיקאָטירטע געשעפטען שילדען „מיט אַ געלער לאַטע אויף אַ שוואַרצער פאָן", איז אַ געוואַלדיגער סימבאָל. דערמיט מיינט מען אונז צו שטעמפּלען מיט פאַראַכטונג, אונז מבטל צו מאַכען. **אָבער מיר נעהמען דאָס אויף ווי אַן אויסצייכענונג, ווי אַ סימן פון כבוד.**

פּראָטעסט פון די ...
קירכען

אַנטווערפּען ...

דער הויפּ...

טעסטאַנט...

שיקט ...

בריף ...

רונג ...

[April 1933]

... א שפּיי אין פּנים אריין יע־

נאַכט געזאָלט ווערען זיין פרוי.

ער רעוויזיע אַוועקגעפיהרט דעם אַדוואָקאַט פון
ין שטוב אין אַן אויטאָ.

צומאָרגענס פריה האָט מען ד"ר ווייערטן געפונען א ערמאָרדעטען מיט א רעוואָלווער - שאָס אין קאָפּ, אין ווינאַו, ביי מיטווײדאַ.

די כעמניצער פּרעפעקטור האָט אַרויסגעלאָזט אַ קאָמוניקאַט אין וועלכען עס ווערט געזאָגט, אַז ד"ר וויינערט איז געפאַלען אַ קרבן פון פּראָוואָקאַ־

„דזשואיש קראָניקל" פּאַרעפענטליכט אַ לייט־אַרטיקעל א. נ. „שטילער פּאָגראָם", אין וועלכען עס ווערט אויסגעפירט, אַז **דאָס וואָס געשעהט איצט אין דייטשלאַנד, איז ערגער פון עקסצעסען מיט פיל פּאַרוואונדעטע,** ווייל עס האנדעלט זיך נישט וועגען באַלעסטיגען אַ געוויסע צאָהל יחידים, נאָר וועגען אומברענגען דעם גאַנצען אידישען קבוץ. די דאָזיגע שטרעבונג שטיצט זיך אויף אַ שענדליכע דאָקטרינע, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר אַ

הערען פון פאַרבאַנד נישט באַזייטיגט. עס הערן אָבער אָנגענומען שריט, אַז די שטעלונג פון די אידען אין דעטאַיל־האַנדעל זאָל אַנטשפּרעכען זייער שטעלונג אין אַנדערע ווירטשאַפטליכע געביטען.

דאָס פאָלק האָט געוואָלט...

בערלין, 12 אפּריל.

דער יוסטיץ־מיניסטער קערל האָט ערקלערט, אַז די רדיפות געגען די אידישע אַדוואָקאַטען און ריכטער האָט געפאָדערט דאָס פאָלק אליין.

וועלט האָט אינטערווענירט ביי היטלער'ן

דער פּרעזידענט רוזוועלט איז
לאַגע פון די אידען אין
איז שפּעטער געקור־
קלערט, אַז ער
אַז ער האָט

באַקומען פון היטלערן אַ פאַרזיכערונג, אַז די אַנטיסעמיטישע באַוועגונג וועט אויפהערען".

א אינטערוויו מיט נאָרמאַן דעוויס

אין „מאָטען" איז אָבגעדרוקט אַ אינטערוויו מיט דעם אַמעריקאַנער מלוכה־מאַן נאָרמאַן דעוויס, וועלכער קומט איצט אָן פון בערלין.

אויף דער פראַגע וועגען די אַנטיסעמיטישע רדיפות אין דייטשלאַנד האָט דעוויס זיך אַרויסגעדרעהט פון אַן ענטפער. פון דעם אינטערוויו בלייבט אָבער דער איינדרוק, אַז דעוויס ווייסט עפּעס און אַז דער רעזשים בנוגע אידען אין דייטשלאַנד וועט ווערען מילדער.

זאָלן טאַקע היטלער האָבען עפּעס צוגעזאָגט? און וואָס זענען ווערט היטלערס צוזאָגען?

איז ענגלאַנד פערשארפט

ן באַסאַדאָר אין בערלין וועגען דער איצטיגער לאַגע פון די אידען?

צייט צוריק, ווי מיר האָבען עס

ווען ער האט געזאָלט פאָהרען צום אַעראָדראָם.

„מיר זענען פאַרט דייטשען"

ערקלערונג פון פיהרער פון די ליבעראַלע אידען

בערלין, 20 מערץ (יט"א).

ראַבינער לעהמאַן, איינער פון די פיהרער פון דייטשען ליבעראַלען אידענטום, האָט פאַרעפענטליכט אין „אידישען בולעטען" אַן ארטיקעל אין וועלכען ער שרייבט:

„די גרויסע פּאָליטישע געשעהענישן פון דייטשלאַנד האָבען ניט קיין שייכות צו אידען אַלס רעליגיעזע קהלה. פאַר אונז איז דער יודאַאיזם געווען און וועט בלייבען בלויז אַ רעליגיע. — די אידען בילדען אַ רעליגיעזע געמיינדע, וועלכע נעמט אַרום די אַלע, וואָס געהערען צום יודאַאיזם, פון וועלכער אָבשטאַמונג, ראַסע אָדער פאָלק זיי זאָלען ניט זיין.

מיר דייטשע אידען זענען אַ טייל פון דייטשען נאַציאָנאַלען קערפּער. מיר געהערען צו אים סיי אין די גוטע צייטען סיי אין די שלעכטע. די דייטשע נאַציאָנאַליטעט איז אונזער פּאָליטישע נאַציאָנאַליטעט. אונזערע זיידעס האָבען געקעמפט פאַר דער באַפרייאונג פון דייטשלאַנד. מיר האָבען זיך באַטייליגט אין די דייטשע מלחמות. מיר האָבען געקעמפט פאַר אַ נייעם דייטשלאַנד. מיר זענען דייטשען, צי דאָס געפעלט אונזערע שונאים, אָדער ניט.

מיר זענען דייטשן ניט דערפאַר, ווייל זיי אַנער קענען עס אָדער ניט, נאָר דערפאַר, וואָס דייטשלאַנד איז אַ טייל פון אונז אַליין, ווייל אונזער גורל איז פאַרבונדען מיט זיין גורל. מיר האָבען ניט בדעה צו אַנטלויפען פון דאַנען, צו געהערען צו אַן אַנדער נאַציאָנאַליטעט, צו בעטען גאַסטפריינדליכקייט ביי אַנדערע. **מיר וועלען בלייבען דאָ און קעמפען פאַר אונזער רעכט ביז אונזער לעצטען אָטעם. מען דאַרף קענען אויסוועהלען דעם מאָמענט ווען צו שרייען אָדער צו שווייגען. איצט איז פאַר אונז די צייט צו שווייגען".**

אויף דעם דאָרטיגען אַלטען ראַבינער ד"ה בערוואלד. אין דער וואוינונג פון ראַבינער ד"ר בערוואלד, אַן אַלטער מאַן, וועלכער איז באַקאַנט אַלס גרויסער געלעהרענטער און איז זעהר געאַכטעט פון אַלע דייטשע אידען, האָבען זיך ביינאַכט אַריינגעריסען אַ גרופּע כוליגאַנעס, וועלכע האָבען געצוואונגען דעם זקן מיט זיי מיטגעהן נישט ערלויבענדיג איהם אפילו זיך ווי געהעריג אָנצוטהון און האָבען איהם פאַרשלעפּט אין אַ פינסטערן הויף הינטער דער שטאָדט.

אין דאָזיגען הויף האָבען די כוליגאַנעס באַפוילען דעם אַלטען ראַבינער זיך שטעלען מיטן געזיכט צו אַ וואַנד און האָבען אויסגעשטעלט צו איהם זייערע ביקסען. איינער פון דער באַנדע האָט דאַן געגעבען אַ באַפעהל: פייער! די כוליגאַנעס האָבען אָבער נישט געשאָסען, נאָר אויסגעבראָכען אין אַ געלעכטער, האָבען דעם אַלטיטשקען רב אַרויסגעיאָגט פון הויף און זענען זיך אַליין אויך צולאָפען.

פון זיינע איבערלעבונגען און גרויס אויפר[…]
איז דער זקן איצט קראַנק און ליגט צו בעט[…]

פראָוואָקאַציעס פון רוס[…]
וויים-גוואַרדייצעס אין [...]

אין פאַריז זענען ערהאַלטען […]
וועגען דער פּראָוואָקאַטאָרישע[…]
ווייסע „וויים-גוואַרדייאיש[…]
דייטשלאַנד. די דאַ[…]
וועלכע איז תמיד[…]
לעריסטען, ד[…]
בייט. זי[…]
ליצי[…]
וויס[…]

גרויז[…]

דאָס נידריגסטע, דאָס שמוציגסטע, דאָס לומ־
ינגסטע איז געוואָרען דערהויבען און פאַרהיי -
ינגט. נישטאָ קיין דרך־ארץ פאַר קיין שום קול־
טור - ווערטען. עס הערשט די רויהע פויסט. מען
האַלט אָן אויף די טעאַטערען און מען וואַרפט
אַרויס די בעסטע אַרטיסטען, אויב זיי זענען נאָך
נישט קיין היטלעריסטען.

צוליעב די געשעהענישען קומען כסדר פאָר

קאָנפליקטען מיט אויסלענדישע מלוכות

עס ווערען געשלאָגען אידען פון אַלערליי לענ־
דער און די פאַרשידענע קאָנסולאַטען מוזען כסדר
אינטערווענירען.

די דייטשע סאָציאַל - דעמאָקראַטען זענען גע־
פאַלען אויף אַ חמצאה און זיי האָבען זייערע פאַר־
טיי־בנינים פאַרקויפט צו דער שוועדישער צענט־
ראַלע. אַזוי ווי אָבער די היטלעריסטען האָבען זיך
מיט דעם נישט גערעכענט און פאַרט פאַרכאַפּט
די הייזער, איז ענטשטאַנען צוליעב הָעם אַ קאָנ־
פליקט צווישען דייטשלאַנד און שוועדען.

די לייפּציגער מעסע, וואָס איז פאָרגעקומען אין
די לעצטע טעג, איז אַדורך אינגאַנצען טויט. די
אידען, וואָס זענען שטענדיג דער הויפּט־נערוו פון
דער מעסע, האָבען דאָס מאָל אינגאַנצען גע־
פעלט.

ארץ ישראל גאַרט און וואַרט אויף אַ פרישע
עליה פון די גלות־לענדער, עס זאָלען אַהער אריינ
שטראָמען פרישע מחנות אידען, דער ישוב זאָל
ווערען וואָס אמאָל גרעסער און שטאַרקער...

יעדע שיף מיט נייע עולים ווערט באַגעגענט
דורך די הינגע איינוואוינער מיט דער גרעסטער
פרייד.

עס איז דעריבער נישט קיין פראַגע איצט אין
ארץ ישראל, צי מען קאָן באַקומען אַרבייט, נאָר
די פראַגע איז אַ גאַנץ אַנדערע און נעמליך:

ווי אַזוי ברענגט מען אַריין אין לאַנד אַריין פון
פּוילען, דייטשלאַנד, רומעניען, טשעכיען, ליטע און
אַנדערע לענדער, וואָס גרעסערע מחנות אַרבייטס־
מענשען, האָרעפּאַשנע אידען, וואָס זענען גרייט
צו אַרבייטען אין שוויס פון זייער פּנים, אַבי
רוהיג צו פאַרדינען אויף אַ שטיקעל ברויט?

אָט דאָס איז די הויפּט־פראַגע אין איצטיגען
מאָמענט.

מיר מוזען זוכען אַלע מיטלען און וועגען אריינ
צובריינגען קיין ארץ ישראל די אידען, וואָס ווע־
רען דערשטיקט פון קריזיס און דלות און אַרבייטס
לאָזיגקייט.

מיר מוזען אויפהויבען אַ שטאַרקע פּאָליטישע
טעטיגקייט אין לאָנדאָן און אין זשענעווע, אַז מען
זאָל ברייטער עפענען די טויערען פון ארץ־ישראל
פאַר אַ אידישער עליה.

72775

ניט קיין אידישע מלחמה!

(וועגען דער באיקאט פראגע)

פון לעא סטניג
(ספעציעל פאר די "צייט")

ס'איז מער ווי נאטירליך א סך ניט-דייטשע אידען און אידישע קערפערשאפטען האלטען וועלען ווי עס איז רעאגירען אויף די פיזישע, און נאך מעהר מאראלישע אכזריות'ן, וואס די דייטשע אידען האבען איצט, אונטער דעם טעראר פון די נאצי'ס, אויסצושטעהן. עס טהוט וועה, עס שמערצט. און אלע אידען אויף דער גאנצער וועלט פיהלען נאטירליך מיט דעם פיין און באליידיגונגען וואס ווערען איצט געשליידערט אויף די דייטש-אידישע בירגער פון דעם צוויושעטען דייטשען פאטריאטיזם.

מיר מוזען אויך צוגעבען אז איינציגע פארשטעהער פון די נאצי'ס רעדען און האנדלען אין אזא טאן גלייך ווי זיי וואלטען ערקלעהרט קריעג אדער אין קריעג-צושטאנד געווען מיט'ן גאנצען יהדות, מיט'ן גאנצען אידישען פאלק.

אין זייער פארבלענדעטער גאוה רעדען זיי, און האנדלען אויך אפט, גלייך ווי זיי וואלטען דערקלעהרט קריעג די אידען פון דער גאנצער וועלט.

דער אידישער נאמען ווערט איצט אין דייטשלאנד געלעסטערט ווי אין שפאניען אין דער צייט פון דער אינקוויזיציע; דאס אידישע שאפען פארשוועכט און באשפייען; אין באדייטענדע אידישע קינסטלער און געלעהרטע פארטריבען און באיקאטירט.

עס טהוט אונז אלעמען וועה, און ס'איז דעריבער מעהר ווי נאטירליך עס זאלען זיך געפינען איצט אידען אין אלע לענדער, איבער דער גאנצער וועלט וואס זאלען גארען ווי עס איז רעאגירען אויף די איצטיגע פארפאלגונגען אויף אידען אין דייטשלאנד.

און ס'איז אויך נאטירליך ביי א סך אידען זאלען אין אט די היציגע פיינליכע מינוטען געבוירען ווערען אביסעל צוגעאיילטע און איבערלעגטע פלאנען ווי אזוי צו רעאגירען און "ענטפערען" אויף די ספעציעל אידישע אכזריות'ן פון די נאצים. און אזוי ווי מיר אידען האבען נאך ניט קיין צענטראליזירטע פאראנטווארטליכע אידישע פארטרעטערשאפט, וואס זאל האבען די אויפגאבע צו קאנטראלירען און וואכען איבער אט די נאטירליך אויפגערעגטע שטימונגען, זיינען מיר איצט אין א געפאהר פון צו-געאיילטע איינצעלנע אקציעס, וועלכע קענען ניט נור ניט ווירקען אויף די נאצים, נור ערגער מאכען די לאגע פון די אידען אין דייטשלאנד.

קודם כל דארף אונז קלאהר ווערען אז מיר האבען דא ניט צו טאן מיט א אידישער מלחמה מיט א כלל ישראל אידישער קריעג.

ווי געזאגט, רעדען און האנדלען איינציגע נאצים טאקע ווי זיי וואלטען ערקלעהרט קריעג דעם גאנצען פאלק ישראל... אבער אויף די רייד פון ניט פאראנטווארטליכע צוהיצטע פלאפלער בויט מען ניט קיין פאליסי פון אקציע.

זייער אויסניכטערונג וועט קומען און גאר אין גיכען, און זיי וועלען דערזעהן וואו זייערע אמת'ע פריינד און שונאים זיינען.

ס'איז ניט קיין אידישע קריעג! — דאס דארף אונז איינמאל פאר אלעמאל קלאהר ווערען און וואס גיכער עס וועט אונז קלאהר ווערען, אלץ ווייניגער וועלען אין צוהיצטע אידישע מוחות געבוירען ווערען פארצווייפעלטע פלאנען "ווי אזוי צו ענטפערען" די נאצים. "ס'איז ניט די פראגע וואס וועט זיין מיט די דייטשע אידען, נאר וואס וועט זיין מיט דייטשלאנד" — האט דא ניט לאנג צוריק אינז'ם סאמע ברען פונ'ם טעראר, זיך אויסגעדריקט א פארשטעהער פון די דייטשע אידען.

און מיר דאכט זיך אז אין דעם ווארט איז דא דער ענטפער אויף אלע אידישע גארונגען (אויסער דייטשלאנד) צו רעאגירען אויף די איצטיגע אידישע צרות אין דייטשלאנד.

די דייטשע אידען באטראכטען זייער איצטיגע לאגע ניט ווי א כלל ישראל פראבלעמע, נור ווי א איינגענע פראגע.

זייער פאטערלאנד, זייערע ליידען און האפנונגען, זייער קאמפף און זייער יאוש...

"ס'איז ניט די פראגע וואס וועט זיין מיט די דייטשע אידען נור וואס וועט זיין מיט דייטשלאנד". דאס דייטשע אידענטהום איז צו שטאלץ און צו טאקטיש זיי זאלען זוכען הילף ביי אויסלענדישע אידען.

קיין איין פאראנטווארטליכע אידיש-דייטשע קערפערשאפט — אפילו ניט די דייטשע ציוניסטישע ארגאניזאציע, וועלכע גלויבט יא אין אידישען נאציאנאליזם, אין כלל ישראל — האט זיך ניט ארויסגעזאגט פאר א "אידישער אינטערווענציע" פון אויסלאנד.

זיי זיינען שטארק געגען דעם אפילו. און פון אלע מעגליכע שטאנדפונקטען מוזען מיר צוגעבען אז זיי זיינען גערעכט אין זייער געגנערשאפט.

און ווירקליך, דאכט זיך אז נאר אין צוהיצטע אידישע מוחות און אין היציגע פיינליכע מינוטען האבען געקענט געבוירען ווערען וועלכע עס איז פלאנען וועגען א אידישער אקציע געגען נאצים אין דייטשלאנד. דאס איינציגע וואס מיר קענען טהאן איז פאראייניגען אונזער דעת הקהל צום אלמענשליכען פראגרעסיווען, פראטעסטירענדען דעת הקהל געגען דער איצטיגער שעדליכער רעאקציע אין דייטשלאנד.

מיר קענען נאך געהען ווייטער פונ'ם דערמאהנטען דייטשען אידישען געמיינדע פארשטעהער און זאגען: ס'איז ניט די פראגע וואס וועט זיין מיט די דייטשע אידען און מיט דייטשלאנד אפילו, נור וואס וועט זיין מיט גאנץ איראפא און מיט דעם גאנצען מענשליכען פראגרעס?

אבער ווי קענען מיר גאר אין פולען ערנסט רעדען וועגען ספעציעל אידישע אקציעס?

אט נעהמט צום ביישפיעל דעם פלאן צו באיקאטירען די דייטשע סחורות וואס ס'איז לעצטענס אויפגעקומען ביי די פוילישע אידען.

אגב, מעגען מיר זיך אליין פרעגען צי וואלטען די פוילישע אידען געפאלען אויף דער באיקאט אידעע, ווען פוילען בכלל וואלט איצט געוועזען אין בעסערע באציהונגען מיט דייטשלאנד?

אגב, איז אט די אגב-פראגע זעהר א וויכטיגע פאר אונז און א זעהר כאראקטעריסטישע, ווייל זי באווייזט אזוי קלאהר ווי מיר מוזען זיך רעכענען מיט אונזערע אקציעס לויט די באדינגונגען און דער פאליטיק פונ'ם לאנד אין וועלכען מיר זיינען בירגער.

ניט רעדענדיג שוין דערפון וואס אט די כלל ישראל פאליטישע אקציעס קענען ווערען שעדליך פאר די אידען אין זייערע איינגענע לענדער...

אייב ס'איז מעגליך א נאציאנאל אידישע אקציע איז עס נור בנוגע פאלעסטינא, קאלאניזאציאנס-פלענער און אלגעמיין אידישע קולטור פראגען, אבער כלל ישראל אינטערווענציעס און אקציעס בנוגע דער אינערליכער פאליטיק אין וועלכען עס איז לאנד, זיינען אי ניט פראקטיש מאמענטאל און קענען זיין שעדליך פאר דער צוקונפט...

אזא אקציע מוז ווערען א שווערד מיט צוויי שארפען, און ביידע געווענדעט אויף אונז אליין, און אויך אויף די אידען וואס מיר ווילען העלפען.

און דער עיקר איז: די דייטשע אידען אליין ווילען ניט מכמה טעמים אזעלכע פאליטישע אינטערווענציעס מצד די אויסלענדישע אידען.

האבען מיר ניט געלייענט די טעג וועגען א שפאגעל-נייער יוגענדליכער אידישער ארגאניזאציע אין דייטשלאנד, וועלכע אונטערשיידט זיך פון די "נאצים" נ ו ר לויט זייער רעליגיע?

האנדלען ניט א סך פון די איצט באליידיגטע דייטשע אידען מיט די נאצים (מען זאגט יאקבי אז דער פאבריקאנט פון די ברוינע העמדלאך איז א איד...) און וועלען זיי שפעטער צו, ווען די צוהיצטע פאטריאטישע געמיטהער וועלען זיך אביסעל אבקיהלען, נאך מעהר ניט האנדלען און אונטערהאנדלען מיט די נאצים?

וועלען מיר שטארק איבערראשט ווערען למשל, ווען מיר וועלען שפעטער צו, געפינען א אידישען פינאנץ צי געהילף-פינאנץ-מיניסטער אין איינעם פון די נאצי'שע דייטשע שטאאטען?...

און דאך רעדט מען ביי אונז אזוי אונפאראנטווארטליך, און אזוי ניט פראקטיש וועגען באיקאט, וועגען א אויסערליכער אידישער אינטערווענציע צו העלפען די דייטשע אידען.

ס'איז ניט קיין אידישע קריעג. ווי טראגיש און פיינליך, אבער די דייטשע אידען דארפען און וועלען זייער קאמפף אליין באשטעהן. לויט זייערע אינטערעסען און אנשויאונגען.

פאר אונז — און אפשר טאקע אידען מעהר ווי אלע אנדערע פעלקער — איז די הויפט פראגע: פראגרעס אדער רעאקציע...

און וואס פאר א גליקען א מיטעלאלטערליך-רעאקציאנערע איראפא קען אונז ברענגען, האבען מיר שוין פארזוכט.

עכטיגט די פארפאלגונגן. (4.ז)

The Foremost Yiddish Daily Newspaper in Great Britain.

Editor: MORRIS MYER.

Offices and Works:
325, WHITECHAPEL ROAD, LONDON, E.1
City Office: 173-175, FLEET ST., E.C.4
Telephone: BISHOPSGATE 8593.
Cables and Telegrams: "Zeitliches, London."

The

Vol. XX, No. 5897 London, Friday, March 24th. 1933. (Registered as a Newspap

דיווין אלס עדות
געגען די אנגעקלאגטע
אין דעם "שרפות קאנספיראציע" פראצעס.

די גייסטע סענזאציע אין דעם "שרפות קאנספיראציע פראצעס, אין וועלכען א צאהל אידען און איינע אידישע פרוי ווערען באשולדיגט אין באשווינדלען אינשורענס קאמפאניעס, איז דאס איבערגעהן פון איינעם פון די אנגעקלאגטע אויף דער זייט פון דער אנקלאגע, דאס הייסט ארויסטרעטען געגען די אנגעקלאגטע פון וועלכע ער איז געווען איינער פון זיי.

דער דאזיגער נייער עדות פאר דער אנקלאגע, ווי ס'איז שוין געבטען געווען דערמאהנט אין די צייט, איז יודא לעאן דייווין, א לידיס אויטפיטער, פון אילפארד.

אין ווייטעם יבאקט האט דייווין ערקלערט, ווי אזוי גולד, איינער פון די באשולדיגטע, האט איהם געגעבען געלד צו עפענען א ביזנעס אין מאנטשעסטער אונטער'ן נאמען מאנטגאונס, לימיטעד.

דער סחורות לאגער, וועלכען גולד האט צוגעשטעלט אין דעם געשעפט, דערצעהלט דייווין, איז פארזיכערט געווארען אין 31 טויזענד פונט און 10 טויזענד פונט אלס קאנזעקווענץ פארזיכערונג, הגם דייווין האט געמיינט, אז דער גאנצער לאגער איז ניט ווערטה אפילו א העלפט פון דאס געלד אין וועלכע ס'איז פארזיכערט.

דייווין האט נאכדעם דערצעהלט ווי אזוי די שרפה אין דעם דערמאהנטען געשעפט, מאנטגאון געשעפט איז פארגעקומען און ערקלערט, אז ער איז ניט געווען אין מאנשעסטער בעת דער פייער איז פארגעקומען.

ער האט אויך גע'טענה'ט, אז ער האט זיך ניט באטייליגט אין אראנזשירען די אינשורענס פאר דעם געשעפט, מאנטגאון, פון וועלכען ער איז געווען דער מענעדזשינג דירעקטאר.

— האט איהר פראטעסטירט געגען דאס פאדערען פון איבערטריבענע אינשורענס געלדער? — פרעגט איהם דער מאגיסטראט.

— יא — ענטפערט דייווין — ער האט אפילו געסטראשעט, אז ער וועט איגנאנצען פארלאזען די ביזנעס.

אויף דעם, ערקלערט דייווין, זאל הערים איהם האבען געסטראשעט מיט די ווערטער:

— אויב די געהסט אוועק וועט עס זיין דיין לויה. דו, זייענדיג דער מענעדזשינג דירעקטאר, וועסט טראגען די גאנצע פאראנטווארטליכקייט פון דער גאנצער געשיכטע.

מיט דער אויסנאהמע פון איינפראגע האבען די אדוואקאטען פון דער פארטיידיגונג זיך אבגעהאלטען פארלויפיג פון נעהמען דייווין'ען אויף א קרייץ פארהער.

דער ווייטערע פארהער איז אבגעלעגט געווארען ביז אויפ'ן 3-טען אפריל מיט דער אויסנאהם פון סימאן וואולף און באל, וועלכע וועלען ערשיינען פאר א פריהערדיגען פארהער דעם 29-טען פון דעם מאנאט

ערמיער'ס
...יז פארלאמענט
...געגען און זיינע דער...ייכונ
...אין רוים.

...עפענען, וועט זי ...טליך נעהמען דעם בריטישען פלאן אלס באזיס.

מיר זיינען פארפליסטעט צו געבען דייטשלאנד גלייכע רעכט — און אונזער אינטערווענציע האט צוריקגעשטעלט די האפנונג אויף א איינפארשטענדניס.

איבערגעהענדיג צו זיין רייזע קיין רוים, — זאגט דער פרעמיער, — ווען מיר זיינען געקומען קיין רוים, האט מען איהם געגעבען א קורצען דאקומענט. דאס האט באוויזען, אז מוסאליני'ס מחשבה האט געארבייט אויף א עפעקטיווע פאליטיק און צו זאמענארבייט צווישען די מערב אייראפעאישע שטאאטען — צו דערהאלטען דעם שלום און דעם גייסט פון דעם קעלאג אבמאך. דער פלאן שלאגט פאר, אז די פארגעשלאגענע קאאפעראציע צווישען די פעלקער זאל זיין אין די ראהמען פון דעם פעלקער בונד און אז 10 יאהר זאל זיין דער ערשטער פעריאד פון דיעזען אבמאך.

...ע ענגלענדער
...עט רוסלאנד
...ט ווערען אויף בייל.

...נג ניט צופריעדען.

מר. מאקדאנאלד, האט דער סאוויעטישער אמבאסאדאר ערקלערט, דאס הגם ס'איז נאך ניט באשטימט געווארען די סומע פון בייל הייסט עס נאך ניט, דאס אויך ער וועט ניט באפרייט ווערען אויף בייל.

די סיבה פון דעם אבהאלט פון דער באפרייאונג פון דעם פערטען ענגלענדער אויף בייל, ווערט ערקלערט, איז דערפאר, וואס די אונטערזוכונג וועגען איהם איז נאך ניט

באשולדיגטער איד
אין פעלשע טרייד מארקס
צוזאמען מיט די אנדערע באשולדיגטע ווידער אין קאורט.

בארנעט ווייסבערג, 55 יאהר אלט, א פרינטער פון בריק לעין, ווייטשע...

האט ער עס גערעכענט פאר גאנץ פארלעסליך און האט עס ניט געקענט האלטען פאר א פארברעכען.

נאכדעם, ווי אנדערע עדות זיינען אויסגעהערט געווארען האט דער מאגיסטראט אבגעלעגט דעם פארהער אויף א צווייטען מאל ווען די גאנצע זיצונג פון קאורט וועט פאר דעם געווידמעט ווערען.

מצבה.

לובעלסקי. — די מצבה אין אנדענקען פון גאלדע לובעלסקי, פון 73 ווענטווארטה סטריט, א.1. וועט געשטעלט ווערען זונטאג, 26-טען מערץ אום 4 אוהר אויף ווילסדען בית עולם.

מצבה.

ניופעלד. די מצבה אין אנדענקען פון דעם פארשטארבענעם מר. פיליפ ניופעלד וועט געשטעלט ווערען אויף עדמאנטאן בית עולם, נעכסטען זונטאג, דעם 26-טען מערץ אום 2.30 נאכמיטאג.

מצבה

היטלער האט ערקלערט אידעז קריעג וועלעז מיר ענטפערעז!

72776

פון

דר׳ א׳ קאראלניק ניו־יאָרק

15 מיליאָן אידען געגען 20 מיליאָן היטלעריסטען

א פּאָר יאָהר נאָך דעם דייטש - פראנצויזישען קריג — דאכט זיך, אין 1878 — איז אין דעם „רייכסקאנצלער פּאלאַץ“ אין בערלין פאָרגעקומען א היסטאָרישער שמועס צווישען ביסמארקן און דעם פראנצויזישען געזאנדטען אין בערלין. די פראנצויזישע פרעסע האָט גראָד אין יענעם יאָהר אָנגעפיהרט א זעהר שארפע און ביטירע קאמפּאניע געגען דייטשלאנד. די עפענטליכע מיינונג אין פראנקרייך איז געווען אויפגערעגט.

האָט ביסמארק איינגעלאדען צו זיך דעם פראנצויזישען פארטרעטער און האָט איהם געפרעגט קלאָר און אָהן דיפּלאָמאטיע, אזוי צו זאָגען — פּרייסיש: וואָס ווילט איהר? וואָס איז דער זין און דער ציעל פון דער גאנצער העצע? „וואו וואולע לא גער? וואו ל׳אָרע!“ „איהר ווילט מלחמה? איהר וועט זי האָבען!“

דאָס הייסט — גערעדט „פּרייסיש“. און עס איז צייט, אז אויך אידען זאָלען זיך אויסלערנען צו רעדען פּרייסיש, ווען מען דארף, וואו מען מוז, ווען עס איז קיין אנדער ברירה ניטאָ.

איך ווייס, עס איז ניט קיין גרויס פארגעניגען. ניט עסטעטיש — אָט דער גרילצענדיגער, שניידענדיגער אונטעראָפּיציר־טאָן. ניט עטיש — אָט די אויסנוצונג פון כח, ברוטאלער קראפט געגען וועמען עס זאָל ניט זיין — כח פון פויסט אָדער פון געלד, און אפילו כח פון וואָרט. בלויז איין כח איז עטיש — דאָס איז די מאכט פון גייסט, פון דעם געדאנק, דער כח פון קולטור.

אָבער, ווען מען לעבט צווישען וועלף, מוז מען אויך וואָיען ווי א וואָלף. און ווען צוואנציג מיליאָן דייטשע שאָוויניסטען, ווילד געוואָרענע פּיליסטער, פאנאטיזירטע אונטער־מענשען הויבען אויף א קאמף אויף טויט און לעבען געגען א גאנץ פאָלק מוז דאָס פאָלק ענטפערען, אָנשטעלען די לינקע באַק, ווען מען פאטשט די רעכטע, האָט אפשר אַמאָל, אין די קריסטליכע צייטען, געהאט א ווערט — אין די ביכער, ניט אין לעבען; אָבער אין דייטשלאנד פון היינט, וואָס איז פּרינציפּיעל אנטי־קריסטליך, וואָס איז באוואוסטזיניג געגען אלע פּרינציפּען פון יעדער עטיק — אלט אָדער ניי — דאָרט לאכט מען פון אזעלכע „מילדעזשעסטען“. טאָלסטאָי איז דאָרט ניט אין דער מאָדע.

צוואנציג מיליאָן דייטשען, ניט דייטשלאנד. איך ווייס. נאָך איז דייטשלאנד ניט פארלוירען. און היטלער איז ניט דייטשלאנדס העכסטע און לעצטע דערגרייכונג. אָבער פאָרט — צוואנציג מיליאָן פון זעכציג אָדער פינף און זעכציג מיליאָן — דאָס איז א דריטעל. דאָס איז אפשר נאָך מעהר. און דוקא א דריטעל, וואָס איז דער אקטיווסטער טייל, די יוגענד, די „געבילדעטע“, די סטודענטען, די לעהרער, די פּראָפעסאָרען, די גבירים און פאבריקאנטען.

און זיי, די צוואנציג מיליאָן, האָבען אונז ערקלערט מלחמה. אונז — די פופצעהן מיליאָן אידען פון דער גאנצער וועלט. פופצעהן מיליאָן זענען מיר און מיר האָבען זיך ניט וואָס צו שעהמען מיט דער צאָהל. פופצעהן מיליאָן זענען מיר און מיר דארפען ניט אָנבויגען דעם קאָפּ.

און עס מוז קלאָר ווערען — דאָ האנדעלט זיך ניט וועגען פּאָליטישע פּרינציפּען, וועגען דעמאָקראטיע אָדער אנטי־דעמאָקראטיע, וועגען פאשיזם אָדער ליבעראליזם. וואָלט עס געווען בלויז א פראגע וועגען א קאמף צווישען פאשיסטען און דעמאָקראטען, צווישען די נאצים אָדער סאָציאליסטען אָדער קאָמוניסטען, וואָלטען אידען גאָר ניט געהאט קיין שום גרונד זיך אריינצומישען אין דעם קאמף; דאָס הייסט, אידען אין זייער גרופּען - פאָרם, אידען ווי א נאציאָנאלער קערפּער. עס זענען דאָ אידען, וואָס זענען גרייט מקריב צו זיין זייער לעבען פאר דעם קאָמוניזם, און עס זענען דאָ אידען, וואָס זענען אזוי פארבונדען מיט דעם קאפּיטאליסטישען סיסטעם, אז זיי זענען גרייט צו יעדען קרבן אין דעם קאמף געגען דעם קאָמוניזם. און מיר דאכט זיך, אז גראָד די דייטשע אידען אין זייער מעהרהייט באלאנגען צו דעם צווייטער קאַטעגאָריע. ניט קארשטאט און ניט טיץ אָדער איזראעל, ניט דער אידישער יוסטיץ - ראט אָדער קאָמערציען - ראט זענען באגייסטערט פאר א לינק־אָריענטירטער סאָציאל - פּאָליטיק. און זיי האָבען א רעכט דערצו, ניט ווייניגער ווי די דייטשע קאָנסערוואטיווע; ניט ווייניגער אפילו, ווי די אידישע סאָציאליסטען אָדער קאָמוניסטען.

אָבער, די נאצים פיהרען ניט קיין קאמף געגען דער בורזשואזיע, געגען דעם קאפּיטאל, געגען די מאגנאטען. זיי פיהרען א קאמף אויסשליסליך געגען דעם אידען, דעם דייטשען אידען, און דעם אידען בכלל. זיי ווילען א מלחמה מיט דעם אידענטום.

פופצעהן מיליאָן זענען מיר. פופצעהן געגען צוואנציג. און לאָמיר זיך פארמעסטען.

געוויס, זיי האָבען די מאכט פון דעם אָרגאניזירטען שטאאט. זיי האָבען דאָס לאנד און די ביקסען. זיי קאָנען שלאָגען מיט דער פויסט. און זיי טוען דאָס.

וואָס זענען מיר. וואו זענען אונזערע קאמפס - רעסורסען? עפענטליכע מיינונג? פּראָטעסטען, דעמאָנסטראציעס, פּאראדען אָדער גאָר תפילות און תעניתים? אלטע, פארזשאווערטע כלי־זיין. געווען אפשר גוט נאָך אין דער פרעהיסטאָרישער צייט פון דעם ניינצעהטען יאָהרהונדערט, פון דעם ליבעראליזם. דעמאָלט איז נאָך געווען געוויסען אין דער וועלט. דעמאָלט האָט מען זיך נאָך געשעמט. אין די צייטען פון ביסמארק און קאפּריווי, פון ביולאָוו און בעטהמאַן האָלוועג האָט דייטשלאנד געהאט מאניערען, פארלאנגט דרך - ארץ צו זיך און האָט זיך געמוזט פיהרען מעהר אָדער ווינציגער מיט דרך ארץ בנוגע צו דער גאנצער וועלט. אָבער ערוואַרטען פון היטלערן און פון געבעלסן, זיי זאָלען זיך פארשעהמען, זיי זאָלען האָבען מאניערען, זיי זאָלען זיך פיהרען מיט דרך ארץ — ווער קאָן עס זיין אזוי נאאיוו?

צו אן אדמיראל נעלסאָן האָט דער געגנער געקאָנט רעדען מיט העפליכע ווערטער, ווי א קאַוואליר צו א קאוואליר; אָבער פון א קאָרסאר, קאָן מען ניט פארלאנגען קיין קולטור און פיינקייט. און ווי זאָגען די פראנצויזען: אנטקעגען א קאָרסאר (א פּיראט) — א קאָרסאר און א האלב!

וואָס ווילען די היטלעריסטען פון אידען? ניט מעהר און ניט ווייניגער, ווי פארטיליגען זייער נאָמען, אויסרייסען מיט דעם וואָרצעל דעם אידישען מענשען — אומעטום, אויף דער גאנצער ערד. אין דייטשלאנד, אין עסטרייך, אין ענגלאנד און אפילו אין אמעריקא — אומעטום פּרעדיגען זיי אָפען אָדער אין געהיים א בלוטיגען קאמף געגען אידען, זייען זייער האס. פאָדערען זיי אויף די מעהרהייט פון דער באפעלקערונג צו רואינירען דעם אידען, צו באָיקאָטירען און צו פארניכטען דעם אידישען געשעפטסמאן, ארבייטער, דאָקטאָר, אדוואָקאט, ארויסטרייבען דעם אידען פון יעדער פּראָפעסיע. א קאמף, וואָס האָט ניט זיין גלייכען אין דער געשיכטע. ערגער ווי אין דעם מיטעלאלטער. דעמאָלט האָט מען געפאָדערט פון דעם אידען „קאָנפאָרמיזם“ — ווערען ווי אלע; מען האָט פון זיי געפאָדערט: גלויבען.

די היטלעריסטען ווילען דאָס אויך ניט. זיי פארלאנגען פיזישע פארניכטונג, זיי געהען אפילו ניט איין אויף פשרות. עס געהט „אויפס גאנצע“. און גאנץ מוז אויך זיין די געגענוועהר. זיין פרעדיגען באָיקאָט — קויפט ניט ביי אידען, געהט ניט צו א אידישען דאָקטאָר, לייענט ניט קיין ביכער, וואָס אידען שרייבען; איז אָבער באָיקאָט א בומעראנג — א שפּיז, וואָס שלאָגט צוריק.

פופצעהן מיליאָן זענען מיר און ווען מיר וואָלטען אומגעקעהרט די שפּיז? פארוואָס מוזען טאַקי אידען לויפען אין דייטשע קוראָרטען? פאר וואָס מוזען זיי דוקא פאָהרען אויף דייטשע שיפען? פארוואָס מוזען זיי זיין אומעטום די פארשפּרייטער פון דייטשע סחורות און דייטשער אינדוסטריע, און דייטשער קולטור?

געוויס, איך האָב אליין זעהר ליעב די דייטשע שפּראך און די דייטשע קולטור און איך וויל ניט מאכען דייטשלאנד פאראנטוואָרטליך פאר דער היטלעריי.

אָבער מוזען מיר טאַקי נאָכטון די שפּאנישע אידען, וואָס האָבען זיך געהאלטען מיט זייער שפּאנישער „גראנדעצצאַ“ און געשפּילט דעם שפּאנישען „קאבאלעראָ“, ניט פיהלענדיג, אז זיי שפּאַטען פון זיך אליין?

דייטשלאנד איז ניט דאָס איינציגע לאנד פון דער וועלט, וואָס האָט קוראָרטען און פאבריקען און שיפען. פראנקרייך איז א לאנד, א שעהן לאנד, א וואונדערבאר לאנד, און פארוואָס זאָל ניט זיין קיין דערנעהנטערונג צווישען אידען און דער פראנצויזישער קולטור? זי איז סיי ווי סיי נעהנטער, פארשטענדליכער, ווי די שווערע גערמאנישע.

פופצעהן מיליאָן זענען מיר איבער דער גאנצער וועלט. און ניט קיין דאָרפס - מענשען, און ניט קיין מלופים - קינדער. ים־געוואוינטע, אויסגעפּרובטע, אויסגעד[illegible] סאָלדאטען.

און ווילט איהר קאָרסאריש? גוט, איז קאָרסאריש און א האלב. מילדקייט, וואו מעגליך; פארציהען און פארגעסען, אזוי ווייט ווי אן עטישער מענש קאָן, אן עטישער מענש און אן עטיש פאָלק; אָבער, א גרענעץ מוז זיין. און דער גרענעץ איז: דרך ארץ פארן אידישען פאָלק!

פופצעהן מיליאָן זענען מיר — און מיר קאָנען צווינגען צו דרך ארץ!

2 ברידער זענען געווען שותּפים אבער זייער געשעפט האט זיך אויסגעלאזט טרויעריג...

א אידישער פראָצעס פארן פאריזער געריכט

קומט א איד קיין פאריז מיט א ווייב מיט 4 קינדער.

קוקט ער אויף זיינע פיצעלעך:
פון 5 ביז 13 יאָהר — טאָ ווער וועט מיר העלפען?

איז אָבער גאָט א פאָטער.
האָט דער איד א ברודער אין פאריז.
האָט דער ברודער א געשעפט.
האָט דאָס געשעפט קיין געלד ניט.
זאָגט דער ברודער מיטן געשעפט צום ברו־דער אָהן דעם געשעפט:

— האָסט דאָך געבראַנגט פון פוילען א ביסעל געלד. יאָ?

— יאָ!

— אַלזאָ, ווער מיין שותּף.

כאַפּט דער נייער ברודער זיך אָן.ביידע שלי־סען שותּפות. ברידער זענען זיי דאָך. האָט מען זיך ניט אָבגעשריבען. די פירמע איז געבליבען אויפן נאָמען פון פאַריזער ברודער. די קאָנטאָ אין באנק איז אויך געווען אויפן פאריזער ברודער און דעם געקומענעם גיט ער בלויז א פּראָקוראַציע אויף אונטערצושרייבען די ... לען, טשעקען.

די שותּפות האָט לאַנג ניט געדויערט.

עס האָט געדויערט, אזוי לאַנג, ווי עס איז גע־ווען געלט.

שפּעטער זענען די ברידער זיך צוגאַנגען.
און א ביסעל ברוגזלעך דערצו.

***

דער פאַריזער ברודער איז געבליבען ביי זיין געשעפט, ביי זיין דירה אָבער דער געקומענער ... מיט א פרוי און 4 קינדער, אָהן רעכט אויף ארבייט און אָהן פאַפּירען...

האָט עמיץ זיך אויף איהם מרחם געווען און געגעבען אַרבייט.

„רחמנות"־אַרבייט צו 100 פראַנק א וואָך...
נאָר וואָס זאָל טון א פאָטער פון 4 פיצלעך קינ־דער? —

ארבייט דער איד און זיפצט. קומט ער איין אָווענד אהיים. דערהערט ער א געוויין.

דאָס ווייב מיט די קינדער יאָמערן.

— וואָס איז?

ווייזט איהם די פרוי, אַז עס איז אָנגעקומען א אורטייל פון געריכט, אַז ער, דער איינגעוואַנדער־טער ברודער, איז פאַרמשפט געוואָרען אויף 2 חדשים טורמע און 100 פראַנק שטראָף פאַר אַרויסלאָזען טשעקען אָהן פּראָוויזיע.

דער אָרימער איד האָט נאַטירליך דערפון גאָר ניט געוואוסט.

***

דער ברודער האָט אָנגעגעבען אַן אַפּעלאַציע און נעכטען איז זיין פּראָצעס פאָרגעקומען. אדוואָ־קאַט פרענקעל האָט איהם פארטיידיגט און אָנגע־וויזען, אַז ער איז בלויז געווען דער באַפולמעכ־טיגטער אין דער פירמע, און ער האָט קיין קאָנטאָ ניט געהאַט אין באַנק. אָבער דער פּראָקוראָר שטעלט זיך געגען און פאָדערט באַשטעטיגען דעם פריהערדיגען אורטייל.

נאָך א קורצער רעפּליק פון אדוו. פרענקעל ווערט דער ערשטער אורטייל אינגאַנצען געענ־דערט. דער איד קומט בלויז אָב מיט 25 פראַנק שטראָף.

אזוי האָט זיך געענדיגט זיין געשעפט...

... פוילישע אידן ...־ישראל ... פאריזער היינט"

5 אזייגער נאָכמיטאָג האָבען די טוריסטען בא־זוכט אונזער רעדאַקציע. ה' גאָלדשטיין, דער פי־רער פון דער עקסקורסיע, האָט אין נאָמען פון דער גרופּע ערקלערט, אַז די גרופּע האָט געהאַלטען פאַר איהר חוב צו באַזוכען די רעדאַקציע פון „פּאַ־ריזער היינט", די איינציגע אידישע צייטונג אין מערב־אייראָפּא, וועלכע שטעהט אויף דער וואַך פון די נאַציאָנאַלע אידישע אינטערעסען. ה' גאָלדשטיין האָט דערצעהלט וועגען גרויסען אינ־טערעס צו ארץ־ישראל, וועלכער הערשט איצט צווישען די אידישע מאַסען אין פוילען און האָט געדאַנקט דער רעדאַקציע פון „פאַריזער היינט" פאַרן אינטערעס צו דער עקסקורסיע.

די טוריסטען האָבען זיך נאָכגעפרעגט וועגען דער לאַגע פון די איינגעוואַנדערטע אידען אין פראַנקרייך און האָבען מיטן שלום גרוס פאַרלאָזען די רעדאַקציע.

די עקסקורסיע האָט פאַרבראַכט נעכטען אין פאַריז און איז 9 אָווענד אָבגעפאָהרען פון גאַר די ליאָן קיין מאַרסעל, פון וואַנען עס געהט אָב די שיף קיין ארץ־ישראל.

באַראָן האַנרי דע ראָטשילד שענקט אַ גרויסע זאַמלונג דער נאַציאָנאַלער ביבליאָטעק

באַראָן האַנרי דע ראָטשילד האָט אָוועקגעשאָנ־קען דער נאַציאָנאַלער ביבליאָטעק א רייכע זאַמ־לונג פון אויטאָגראַפען וועלכע ער האָט געקליבען פופציג יאָהר צייט. די זאַמלונג איז באַרימט אין דער וועלט פון וויסענשאַפט. די זאַמלונג בא־שטעהט פון 5000 דאָקומענטען, בריף, מאַנוס־קריפּטען, וואָס האָבען א שייכות צו דער געשיכטע פון ליטעראַטור, וויסענשאַפט און פילאָזאָפיע.

אין מאָנאַט יוני וועט פאָרקומען אין דער ביב־ליאָטעק אַן אויסשטעלונג פון די אַלע דאָקומענ־טען.

מעלדונגען

„החלוץ"

היינט 9 אָווענד קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאל, 162 פאָבור סען־דעני (מעטראָ גאר די נאָר) א רע־פעראַט פון ה' בן־דורי, מיטגליד פון צענטראַל - קאָ־מיטעט פון „החלוץ" וועגען דער לאַגע אין ארץ־ישראל — און די חלוצישע עליה. נאָכן רעפעראַט — א דיסקוסיע.

דראַמאַטישע סעקציע ביים מערעם־קלוב

היינט פרייטאָג 9 אָווענד קומט פאָר א רעפּעטיציע פון דער דראַמאַטישער סעקציע אין לאָקאל (17 עמ־פאס טריאָ).

טרומפּעלדאָר - אָווענד

מאָרגען 9 אָווענד אָרדענט איין דער פאַלעסטינער קלוב אין זאל פון מוטואַליטע, 24 רי סען־וויקטאָר, צוזאַמען מיט דער ציוניסטישער יוגענד און מיט דער „טומקינה" א אָנדענקונגס־אָווענד נאָך יוסף טרומפּעלדאָר. מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען די ה"ה ד"ר ריווקינד, קדמוני און רעזניק.

פּועלי־ציון התאחדות

מאָרגען שבת 9 אָווענד קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאל 162 פאָבור סען־דעני (מעטראָ: גאר די נאָר) די פאָרטזעצונג פון דער דיסקוסיע איבערן פאָרטראג פון ה' ראָזענצאפט. אין דער דיסקוסיע וועלען זיך באַטייליגען דער מיטגליד פון אלוועלטליכען צ. ק. פון „החלוץ" ה' בן־דורי.

דער קאָמיטעט פון דער פאַרטיי „פועלי ציון התאחדות" און פון דער „פרייהייט" האָט אויפגע־פאָדערט אַלע מיטגלידער זיך צו באַטייליגען היינט אָווענד אין דער קאַרל־מאַרקס פייערונג פון דער פראַנ־צויזישער סאָציאַליסטישער פאַרטיי אין טראָקאַדעראָ.

אָנדענקונגס אָווענד אין „מכבי" צום יאָהרצייט פון מ. לעווינסאָן

מאָרגען שבת 9 אָווענד אָרדענט איין דער פאַריזער „מכבי" אַן אָנדענקונגס־אָווענד צום יאָהרצייט פון פאַרשטאָרבענעם גרינדער און פאָרזיצער פון „מכבי" מאָריס לעווינסאָן. די פאַרזאַמלונג קומט פאָר אין לאָ־קאל פון „מכבי", 15 רי מאַרטעל.

מערעם קלוב

זונטאָג 9 אָווענד וועט דער גענעראַל סעקרעטאַר פון „ציש"אָ אין פוילען, ה' ש. מענדעלסאָן, האַלטען אין זאַל פון פעדעראַציע (5 אוועני דע לאַ רעפּובליק) א רעפעראַט א. ד. ט. „הומאָר, סאַטירע און קאָמיזם אין דער אידישער ליטעראַטור".

אין גאַליציאַנער פאַראיין

זונטאָג דעם 26 מערץ קומט פאָר אַ אַלגעמיינע פאַר־זאַמלונג פון דעם גאַליציאַנער פאַראיין. אויף דער טאָג־אָרדענונג שטעהען וויכטיגע פראַגען. די פאַרזאַמ־לונג קומט פאָר אין זאַל פון קאַפע קאַנאָן (1 פלאַס באַסטיל).

פאָרטראַג פון ראַבינ. אייזענשטאַדט אין בעלווילער שוהל

מאָרגען, שבת 4.30 נאָכמיטאָג וועט ראַבינער ד"ר מ. א. אייזענשטאַדט האַלטען אין בעלווילער שוהל (75 רי זשוליען לאַקרואַ) אַ פאָרטראַג אי־בער דער אידישער געשיכטע. נאָך דעם פאָרטראַג — זמירות פון קאַנטאָר ה' הירשין.

לעצטע דרשה פון הרב ליכטשטיין

מאָרגען שבת 4 נאָכמיטאָג וועט דער באַקאַנטער דרשן, פאַרשטעהער פון דער מירער ישיבה, הרב ליכט־שטיין, וועלכער האָט זיך פּאָפּולער געמאַכט מיט זיי־נע שעהנע דרשות אין פאַריז — האַלטען זיין לעצטע דרשה אין בית הכנסת „תפארת ישראל", 17 רי בעל־וויל (9 פאַסאַזש קושניר).

„עונג שבת" ביי צעירי מזרחי

מאָרגען שבת 4 נאָכמיטאָג קומט פאָר אין זאַל אויף 5 אוועני דע לאַ רעפּובליק א עונג־שבת פון צעירי־מזרחי.

אין דער שוהל 13 רי ראָזיע

וועט מאָרגען שבת 5 נאָכמיטאָג האַלטען א דרשה הרב מאָריינע.

תענית־צבור

הרב הערצאָג בעט אונז מיטצוטיילען, אַז ער האָט זיך געווענדעט צו די פאַריזער אידען מיט אַן אַפּעל צוצושטעהן צו דעם תענית צבור, וועל־כען עס האָבען אויסגערופען אַלע גרעסטע רבנים אויף מאָנטאָג ערב ראש חודש ניסן, אַלס פּראָ־טעסט געגען די פאַרפאָלגונגען פון די אידען אין רוסלאַנד און דייטשלאַנד. ווער עס קאָן ניט פאַס־טען, ווערט געבעטען געבען צדקה.

די קליניק

פון דער „קינדער - קאָלאָניע"

אין דער קליניק פון דער קינדער קאָלאָניע ווע־לען מאָרגען שבת אויפנעהמען פאָלגענדע דאָק־טוירים:

10.30—9, ד"ר אטשילדי: אלג. קראַנקהייטען.
12—10.30, דענט. פר. ראַגאַלין: ציין קראַנק־הייטען.
12—10.30, פר. ד"ר שוואַרץ: קינדער קראַנק־הייטען.
3—2, פר. ד"ר מעץ־שאַפּירא: אויגען קראַנק־הייטען.

שלעפּטע און דער עיקר אַן אַנשטעקענדע קראַנק־הייטן...

דעם פאַרפאָלגער, פאַרשרייט מען איהם:
— חוצפּה'ניק!

פרייסישער דיקטאטאר משוגע?

גערינג געווען אין א משוגעים הויז.

א סענזאציאנעלע מעלדונג פון שטאקהאלם.

די "דיילי העראלד" איז נעכטען ארויס מיט א סענזאציע — גערינג, דער דיקטאטאר פון פרייסען און היטלער'ס רעכטע האנד, איז א משוגענער. מיט אייניגע יאהר צוריק האט מען איהם זאגאר גע-האלטען פארשפארט אין א משוגעים הויז אין שטאקהאלם.

די דאָזיגֶע סֶנזאַציֶע, וועגֶן וואָס די "אָבֶענד ניַיעֶס" האָט שוין גֶעמֶעלדֶעט, ווערט איבֶערגֶעגֶעבֶען פון דֶעם שטאָקהאָלמֶער "דיילי הֶעראָלד" קאָ-רֶעספּאָנדֶענט אויף פאָלגֶענדֶען אופן: "איך בין אימשטאַנד איבֶערצוגֶעבֶען דאָס קאַפּיטאַן גֶערינג, דֶער נאַצי-פיהרֶער און דיקטאַטאָר פון פּריַיסֶען, וועלכֶער האָט גֶערייצט צו אידישֶע פּאָגראָמֶען, איז מיט אַ צייַט צוריק גֶעווֶען פאַרשפּאַרט אין אַ שוועדישֶען משוגעים הויז, אַלס אַ גֶעפֶעהרליכֶער מאָרפיניסט.

היַינט האָב איך גֶעזֶעהן אַ פאָטאָ-גראַפיֶע פון אַ רֶעגיסטראַציֶע קאַרטֶע פון דֶעם שטאָקהאָלמֶער שטאָטישֶען אַסיילום (משוגעים הויז), וואָס באַ-וויַיזט דאָס קאַפּיטאַן ווילהֶעלם הֶער-מאַן פאָן גֶערינג איז אויף אַ פּאָליציי פאַראָרדנונג אַוועקגֶענומֶען גֶעוואָרֶען אין אַ אַמבולאַנס אין דֶעם משוגעים-הויז און איז דאָרט גֶעהאַלטֶען גֶעוואָ-רֶען פון 1-טֶען סֶעפּטֶעמבֶער 1925 ביז דֶעם 9-טֶען נאָוועמבֶער 1925.

ער האט זיך געהיילט אין א נערסינג האום.

איידֶער עֶר איז אָבגֶעפיהרט גֶעוואָ-רֶען אין משוגעים הויז האָט עֶר זיך גֶעהיילט אין אַ פּריוואַטֶען האָספּיטאַל אין שטאָקהאָלם. דאָרט — שרייַבט וויַיטֶער דֶער קאָרֶעספּאָנדֶענט, אַז אַזוי האָט איהם דֶערצֶעהלט די דאָרטיגֶע הויפּט נֶערס — איז עֶר גֶעוואָרֶען זֶעהר גֶעפֶעהרליך, דאָס מֶען האָט איהם לֶענגֶער ניט גֶעקֶענט דאָרט האַלטֶען. זיי זיַינֶען גֶעווֶען גֶע-צוואונגֶען איהם אָבצושיקֶען אין משוגעים הויז. גֶערינג איז גֶעוואָרֶען אַ מאָרפיניסט אין דֶער מלחמה, ווֶען עֶר איז גֶעווֶען אַ פליהֶער. קיין שטאָקהאָלם איז עֶר גֶעקומֶען אַלס הימלאָזֶער, אַנטלויפֶענדיג פון דיַיטשלאַנד אַלס נאַצי פיהרֶער.

באפאלען א נערס.

שוין זיַיענדיג אין אַסיילום, האָט גֶערינג גֶעכאַפּט אַ אייַזֶערנֶע שטאַבֶע און מיט דֶער גאַנצֶער קראַפט זיך פאַרמאָסטֶען אויף אַ מאַן-נֶערס.

די סבה פאַרוואָס מֶען האָט איהם גֶעשיקט זיך תחילת היילֶען אין אַ נֶערווֶען אַנשטאַלט איז וויַיל עֶר האָט אָהן אַ פאַרוואָס אַרויסגֶעצויגֶען אַ פּיסטאָל גֶעהֶענדיג אַמאָל אין שטאָק-האָלם אין גֶענומֶען שיסֶען. אין 1927 איז עֶר וויַיטֶער אַנגֶעקומֶען אין דֶעם האָספּיטאַל.

שים אהן רחמנות.

אָט דיזֶער משוגֶענֶער דיקטאַטאָר און פּאָגראָם-הֶעצֶער אויף אידֶען, האָט אַרויסגֶעלאָזט זיַין באַקאַנטֶען באַפֶעהל צו דֶער פּאָליציי: "שיס, שיס און שיס אָהן רחמנות אויף די גֶעגנֶער פון'ם שטאַאט".

יוֶעה צו דיַיטשלאַנד! משוגעים זיַינֶען איהרֶע פיהרֶער!

אוצר פון בית המקדש, דער שאַץ־קאַמער פון דער מלוכה, אין וועלכער עס האָט זיך געפינען אַ שפּאָרער טהייל פון דעם גאָלד און קאָסטבאַרע זעלטענהייטען פון דער וועלט. אויך די קליידער פון כהן גדול, די בגדי כהונה, זיינען דאָ געלעגען באַהאַלטען, דער היילינער חשן ואפוד, דאָס צירונג פון בית המקדש, די אבני שהם, און דער גאָלדענער דיאַדעם, דער נזר אויף וועלכען עס איז געווען אויסגעקריצט דער שם הויה. עס איז אָנגעגאַנגען אַ לאַנג־דויערנג דער קאַמפּף צווישען רוים און ירושלים און פיעל בלוט איז פאַרגאָסען געוואָרען אין דעם קאַמפּף ביז וואַנען מען האָט ענדגילטיג געמעגט באַהאַלטען די זאַכען אין דער שאַצקאַמער פון בית המקדש.

אינ'ם הארץ פון היכל, ווידער אָבגעשלאָסען דורך אַ פורפיר פרוכת, איז געווען דער קדשי קדשים. עס איז געווען לעדיג און טונקעל, בלויז אַ רויהער פעלזען־שטיין איז געלעגען אויף דעם גאָלען באָדען, דער אבן שתיה. דאָ, האָבען די אידען באַהויפּטעט, וואוינט גאָט ד' צבאות. קיינער האָט דאָס קדשי קדשים ניט געטאָרט באַטרעטען; בלויז איין מאָל אין יאָהר, אין יום כפורים, ווען גאָט בעט זיך איבער מיט זיין פאָלק, איז דער כהן גדול אַריינגעגאַנגען אין קדשי־קדשים. אַלע אידען פון כהיר העולם האָבען דעם טאָג געפאַסט, די עזרות און די הויפען פון בית המקדש זיינען געווען אָנגעשטאָפּט מיט מענשען. זיי האָבען געוואַרט אַז דער כהן גדול זאָל אַרויסזאָגען דעם שם המפורש, וואָרים גאָט'ס נאָמען האָט מען ניט געטאָרט אַרויסזאָגען. שוין פאַר פרובירען אַליין צו דערמאָנען דעם נאָמען איז געקומען טויט שטראָף. בלויז אין דעם איינעם טאָג האָט דער כהן גדול אָנגערופען גאָט ביי זיין נאָמען. ניט קיין סך האָבען געקאָנט דעם נאָמען הערען, בשעת ער איז געקומען פון כהן גדול'ס מויל, אָבער אַלע האָבען געגלויבט, אַז זיי האָבען איהם געהערט, און הונדערטע טויזענד קניען זיינען געפאַלען כורעים אויפ'ן דיל פון בית המקדש.

עס איז געווען אַ געוואַלטיג גערעדעריי אין דער וועלט וועגען דעם געהיימניס וואָס געפינט זיך הינטער דעם פרוכת פון קדשי קדשים אין ווערט דאָרט פאַרעהרט. די אידען האָבען ערקלעהרט, אַז זייער גאָט ד' צבאות איז אומזעהבאַר, איז דעריבער פון איהם ניט פאַראַן קיין בילד. אָבער די וועלט האָט ניט געוואָלט גלייבען, אַז דער קדשי קדשים איז פשוט ליידיג. די אידען ברענגען קרבנות פאַר זייער גאָט, מוז דאָרט אַ גאָט זיין זעהבאַר אין זיין געשטאַלט. באַשטימט איז אויך דער גאָט ד' דאָרט פאַראַן און די אייפערזיכטיגע אידען באַהאַלטען איהם, כדי מען זאָל איהם ניט אָבריידען אין געווינען איהם פאַר אַנדערע, זיי ווילען איהם האָבען בלויז פאַר זיך אַליין. די שונאים פון די אידען, און דער עיקר, די אָבשפּעטענדע און אויפגעקלערטע גריכען, האָבען געזאָגט, אַז אין דער אמת'ן איז אין קדשי קדשים פאַראַן אַ קאָפּ פון אַן איזעל, וואָס ווערט דאָרט פאַרעהרט. אָבער דער שפּאָט האָט ניט געהאַט קיין ווירקונג. די העלע, קלוגע רוימער, פונקט ווי די פינסטערע, אונוויסענדע באַרבאַרען, פלעגען ווערען שטיל אין פאַרטראַכט, ווען מען האָט נאָר דערמאָנט דעם גאָט פון די אידען; דאָס פורכטיגע אומזעהבאַרע אין קדשי קדשים איז געבליבען אַ געהיימניס און פחד פאַר דער וועלט.

פאָרטזעצונג פרייטאָג אין די "ציים".

די פאָרטזעצונגען פון דעם באַריהמטען ראָמאַן וועלען איצט ווייטער ערשיינען יעדען מאָנטאַג, דינסטאָג, מיטוואָך און פרייטאָג אין די "צייט" — פאַרפעהלט ניט איהם צו לעזען.

היינט אין דער געשיכטע פון היסטאריקוס.

די ערשטע אויטא דע פע אין טאלעדא

און נאך קאפיטלעך פון גרויסע צרות פון אידען אין יענער שטאדט.

היינט ווערט פונקט 450 יאהר זינט די שפאנישע שטאדט טאלעדא האט געזעהן די ערשטע צערעמאניע פון יענער אונמענשליכקייט און אכזריות'דיגער אינטאלעראנץ, וואס ווערט גערופען אויטא דע פע. דאס איז געשעהן דעם 12-טען פעברואר 1486. אבער פריהער נאך האט זי געזעהן שרעקליכע הריגות אויף אידען.

טאלעדא איז געווען די הויפט שטאדט פון אלט-קאסטיליען. מען רעכענט, אז אידען האבען זיך דארט געפונען נאך פון זעקסטען יאהרהונדערט און אפשר נאך פון פריהער. די אידען פון טאלעדא זיינען געווען אונטערגעווארפען אונטער די פארפאלגונגען און אונטערדריקונגען אין דער אלטער שפאניען אין דער צייט פון די וויסיגאטהען (וועגען וועלכע איך האב ניט לאנג צוריק געשריבען אין די "צייט").

ווען די אראבער האבען עראבערט שפאניען אין 715 און זי אנגעשלאסען אין מורישען רייך האבען די אידען באקומען אלע מעגליכע פריווילעגיעס און ס'איז זיי שוין אזוי גוט געגאנגען, אז זיי האבען כמעט אויפגעהערט צו פיהרען א באזונדער אידיש געזעלשאפטליך לעבען. אין יעדען פאל פון עטליכע יאהרהונדערטע פון אונטער דער מורישער הערשאפט איז געבליבען וועניג וואס פארצייכענט פון טאלעדאר אידען. מען ווייסט נאר, אז עס זיינען אין יענע צייטען געוועזען איינינע באקאנטע טאלעדאר אידען, וועלכער האבען געשריבען אין אראביש. דאס מיינט, אז צוליעב דעם וואס די אידען איז געגאנגען גוט אונטער מורישער הערשאפט האבען זיי זיך אסימילירט. אזוי זיינען שוין די אידען, אז ס'געהט זיי בעסער פארגעסען זיי, אז זיי זיינען אידען, און ערשט נייע צרות ערוועקען אין זיי זייער אייגענע נשמה, — זייער אייגענעם גייסט.

ווען דאס מורישע רייך האט אנגעהויבען זינקען, האבען אויך די אידען אין טאלעדא זיך דערמאהנט, אז זיי זיינען אידען; זיי האבען שוין אנגעהויבען שרייבען איבער אידישע ענינים, כאטש אין דער אראבישער שפראך, און אט דאס האט פאראורזאכט, וואס טאלעדא איז נאכהער געווארען א צענטער פון איבערזעצען פון אראביש און העברעאיש. מען האט געוואלט צוריק האבען אין דער אייגענער שפראך דאס וואס אידישע דענקער פון טאלעדא האבען געשאפען אין דער פרעמדער שפראך, ווען זיי האבען זיך אנגעהויבען אויסניכטערן פון דער פארפרעמדקייט.

אין עלפטען יאהרהונדערט האט אלפאנזא דער צעהנטער צוגענומען טאלעדא פון די אראבער. ער האט אנערקענט די פאזיציע וואס די אידען האבען פריהער דארט פארנומען, און ער האט זיי אויך געגעבען פולע גלייכהייט מיט די קריסטען. אבער אט דער גוטער צושטאנד פאר אידען האט ניט לאנג געדויערט אונטער די קריסטען. עס איז פארצייכענט, אז אין 1090 האבען זיך שוין אנגעהויבען די פארפאלגונגען געגען די אידען פון טאלעדא. אין 1108 איז שוין דארט פארגעקומען אן הריגה אויף אידען, און א באקאנטער איד, שלמה אבן פאריסול איז דער'הרג'עט געווארען. אין 1118 האט מען געפאסט א געזעץ אין טאלעדא, וואס האט פארבאטען אידען, און אפילו גע'שמד'טע אידען, צו האבען א יורידישען רעכט איבער א קריסט.

ווי שטענדיג און איבעראל האט אויך דארט זיך ווידער א דרעה געטהון דאס רעדעל צום בעסערען. אין מיטען פון צוועלפטען יאהרהונדערט געפינט מען שוין אידען גאר אין הויכע פאזיציעס אין קעניגליכען הויף פון טאלעדא. די דאזיגע שטאדט איז דאמאלט אויך געווארען א צענטער פאר אידישע פליכטלינגע, וועלכע זיינען אנטלאפען פון די פארפאלגונגען פון די אלמאהאדען. די אידען איז שוין דארט אזוי גוט געגאנגען, איינער פון זיי חייוי אלפתה איז געווארען דער דאקטאר פון קעניגליכען הויף. עס ווערט באהויפטעט, אז אט די פארבעסערונג איז פארגעקומען דורך דער ווירקונג פון דער אידישער טאכטער רחל פערמאסא (די שעהנע), וועלכע איז געווען די געליעבטע פון קעניג אלפאנזא דער אכטער פון קאסטיליען. אבער אט די פארבעסערונג אין דער לאגע פון די אידען האט אויך ארויסגערופען א רעאקציע. שפאנישע אדעללייט און דער המון זיינען אויפגערייצט געווארען, דורך דעם וואס מען גיט אידען פריוועליגיעס. אין 1178 איז פארגעקומען א גרויסע הריגה אויף די אידען אין טאלעדא, אין וועלכער דעם קעניגס אידישע געליעבטע רחל פערמאסא און פיעלע אנדערע אידען זיינען דער'הרג'עט געווארען. (וועגען רחל פערמאסא וועל איך נאך באזונדערס שרייבען אין די "צייט").

אזוי האט זיך געדרעהט די געשיכטע פון די אידען אין טאלעדא, ארויף און אראב.

אין דרייצעהנטען יאהרהונדערט איז די אידען ווידער געגאנגען גאר גוט אין טאלעדא. אין 1260 האט א קעניג אלפנזא זיי ערלויבט צו בויען די גרעסטע און שעהנסטע סינאגאגע, וואס איז אויפגעבויט געווארען אין שפאניען. טאלעדא איז אויך צו יענער צייט געווארען א צענטער פון אידישער געלעהרטזאמקייט.

אין פיערצעהנטען יאהרהונדערט איז שוין ווידער געווען צרות און דעם 7-טען מאי 1355 איז געווען אין טאלעדא אן הריגה אין וועלכער ניט וועניגער ווי 1200 אידען זיינען דער'הרג'עט און פארוואונדעט געווארען.

אין 1367 איז געמאכט געווארען א שרעקליכע אטאקע אויף די גע'שמד'טע אידען פון טאלעדא. די שמד אפילו האט זיי ניט געראטעוועט פון דעם האס פון זייערע קריסטליכע ברידער. מען האט אונטערגעצונדען זייערע הייזער; 1600 הייזער זיינען פארברענט געווארען און א זעהר גרויסע צאהל גע'שמד'טע אידען זיינען אומגעקומען אין די פלאמען און דורך אנדערע מינים טויט דורך די הענד פון די אנפאלער.

אין 1391 איז פארגעקומען די שרעקליכסטע הריגה אויף די אידען פון טאלעדא. כמעט אלע אידען פון דער שטאדט זיינען דאמאלט אויסגע'הרג'עט געווארען, צווישען זיי דער רב הכולל הרב יהודה בן אשר און דער פראמינענטער איד ישראל בן יוסף אלנאקווא.

אבער אפילו נאך אט יענער אויסראטענדער הריגה זיינען אידען ווידער געקומען קיין טאלעדא. זיי זיינען אפילו שוין געקומען אלס גע'שמד'טע, אלס קריסטען, אבער אין הארצען זיינען זיי געווען אידען, און אין געהיים האבען זיי פראקטיצירט אידישקייט. אט געגען די דאזיגע מאראנאס איז געמאכט געווארען די ערשטע אויטא דע פע מיט 450 יאהר צוריק.

די אינקוויזיציע איז איינגעפיהרט געווארען צו ערשט אין סעוויל אין 1481. און פון דארט האט זי אויך אריינגעצויגען קיין טאלעדא. און ווי שוין געזאגט דעם 12-טען פעברואר 1486 האט מען דארט געמאכט די ערשטע אויטא דע פע. ניט וועניגער ווי 1640 פערזאנען, מענער און פרויען, כמעט אלע פארבארגענע אידען, זיינען ערשיענען פאר דעם אינקוויזיציאנס טריבונאל, כדי אומצוקומען פאר זייער ניט פעסטען גלויבען אין קריסטענטום. אין יענער ערשטער אויטא דע פע האט מען זיי אפילו נאך ניט פיזיש געפייניגט און אומגעבראכט. מען האט זיי בלויז שטארק ערנידעריגט. מען האט זיי דורכמארשירט אין א פראצעסיע דורך די גאסען צו דער קאטהעדראלע. זיי זיינען געגאנגען בארוים, און מיט די הוילע קעפ, אין גרויסער קעלט, טראגענדיג ניט קיין אנגעצונדענע ליכט, און דער המון פון שטאדט און פון די ארומיגע דערפער, וואס איז געקומען זעהן דאס בייזע וואונדער, איז זיי נאכגעלאפען, שרייענדיג צו זיי אלערליי באליידיגענדע אויסרופען. ביי דער טהיר פון דער קאטהעדראלע האט מען געמאכט יעדען פון זיי א צלם אויפ'ן שטערן און צו זיי געזאגט: "עמפפאנג דעם צייכען פון דעם קרייץ, וואס דו האסט אבגעזאגט און פארלוירען". יעדער פון זיי איז דאן ערשיענען פאר דעם אלטאר און מען האט איהם פאר'משפט אוועקצוגעבען א פינפטעל פון זיין פארמעגען פאר דער מלחמה מיט די מורען, און מען האט איהם פארבאטען צו פארנעהמען וועלכען ס'איז אמט, ווי אויך צו טראגען די גרעבסטע קליידער און צו געהן אין פראצעסיעס דורך די גאסען פאר זעקס פרייטאגען און בעת די פראצעסיעס זאלען זיי זיך איינע די אנדערע שמייסען מיט בייטשען געפלאכטען פון פלאקס. אז איינער וועט דאס ניט טהון וועט מען עס אננעהמען פאר א צייכען, אז ער איז נאך אלץ ניט קיין ריכטיגער גלויביגער.

אט דאס איז געווען די ערשטע אויטא דע פע, אין וועלכער ס'האט געהייסען, אז מען האנדעלט מיט רחמנות און פארגעבונג.

טאלעדא איז נאכהער טרויעריג באריהמט געווארען אלס די שטאדט וואס האט געהאט די גרעסטע אויטא דע פעס, בעת וועלכע עס זיינען אויך פיעלע פארבארגענע אידען, מאראנאס, פארברענט געווארען אויף טויט.

געזאגט צו זשורנאליסטען.

איינגע זשורנאליסטען, פארשטעהער פון דער "נייער צוריכער צייטונג" און אנדערע האבען געזעהן דוד פראנקפורטער און מיט איהם געהאט א געשפרעך: ער האט זיי ערקלערט:

איך האב געשאסען, ווייל איך האב אנדערש נישט געקענט. באמת איז מיין קויל געווען געציעלט אינ'ם ראש פונ'ם וועלט-היטלעריזם. אבער אזוי ווי איך האב קיין דייטשלאנד נישט געקענט פאהרען, האב איך דערשאסען דעם רעפרעזענטאנט פון היטלעריזם אין יענעם לאנד, אין וועלכען איך געפין זיך — אין דער שווייץ.

איך געהער נישט און האב קיינמאל נישט געהערט צו קיין שום פאליטישע פארטיי אדער ארגאניזאציע. איך האב קיינמאל קיין שום שייכות מיט קיין שום קרייזעל נישט געהאט. איך האב געהאנדעלט אויף דער אייגענער פויסט און לויט'ן באפעהל פון מיין אייגענעם געוויסען.

איך האב עס געמוזט טהון נישט צוליעב פאליטישע טעמים, נאר אלס איד. אמת, איך בין נישט קיין דייטשער איד, כאטש מיין זיידע האט געשטאמט פון דייטשלאנד און איז דארטען געווען א רב. אבער איך אליין שטאם פון א לאנד (יוגאסלאווען) וואו דער אויפקום פון היטלעריזם אין דייטשלאנד האט אויך דארטען אונמעגליך געמאכט פאר אידען צופיהרען א נארמאל מענשליך לעבען.

איך וויים, וואס פאר א קאנסעקווענצען מיין טהאט וועט האבען. איך וויים און איך אליין האב עס טאקי געוואלט, אז מ'וואלט געדארפט באגעהן א גרעסערען טהאט. אבער דאס איז מיר טעכניש געווען אונמעגליך. האב איך געטהון דאס, וואס איך האב געקענט.

איך בין געפאהרען פון בערן, — וואו איך האב געוואוינט—וואו ס'געפינט זיך דער אפיציעלער דייטשער אמבאסאדאר ספעציעל קיין דאוואס, וואו ס'האט געלעבט דער געהיימער

אטענטאט) ווען איך בין צו איהם ארריין אין צימער האב איך געזעהן: דאס בעט איז נישט געווען אנגעריהרט, א פנים, נישט געשלאפען בכלל, דאס צימער; דאס צימער— אויסערגעוועהנליך פאררויכערט, א נעפעל פון פאפיראסען-רויך. אין קויש האב איך אבגעצעהלט עטליכע טוץ פאפיראסען רעשטלעך. ער, פראנקפורטער אליין, טראגט א טיכעל ארומגעבונדען איבער די אויגען. ער האט שוין פריהער געהאט א פראשעק געגען קאפ-וועהטאג, — איצט בעט ער מיך נאך איינס.

ס'איז מיר געווען אויפפאלענד. אבער צו דער וועטשערע איז ער ערשיענען אין שפייזע-זאל רוהיג ווי געוועהנליך, אבגעגעסען, זיך געזעגענט מיט א קורצען "גוטע נאכט" און אוועק — — דערשיסען גוסטלאף'ן.

די אלמנה פון גוסטלאפ'ן דערצעהלט

— איך האב מיט מיין מאן חתונה געהאט מיט דרייצעהן יאהר צוריק. מיר האבען דריי קינדער.

מיין מאן איז געווען א באנק-בעאמטער. שפעטער איז ער אנגעקומען דא ביי דער שווייצער אסטראנאמישער אבסערוואטאריע. דאס איז געווען א האלב-מלוכה'שע אינסטיטוציע.

מיין מאן איז געווען איינער פון די ערשטע היטלעריסטען, היטלער'ס א פערזענליכער פריינד נאך פון 20 יאהר צוריק און שפעטער, א בעזונדערס נאהענטער חבר פון גרעגאר שטראסער, וועמען היטלער האט געלאזט דערשיסען דעם 30-טען יוני, 1934.

שוין אין 1930, האט מיין מאן דא, אין דער שווייץ, געגרינדעט א נאצי-ארגאניזאציע. ס'איז געווען די ערשטע אין אויסלאנד.

שפעטער, 1933, האט מען אונז אנגעהויבען רודפ'ן פאר דער פאליטישער טעטיגקייט פון מיין מאן. מען האט איהם ענטזאגט פון זיין שווייצארישען מלוכה-פאסטען און ער

(שלוס אויף זייטע 3)

מרס. סידזשוויק איז פאר פיעלע יאהרען געווען פרינציפאל פון ניונהעם קאלעדזש אין קעמברידזש און איז געווען איינע פון די געבילדעטסטע פרויען אין ענגלאנד.

זי איז געווען די פרוי פון פראפעסאר הענרי סידזשוויק, וועלכער איז געשטארבען אין 1900.

די לויה פון דע וואלערא'ס זוהן.

דובלין. — די לויה פון בריאן דע וואלערא, דער 20 יאהריגער זוהן פון דעם פרעזידענט פון דער אירלענדער פריי-שטאאט רעפובליק, איז נעכטען באגלייט געווארען פון טויזענדער מענשען מיט בלויזע קעפ.

אין דער לויה האבען זיך באטייליגט די רעגירונג, דער דיפלאמאטישער קארפוס, מיטגליעדער פון סענאט און פון פארלאמענט, דער לארד מעיאר פון דובלין און הונדערטער גלחים און פארשטעהער פון דער געזעלשאפטליכקייט.

דער יונגער דע וואלערא איז, ווי באקאנט, דערהרג'עט געווארען רייטענדיג אויף א פערד.

חזן מ. קוסעוויצקי קומט היינט אן אין לאנדאן.

דער וועלט-באריהמטער חזן פון דער טלאמאצקער שוהל אין ווארשא, ה' מ. קוסעוויצקי, קומט אן אין לאנדאן היינט, אום 8.40 אזייגער אוונט ניט האלב 11 ווי ס'איז געווען נעכטען על פי טעות מיטגעטיילט.

אויף וויקטאריא סטיישאן, וואו חזן קוסעוויצקי קומט אן, ערווארט איהם א פייערליכער קבלת פנים פון לאנדאנער חזנים און פריינד.

ה' קוסעוויצקי וועט זיין א גאסט פון זיינע ברידער, די באוואוסטע לאנדאנער חזנים ש. און י. קוסעוויצקי.

שבת דעם 15-טען פעברואר קומט פאר זיין איינציגער קאנצערט אין קינגסוויי האלל. ווי ס'איז צו זעהן האט דער פארשטעהענדיגער קאנצערט פון חזן קוסעוויצקי ארויסגערופען אין לאנדאן אן אויסערגעוועהנליכען אינטערעס.

נעכטען האט זיך אנגעהויבען, אין די אלד ביילי, דער פעפער פראצעס אין וועלכען גרויסע סיטי לייט ווערען באשולדיגט אין ארויסגעבען א פאלשען פראספעקט כדי צו מאכען מענשען אינוועסטירען זייער געלד אין ספעקולאטיווע אונטערנעמונגען.

די באשולדיגטע זיינען: גארארעד בישינגיאן, א בראקער, פון פארק ליין, וו. דזשאהן הענרי טשארלס האוסאן, א דירעקטאר, און לואיס הארדי, אויך א דירעקטאר.

דער פראצעס איז א נאכוועהעניש פון דעם גרויסען פעפער קראך אין די סיטי, אין וועלכען פיעלע מענשען

לען.

דער פראצעס פארשפרעכט צו זיין פון גרויסען אינטערעס.

פרוי געפונען טויט אין א לעדיגען פלעט

דער קערפער פון א פרוי ארום 60 יאהר אלט, איז נעכטען געפונען געווארען אין א פלעט אין אלעקסאנדרא רויד, קראידאן.

דער קערפער איז געפונען געווארען פון אן עסטייט אגענט, וועלכער איז געקומען ווייזען דעם פלעט צו א נייעם שכן.

ווידער א מארד אויף א אידען אין פוילען

פערד גנבים שיסען איהם און צושניידען איהם מיט מעסערס — אין גאנצען האבען זיי ביי איהם געפונען 50 זלאטעס.

ווארשא. — אינ'ם וואלד ביים דארף ראקיטשיני הינטער ווארשא האט מען געפונען דעם טויטען קערפער פון א איד; ביים הרוג איז דאס פנים אזוי שוידערליך צושניטען מיט מעסערס, אז ער האט פארלוירען די מענשליכע צורה. נאך פיעל מיה איז געלונגען פעסטצושטעלען, אז דער דער'הרג'עטער איז דער לעדער סוחר פון סאכאטשעוו אברהם קעלער.

ווי די אויספארשונג האט ארויסגעוויזען, איז קעלער באפאלען געווארען דורך א באנדע פערד גנבים, וועלכע האבען איהם נאך א לאנגען קאמפף דערשאסען מיט שרויט און צושניטען מיט מעסערס. זיי האבען איהם פון קעשענע ארויסגענומען 50 זלאטעס מזומן און וועקסלען פאר 1500 זל.

די פאליציי האט אנגעהויבען א געיעג נאך די בלוטיגע רויבער און מערדער.

דערווייל איז מען נאך נישט אויף זייער שפור.

עלף יאהריג מיידעלע דערשאסען אין אן עקסידענט.

מעיזי גלעדיס עבאט, עלף יאהר אלט, די טאכטער פון א סקוהל-מאסטער אין סטענפארד, וואוסטער, איז דערשאסען געווארען צום טויט בעת זי האט זיך געשפיעלט מיט אנדערע קינדער ביי זיך אין דער היים.

לויה.

מיט טיעפען טרויער טהיילען מיר מיט, דאס אונזער ליעבער פאטער און זיידע **פיליפ קוטשינסקי**, פון 79 טערנער סטריט, איסט, גבאי פון קהלת יעקב שוהל, קאמערשעל רויד, איז נפטר געווארען דינסטאג דעם 11-טען פעברואר. די לויה וועט אבגעהן פון די אויבענדערמאנטע אדרעס **היינט** מיטוואך אום 12 אוהר נאך עדמאנטאן בית עולם. משפחה און פריינד זיינען געבעטען צו קומען אבגעבען כבוד המת.

72779

פראפ׳ שמעון דובנאוו

צו וואס א אידישער וועלט־קאנגרעס?

דער, וואס שטעלט די דאזיגע פראגע איראניש, אזוי ווי דער רשע אין דער פסח־הגדה שטעלט זי: „מה העבודה הזאת לכם?" — באווייזט, אז ער וויל ניט פארשטעהן דעם ערנסט פון דער לאגע, אין וועלכער עס געפינט זיך היינט דאס אידישע פאלק אין דער גאנצער וועלט.

— „מיר דארפען ניט קיין אידישען וועלט־קאנגרעס!" — יענע פארטיי־לייט אדער „דיפלאמאטען", וואס ענטפערען אזוי, זאגען דערמיט, אז מיר דארפען ניט קיין אידיש פאלק, פאראייניגט אין קאמף פאר זיין עקזיסטענץ אין איינעם פון די געפעהרליכסטע מאמענטען פון זיין געשיכטע.

פאר די לעצטע 150 יאהר האבען מיר נאך ניט געהאט אזא מאמענט, ווען דאס „הויז ישראל" זאל ברענען פון אלע זייטען, ווי אין דער לעצטער צייט. עס האט זיך אנגעצונדען דער בנין, וואס מיר האבען געבויט זינט דער גרויסער פראנצויזישער רעוואלוציע. נאך ערגער: עס ברענט שוין דער פונדאמענט אליין. די לעצטע „דייטשע רעוואלוציע" — ווי עס רופט זיך די היטלערישע בארבארישע רעאקציע — האט אבגעשאפען פאר מעל ניט נאר די אידישע עמאנסיפאציע: זי האט זיך פראקלאמירט אלס געגענזאץ צו דער פראנצויזישער רעוואלוציע און איהרע פרינציפען פון פרייהייט און גלייכהייט, וועלכע זי האט פארביטען מיט קנעכטשאפט („פיהרערשאפט") און אומגלייכהייט, מיטן ראסען־האס און דיקטאטור.

פון היטלעריסטישען דייטשלאנד געהט די נייע סאציאלע עפידעמיע ארום אויף דער גאנצער וועלט. זי דרינגט אריין אפען אדער באהאלטען אין די רעאקציאנערע קרייזען פון פוילען און די באלטישע מלוכות, אין רומעניען און אונגארן, אין דייטש־עסטרייך, וואס די ווילדע היטלעריסטישע חיה האלט שוין צווישען איהרע שארפע ציינער. קאראנטינען געגען דער געפעהרליכער עפידעמיע זענען דאס רוב ניטא, און וואו זיי זענען דא — העלפען זיי ניט.

די גרעסטע סכנה ליגט דערין, וואס די יוגענד איז כמעט אין אלע לענדער פארכאפט פון דער פאשיסטיש־היטלעריסטישער עפידעמיע. עס וואקסט א דור מיט פארווילדערטע אידעען און זינען, וואס וועט באזארגען מיט צרות גאנצע דורות פונם אידישען פאלק.

עס ענדערט זיך ניט נאר דער פאליטישער — נאך מעהר דער עקאנאמישער פנים פון דער וועלט. דער וועלט־קריזיס פאדערט אומעטום א גרינדליכע אומשיכטונג אין אידישעןווירטשאפטליכען לעבען. דערין איז אינטערעסירט, סיי איראפא, סיי אמעריקא נאכדעם ווי פון דער „פראספערטי" איז גארנישט געווארען.

נאך פיעל שארפער און טראגישער, ווי מיט פופציג יאהר צוריק, שטעהט אין דער וועלט די פראגע פון דער אידישער עמיגראציע, מיליאנען מוזען עמיגרירען — און עס זענען פארשלאסען פאר די וואנדערער יענע טויערען, וואס זענען אמאל געווען ברייט אפען.

עס האט זיך פארשטארקט די בוי־ארבייט אין אונזער היסטארישען ארץ־ישראל, וואוהין עס זענען געווענדעט מיליאנען ליבענדע און בענקענדע אידישע הערצער, בעטענדע אויגען. קאנען מיר אבער זיין זיכער, אז דאס לאנד וועט טאקי ווערען אונזערס, א נאציאנאלע היים פאר מיליאנען? דערווייל לאזט מען אהין אריין נאר טראפענס פון דעם עמיגראנטען־ים. מען לאזט ניט דורך אפילו גענוג ארבייטער, וואס זענען נויטיג צום גרויסען איבערבוי פון ארץ־ישראל.

צווישען ערד און הימעל שטעהט א ריזיגער פראגע־צייכען: וואס וועט זיין מיטן אידישען פאלק? די פארטרעטער פונם גאנצען פאלק מוזען זיך פארזאמלען, כדי צו באטראכטען די פראגע און געבען א קלארע תשובה: וואס צו טון.

דערצו איז נויטיג דער אידישער וועלט־קאנגרעס, וואס ווערט געפלאנט שוין צוויי יאהר אויף קאנפערענצען פון איראפעאישע און אמעריקאנישע אידען. די לעצטע קאנפערענץ האט באשלאסען צו שאפען דעם קאנגרעס אויפן גרונט פון אלגעמיינע דעמאקראטישע וואהלען. דאס איז א קלוגער באשלוס: עס דארפען וועהלען ניט פארטייען און קלייזלעך, נאר אידען. עס קאן זיך באטייליגען אין די וואהלען יעדער איד אין אלע לענדער — הוץ אין צוויי, וואו ער וועט דערפאר זיין הייב מיתה: אין היטלערישען דייטשלאנד און אין דער סאוויעט־רוסישער כינע, וואס איז אבגעשניטען פון דער גאנצער וועלט און האט אבגעשניטען איהרע דריטהאלבען מיליאן אידען פון דעם גאנצען אידישען פאלק.

רער וואס וויל האבען א „חלק בישראל", מוז געהן צו די וואהלען. ניט רעכענענדיג זיך מיט זיין פארטיי־צוגעהעריגקייט. אלע עהרליכע אידישע פארטייען דארפען געבען זייערע מיטגלידער פולע פרייהייט אנטייל צו נעהמען אין דעם איבערפארטייאישען קאנגרעס. די פארטיי, וואס וועט דאס פארוועהרען, דערקלערט זיך, אז זי שטעלט מחוץ למחנה ישראל, אויסער דער אידישער פאלקס־געמיינשאפט.

דער וועלט־קאנגרעס וועט באווייזען וויפיעל לעבענס־ענערגיע איז נאך געבליבען אין דעם עלטסטען קולטור־פאלק פון דער וועלט, וואס האט איבערגעלעבט אלע שטורם־צייטען פון דער וועלט־געשיכטע.

(פון דער צייטשריפט „דער אידישער וועלט־קאנגרעס", וואס ערשיינט איינגיכען אין פאריז, ארויסגעגעבען דורך דער עקזעקוטיווע פארן אידישען וועלט־קאנגרעס).

קליינער פעליעטאָן

אין וויען שלאָגט מען?

פון וויען קומען אָן אַלערליי ידיעות, וואָס ביים לייענען זיי, ווייסט מען ניט, צי איז עס אַ וויץ, אָדער אַן׳אמת.

אָט למשל מעלדעט אַ דעפּעשע פון וויען, אַז צווישען די קרבנות פון די געשעהענישען אין די לעצטע טעג זענען נישט פאַרהאַן קיין אידען.

ניטאָ קיין איין פערוואונדעטער, קיין איין גע־הרגעטער און אַפילו קיין איין צוראַבירטער גע־שעפט איז ניטאָ. די רעגירונג לאָזט ניט.

ווי עס ווייזט אויס האָט דאָ געמוזט געשעהען אַ נס, ווי אַמאָל מיט די אידען אין מצרים. דע־מאָלסט, ביי „מכת בכורות“ פלעגען די בכורים שטאַרבען בלויז ביי ז יי אין די הייזער — און די אידישע פלעגען בלייבען גאַנץ. איצט ביי „מכת דאָלפוס“ האָבען די קוילען ווייזט אויס, אויך אויסגעמיטען אונזערע אידישע קעפּ און אַנ־דערע טיילען פון אידישען גוף.

אָבער אָט קומט אַ צווייטע דעפּעשע: „אידען אַנטלויפען מאַסענווייז. די צוגען אין טשעכאָ־סלאָוואַקיי זענען געפּאַקט. די רעגירונג איז אַנ־טיסעמיטיש. די אידישע פּרעסע איז געשלאָסען א. א. וו.“

ווערט שוין די גאַנצע מעשה אביסעל אונ־קלאָר. אויב מען טשעפּעט זיי ניט, אונזערע ווינער ברידער, טאָ פאַרוואָס אַנטלויפען זיי? אויב די רעגירונג לאָזט נישט ראַבירען און שלאָגען די אידען — טאָ ווי אַזוי זשע איז זי אַנטיסעמי־טיש?

גיט מען אָבער באַלד נאָכדעם אַ קוק אויף דער דעפּעשע און מען דערזעהט דעם שטעמפּעלע „יטא“ ווערט שוין אַלץ קלאָר:

אויף די יטא־דעפּעשען קען מען אַלץ גלויבען. אָט למשל האָט מען דאָך אין אויסלאַנד געגלויבט לויט דעפּעשען פון דער יט״א אַז אין פּאַריז זע־נען געווען פּאָגראָמען. פאַרוואָס זאָלען מיר ניט גלויבען אַז אין וויען לעבען די אידען אַ גוטען טאָג, אָדער — פּונקט פאַרקעהרט.

אַז די אידען שלאָגען און ראַבירען די „היימ־ווערען“...

אַ. היינטיגער

אין די אידישע טעאַטערס

מרים קאַראַלאַווא אין לאַנקרי

אין לאַנקרי האָבען זיך שוין אָנגעהויבען די לעצטע פאָרשטעלונגען פון דער באַליבטער קינסטלערין מרים קאַראַלאַווא, וועלכע האָט זעהר אַ ערפאָלגרייכען סע־זאָן אין פּאַריז. די פאָרשטעלונגען פון מרים קאַרא־לאַווא ווערען באַזוכט פון טויזענדער אידען, סיי אין לאַנקרי סיי אויפען בעלוויל.

אויפען אַלגעמיינעם פאַרלאַנג ווערט היינט ווידער אויפגעפיהרט „דאָס פּוילישע אינגעל“, וועלכע האָט געהאַט אַזאַ ריזיגען ערפאָלג אומעטום. דער ערשטער אַקט שפּילט זיך אָב אין פּוילען, די לעצטע צוויי — אין בוענאָס איירעס. מרים קאַראַלאַווא שפּיעלט אַלס פרוי און אויך אַלס אינגעל.. ווייל פאַר אַ מיידעל — מיינט איהר פאָטער — איז אַ סכנה צו פאָהרען קיין אַרגענטינא.

מרים קאַראַלאַווא פיהרט דורך אויסגעצייכענט איהר ראָלע, פילט אָן דאָס טעאַטער מיט געלעכטער און רירט אויך אין די דראַמאַטישע סצענעס.

דער גאַנצער לאַכטיגער־אַנסאַמבל טרעט אַרויס היינט אָוונד אין דער פּיעסע, אַלע האָבען שעהנע און אינ־טערעסאַנטע ראָלען.

סאַרא פילער אין „מיין אידישע מאַמע“

„מיין אידישע מאַמע“ הייסט די פּיעסע וואָס וועט היינט אָוונד געשפּילט ווערען אין „מוטואַליטע“. אין דער ראָלע פון דער מאַמען וועט אַרויסטרעטען די בעוואוסטע שוישפּילערין פון אַמעריקאַ סאַרא פילער. צוזאַמען מיט איהר וועט היימי פּריזאַנט שפּילען אַ כאַראַקטער־ראָלע. „מיין אידישע מאַמע“ איז אַ לע־בענס בילד פון זעהר אַ אינטערעסאַנטען אינהאַלט. דער עולם איז געשפּאַנט פון אָנהויב ביזן סוף. סאַרא פילער, וועלכע האָט נאָך אין אַמעריקאַ זיך ערוואָרבען אַ גרויסען נאָמען אין מוטער ראָלען, וועט דאָ אין פּאַריז, צום ערשטען מאָל, אַרויסטרעטען אין דער מוטער ־ראָלע, היימי פּריזאַנט האָט אויך זעהר אַ אינטערעסאַנטע ראָלע.

צוזאַמען מיט סאַרא פילער און היימי פּריזאַנט נע־מען אַנטייל היינט אָוונד הער און מאַד. טרוימאַן, טשייקאָווסקי, חיים לעווין, דזשעני שמולעוויטש, א. אַז. וו. די קאַסע פון מוטואַליטע איז אָפען פון 10 אַ זייגער אָן.

די פאָרשטעלונג וועט געענדיגט ווערען פּונקט 11,30.

3 פאָרשטעלונג אין „פּיער לעווע“

זונטאָג אָוונד, דעם 25. פעברואַר וועט פאָרקומען אין טעאַטער פּיער לעווע, אַ פאָרשטעלונג פון די צוויי שוישפּילער פון דייטשלאַנד מרים און יעקב שעפּס. עס וועט געשפּילט ווערען די פרעהליכע פּיעסע „אַ ווייב פאַרן טאַטען“.

רודאָלף זאַסלאַווסקי אין מילהויז

אין מילהויזען וועט מיטוואָך דעם 21. פעברואַר אַרויסטרעטען רודאָלף זאַסלאַווסקי מיט זיין טרופּע אין דער באַריהמטער פאָלקס ־ קאָמעדיע פון שלום־עליכם: טוביה דער מילכיגער“. די פאָרשטעלונג וועט געשפּילט ווערען אין זאַל ליאָן רוזש (6, אַוועניו אַריסטיד בריאַן). אין דער פאָרשטעלונג וועלען זיך באַטייליגען שלמה נאַאומאָוו, מאַד. גאָלד, אַז. וו.

אין מעץ.

מעלדונגען

פון „אַרבייטער - רינג“

היינט זונטאָג 2 נאָך מיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון אַרבייטער רינג 17 עמפּאַס טריאָ די בעריכטס־און וואַהל ־ פערזאַמלונג. אַלע מיטגלידער ווערען גע־בעטען צו קומען.

שטייער־דעקלאַראַציעס ווערען ערלעדיגט (פאַר מיט־גלידער) מיטוואָך און דאָנערשטאָג אָוונד אין לאָקאַל פון „אַרבייטער רינג“.

קינדער - גרופּע ביי „פרייהייט“

היינט האַלב 3 נאָכמיטאָג קומט פאָר אין דער פעדעראַציע (5, אַוועני דע לאַ רעפּובליק) די רעגולערע פערזאַמלונג פון דער קינדער־גרופּע ביי „פרייהייט“ אונטער דער אָנפיהרונג פון זייערע ערציהער.

דראַמאַטישער קרייז ביי „אַרבייטער־היים“

היינט 4 נאָכמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל, 47 רו דע ברעטאַן אַ רעפּעטיציע.

אידישער אַרבייטער ספּאָרט קלוב „שטערן“

היינט זונטאָג קומען פאָר 2 מאַטשען פון פוטבאָל פון דער 1. און 2. מאַנשאַפטען. די 1. מאַנ־שאַפט שפּילט געגען דער 1. „סאָלידאַריטע“ אויפען פּיסט מוניסיפּאַל אין ווענסען. זאַמעל־פּונקט 2,30 נאָכמיטאָג אויפען סטאַד. די 2. מאַנשאַפט שפּילט אויפען זעלבען סטאַד געגען „א. עס. אַ. 12“. זאַמעל־פּונקט 12 מיטאָג ביי מעטראָ פּאָרט שאַראַנטאָן. צווישען ער־שטען און צווייטען מאַטש קומט פאָר אַ ציקליסטען־געיעג.

געז. „אַרבייטער היים“

זונטאָג האַלב 9 אָוונד, אָרדענט איין די געזעלשאַפט „אַרבייטער־היים“ אַ „ציוטונג פון לעבעדיגען וואָרט“, אין לאָקאַל פון אידישען אַרבייטער ספּאָרט קלוב „שטערן“, 47 רו דע ברעטאַן, מיט אַ רייכען אַקטועלען, ליטעראַרישען און הומאָריסטישען פּראָגראַם. צום סוף — אַ קאָנצערט־טייל פון מוזיק, געזאַנג און רע־ציטאַציעס.

„אַלט־פּאַריז“

היינט זונטאָג קומט פאָר אַן עקסקורסיע אויף דעם בית ־ עולם פון מאָנמאַרטר. עס וועלען באַזוכט ווערען די קברים פון היינריך היינע, די קאַמעליען־דאַמע, אַלעקסאַנדער דיומאַ, רענאַן, סטענדאַל א. א.

זאַמעל־פּונקט מעטראָ בלאַנש 2,45 נאָכמיטאָג. די עקסקורסיע ווערט אָנגעפיהרט דורך י. ח. קאָרנהענדלער.

72780

[1936]

THE

מוסאליני — „דער שטרויענער צעזאר"

ווי עס ווערט געשילדערט לויט דאקומענטאלע באווייזען פון דזשארדזש סעלדעס אין "די סאודאסט סיזאר" — א בוך וואס האט געמאכט א גוואלטיגען רושם

פון ש. קאלדאווסקי. (ספעציעל פאר די "צייט")

ווען מ'זאל אייך, למשל, פלוצים א פראגע טהון, "ווער האט געפיהרט דעם מארש פון פאשיסטען אויף רוים אין אקטאבער, 1922?" וועט איהר, ניט טראכטענדיג איין רגע, געוויס ענטפערען: "ס'הייסט ווער? מוסאליני!"

ווארים, טאקע אזוי: די הויפט העלדרישקייט מוסאליני'ס באשטעהט אין דעם, וואס ער האט, יאקבי, געראטעוועט איטאליען פון "באלשעוויסטישען כאאס", ווען די איטאליענישע ארבייטער האבען פארכאפט די פאבריקען און אליין זיי פארוואלטעט, איז געקומען מוסאליני מיט זיינע שווארצע העמדלאך און געראטעוועט די פאבריקען און זאוואדען צוריק פאר די פאבריקאנטען, צוריקגעבראכט "רוה און ארדנונג". אזוי האט מען אונז איינגערעדט אין די אלע יאהרען זינט יענער היסטארישער פאסירונג און ביי אונז איז גאר קיין ספק הערשן ניט געווען.

קומט אצינד דזשארדזש סעלדעס און באווייזט מיט פאקטען און דאקומענטען, אז ס'סיבט זיך גאר ניט אן. ניט מוסאליני האט געפיהרט דעם מארש אויף רוים און ניט ער האט אפילו מיטמארשירט. אדרבה, בעת דעם פאשיסטישען מארש אויף רוים, סוף אקטאבער, 1922, האט זיך מוסאליני פארבאריקאדירט אין זיין אפיס אין מילאן, און קיין רוים איז מוסאליני אנגעקומען ערשט שפעטער מיט'ן צוג, אין א ערשט קלאסיגען וואגאן.

אט דאס איז איינע פון די הונדערטער נייעסען און איבערראשונגען וואס סעלדעס מאכט אין זיין זעלטענעם בוך "די סאודאסט סיזאר".

דזשארדזש סעלדעס, אגב, איז אן אמעריקאנער - אידישער פובליציסט פון א גאר הויכער מדרגה. איך האב געהאט די געלעגענהייט צו באקענען און צו טרעפען זיך מיט איהם אין די באלד נאך מלחמה יאהרען אין פארשיעדענע טיילען פון איראפא און אין די סאמע פארווארפענסטע ווינקלאך. דאס איז א מענש, וועלכער באזיצט די גרויסע פעהיגקייט פון אריינדרינגען אין די באהעלטענסטע ערטער, ארויסגראבען פון דארט אלע סודי-סודות און באווייזען עס פאר דער וועלט. ער האט עס געטהאן אין זיינע פריהערדיגע ביכער, "דער וואטיקאן: נעכטען, היינט און מארגען", "די וועלט פאנאראמע", און אנדערע.

זיין "שטרויענער צעזאר" (דאס איז די בעסטע איבערזעצונג וואס איך קען געפינען אין אידיש פאר "סאודאסט סיזאר" כאטש סאודאסט מיינט פילעוקעס, זעג-שטויב) האט אבער געמאכט א גרויסען רושם.

די ערשטע אויפלאגע פון דעם בוך, ערשינענען לעצטען חודש, איז צוכאפט געווארען, און במשך פון דעם זעלבען חודש איז שוין ערשינענען א צווייטע אויפלאגע וואס איז שוין אויך אויספארקויפט.

דער "שטרויענער צעזאר" איז א ביאגראפיע פון מוסאליני'ן און די געשיכטע פון פאשיזם, פון וועלכע די וועלט האט א קנאפע אהנונג געהאט. עס איז א בלוטיגע געשיכטע פון א ווילדען אייאנטוריסט, פון פארראט, מארד גזלה און רציחה, פון וועלכע עס שטעלען זיך די האר קאפויער, לייענענדיג, ווארים אלץ, וואס סעלדעס דערצעהלט, איז באגרינדעט מיט דאקומענטאלע פאקטען און באווייזען.

נאך אלס אינגעל, באווייזט סעלדעס, איז מוסאליני געווען א "בולי", א בויאן, און א מעסער-העלד. אלס אנטלאפענער פון איטאליען אין דער שווייץ איז ער מעהרערע מאל געווען ארעסטירט פאר מערדערליכע אנפאלען און פאר שווינדעל. צוריקקומענדיג אין איטאליען איז ער געווען א סטרייק פיהרער און האט פארטייריגט מארד איבער קעניגע. אין 1920 בעת דעם אזוי גערופענעם "באלשעוויסטישען אויפשטאנד" אין איטאליע איז ער געווען "פאני-בראט" סיי מיט די קאמוניסטען און סיי מיט די קאפיטאליסטען.

ס'איז אבער אונמעגליך איבערצוגעבען אפילו א קליינעם טייל פון דעם בוך אין א קורצען צייטונגס ארטיקעל, איך וועל זיך דעריבער באגנוגענען מיט איבערגעבען איינציגע אינטערעסאנטע דאטען פון דעם לעבען פון דעם עהרזוכט-מאניאק, דער שטרויענער צעזאר מוסאליני:

מוסאליני איז געבוירען געווארען דעם 29-טען יולי, 1883.

אין 1901 ווערט ער א דארפ'ס לעהרער.

אין 1902 אנטלויפט ער פון מיליטער דינסט קיין שווייצאריע; ווערט ארעסטירט אין לוזאן אלס וואגאבונד.

אין 1903 — ארויסגעטריבען פון בערן; ווערט גערופען צו מיליטער-דינסט.

6-טען מערץ, 1904, רעבאטירט מיט טאגליעטעלי אז ס'איז ניטא קיין גאט. אין אפריל ווערט ער ערקלערט אלס דעזערטיר; ווערט ארעסטירט און זשענעווא מיט א פאלשען פאספארט.

22-טען יולי, 1908 — פאר'משפט צו 8 חדשים קערקער און 200 ליר שטראף פאר "באוואפענטען ווידערשטאנד".

אין מערץ, 1909, אנטלויפט ער קיין טרענטא, עסטרייך, וואו ער ווערט דער סעקרעטאר פון דער ארטיגער סאציאליסטישער פארטיי; אין סעפטעמבער פון זעלבען יאהר ווערט ער ארויסגעוויזען פון עסטרייך. ער קומט אין פארלי (זיין געבורטס קרייז) און ווערט ארעסטירט פאר ראדיקאליזם.

דעם 2-טען יאנואר, 1910, הויבט ער אן ארויסגעבען "לא לאטא די קלאסע" (דער קלאסען קאמפף); ווערט באצאהלטער סעקרעטאר פון דעם סאציאליסטישען לאקאל אין פארלי.

אין 1911 ארגאניזירט מוסאליני א באוואפענטען אויפשטאנד געגען דער מלחמה אין טריפאלי — ווערט פאר'משפט צו 5 חדשים תפיסה.

דעם 15-טען מערץ, 1912, שרייבט ער אן ארטיקעל אין וועלכען ער באוואונדערט דעם אטענטאט אויף דעם איטאליענישען קעניג. אין יולי ווערט מוסאליני באריהמט אין איטאליע און ווערט דער דירעקטאר פון דער סאציאליסטישער פארטיי — ווערט דער רעדאקטאר פון דעם עקסטרעם לינקער סאציאליסטישער צייטונג "אוואנטי" און אטאקירט ביטער די קאטוילישע קירכע.

אין אפריל, 1914, איז ער דער פיהרער פון א רעוואלוציאנערען פארזוך, צו פארכאפען די פאבריקען פאר די ארבייטער. — דעם 4-טען אויגוסט, בעת'ן מלחמה אויסברוך, האלט מוסאליני, מיט דער סאציאליסטישער פארטיי, פאר איטאליענס נייטראליטעט.

דעם 25-טען אקטאבער, 1914, באשולדיגט די סאציאליסטישע פארטיי מוסאליני'ן אין פארראט; דעפוטאט טרעוועס קומט ארויס מיט באווייזע, אז מוסאליני האט זיך פארקויפט צו פראנקרייך; דעם 15-טען נאוועמבער הויבט מוסאליני אן ארויסצוגעבען די צייטונג "פאפאלא ד'איטאליא" אויף די געלדער פון פראנצויזישען פראפאגאנדא דעפארטמענט; נאוועמבער דעם 23-טען ווערט מוסאליני אויסגעשלאסען פון דער סאציאליסטישער פארטיי אלס "מאראלישער און פאליטישער פארברעכער".

דעם 29-טען אפריל, 1915, ווערט מוסאליני פארוואונדעט אין א דועל מיט דעפוטאט טרעוועס.

דעם 13-טען מאי, 1915, — איטאליע ערקלערט מלחמה מיט עסטרייך-אונגארן. — סעפטעמבער דעם 1-טען ווערט מוסאליני גערופען אין דער ארמעע, און דעצעמבער דעם 9-טען ווערט ער גענומען אין שפיטאל מיט א מאגען קראנקהייט.

10-טען מערץ, 1916, קעמפפט ער א דועל מיט גענעראל גראף ספינגארדי און ווערט פארוואונדעט.

23-טען מערץ, 1919, מוסאליני, מארינעטי, צעזאר ראסי און אנדערע גרינדען פאשיסטישע גרופען לויט ד'אנונציא'ס אויפטראג. "פאר א רעפובליק און אבסאלוט געגען דיקטאטור". דעם 10-טען נאוועמבער ווידערהאלט ער: "מיר וועלען זיך ניט אונטערווארפען אונטער קיין דיקטאטור.

די פאשיסטישע פראגראם, פארעפענטליכט דעם 20-טען אפריל, 1920, שליסט איין דאס קאנפיסקירען דאס לאנד אייגענטום, מלחמה פראפיטען א. אנד.

סעפטעמבער דעם 1-19-טען. ארבייטער פארכאפען פאבריקען און מוסאליני לויבט עס אין הימעל אריין.

מאי 15-טען, 1921, מוסאליני ערוועהלט אלס פאשיסטישער דעפוטאט צום פארלאמענט. — שליסט פרידענס אבמאך מיט די ארבייטער און סאציאליסטען.

אויגוסט 3-טען, 1922. פאשיסטישער טעראר געגען ארבייטער צוברעכען פארזוך פאר א גענעראל סטרייק. מוסאליני אנטלויפט קיין מילאן. — 27-טען אקטאבער. מוסאליני פארבאריקאדירט זיך אין אפיס בעת פאשיסטען "מארשירען" אויף רוים. — 30-טען אקטאבער. מוסאליני קומט קיין רוים מיט'ן צוג. קעניג באשטימט איהם אלס פרעמיער. נאוועמבער 16-טען: מוסאליני פאדערט דיקטאטארישע מאכט. שאפט אב די אויספארשונגס קאמיסיע וועגען מלחמה פראפיטען. — פאשיסטישער פאגראם אויף ארבייטער אין טורין.

פעברואר, 1923. פאשיסטישער מיליציע געשאפען. מינצאני ערמארדעט פון פאשיסטען, צוזאמען מיט נאך א רייהע אנדערע אנגעזעהענע געגנער פון פאשיסטען.

יאנואר 1924. דעמאקראטען און סאציאליסטען פארלאזען רעגירונג. — פאשיסטען געווינען וואהלען דורך טעראר. — בריאנצא פארברענט. — מאטעאטי ערמארדעט. אבגעשאפט פרייע פרעסע און מאסאנען לאזשען.

נאוועמבער 4-טען, 1925. אטענטאט פארזוך אויף מוסאליני'ן פון צאניבאני.

אפריל 7-טען, 1926. אטענטאט פארזוך אויף מוסאליני'ן פון מיס גיבסאן. — דאס זעלבע סעפטעמבער 11-טען, 1926, פון לוצעטי.

אקטאבער 31-טען. צאמבאני שיסט אויף מוסאליני'ן און ווערט געלינטשט פון מוסאליני'ס באגלייטער.

ווי געזאגט, וואלט עס פארנומען צופיעל פלאץ אויסצורעכענען, אפילו בלויז אין כראנאלאגישען סדר, די אנדערע אטענטאטען אויף מוסאליני'ן און די מערדערייען פון מוסאליני'ס שווארצע העמדלאך אויף אנגעזעהענע געגנער פון פאשיזם אין איטאליע. עס איז אויך ניט מעגליך איבערצוגעבען דא ווי אזוי מוסאליני האט דערשטיקט אלץ, וואס איז ניט געווען פאשיסטיש, ווי אזוי ער האט אבגענומען ניט נאר די מאכט און פרייהייט פון דעם כלל און דעם יחיד נאר אויך פון דעם קעניג און האט עס אלץ פארנומען אין זיין אייגענער לאפע.

אין דעם בוך ווערט באוויזען, מיט פאקטען און ציפערען, וועגען דער שרעקליכער ירידה פון דער ארבייטער און מיטעלקלאס באפעלקערונג, וועלכע מוסאליני האט פארראטען פרעך און אפען צו די רייכע אינדוסטריאליסטען און לאנדבאזיצער און ווי דאס, צוזאמען מיט זיין צעזארמאניע, האט געפיהרט צו דער מלחמה אויף עטהיאפיע און זיין פאכען מיט'ן שווערד אויף גאנץ איראפא.

איבערלייענענדיג דעם בוך דערזעהט מען צום ערשטען מאל מוסאליני'ס אמת'ן פרצוף און וואס פאר א געפאהר ער איז פאר דעם וועלט פרידען.

גרויסע אנטי־נאצי־מאניפעסט[...]

[...]Times

די לייטענדע אידישע
טעגליכע צייטונג אין ענגלאנד.

רעדאקטאר מאררים מייער.

צענטראל אפיס און דרוקעריי:
325 וויטשעפעל רויד, לאנדאן, א.1
סיטי אפיס: 175-173 פליט סטריט, א.ס.
טעלעפאן: בישאפסגייט 8593.
קייבעל און טעלעג. אדרעס: „צייטליכעס, לאנדאן."

[...]-און-צוואנציגסטער יאהרגאנג. לאנדאן, דינסטאג, ט' אדר, תרצ"ו

1936

אויל סאנקציעס

ענגלאנד איז גרייט

אבער מען מאכט א נייעם פארזוך פאר שלום.

זשענעווא.—מר אידען, דער בריטישער אויסערן מיניסטער, האט ערקלערט צו דעם קאמיטעט פון אכצעהן, אז ענגלאנד איז גרייט אנצואווענדען אויל סאנקציעס געגען איטאליען, אויב די אנדערע נאציאנען זיינען גרייט דערצו. דערוויל איז קיין באשלוס ניט געפאסט געווארען.

היינט קומט זיך צוזאמען אין זשענעווא דער קאמיטעט פון דרייצעהן, און לויט ווי עס ווערט פארשטאנען וועט ער מאכען א גרויסען פארזוך דאך צו ברענגען צו א שלום, און מען זאל די אויל-סאנקציעס ניט דארפען אנווענדען.

רוים פרייהט זיך אלץ מיט דעם זיעג.

פון רוים טעלעגראפירט מען אלץ, אז מען פרייהט זיך דארט מיט דעם גרויסען זיעג פון די איטאליענער אין אביסיניען.

די מיינונגען פון אנדערע קוועלען ווייכען, אז דער זיעג איז ניט אזוי גרויס; אז די אביסינישער ארמעע איז דאך געלונגען זיך צוריקצוציהען, און וועט ווייטער שטעלען א ווידערשטאנד.

דר. חיים וויצמאן

אפטימיסטיש וועגען דער פאליטישער לאגע

זיין ערקלעהרונג וועגען דעם דייטשען הילפס פלאן

ירושלים (פאלקאר) — דר. וויצמאן האט ערב זיין אבפאהר קיין לאנדאן, איינגענומען א פארשטעהער פון "פאלקאר" און געמאכט פאלגענדע ערקלערונג: ער איז אפטימיסטיש טראץ די ערנסטע פאליטישע לאגע. ער איז זעהר צופרידען מיט דער דעבאטע אין לארדען הויז. דר. וויצמאן האט אויך ערקלערט, אז דער פאראייניגטער ציוניסטישער פראנט איז א וויכטיגער פאקטאר פאר כלפי חוץ. אין לאנדאן, האט ער ווייטער ערקלערט, וועט ער בלייבען ארום 3 וואכען און זיין צייט איז שוין פולקאם פארנומען מיט פארשיעדענע אינטערוויוען. אין 15-טען מערץ וועט ער רעדען אויף א מיטינג וועגען דער רעטונגס ארבייט פאר די דייטשע אידען און וועט באריכטען וועגען דער פאליטישער לאגע. ער וועט פארמולירען די פאדערונג, דאס אמעניגסטענס 50 פראצענט פון דעם געזאמעלטען געלד אין אמעריקא זאל געהן אויף ארבייט אין ארץ ישראל דורך דער אגענץ. א ראט, וועלכער באשטעהט פון פיער ציוניסטען, פיער ניט ציוניסטען, מיט סיר הערבערט סעמיועל אלס פארזיצער איז שוין געשאפען געווארען. דער ראט וועט באשטימען דער גאנג פון דער ארבייט אין די פלענער.

פראנקפורטערס פראצעס

וועט זיך אנפאנגען אין הערבסט

אפיציעלער קאמוניקאט פון דער פאליציי איבער פראנקפורטער'ס אקט.

זשענעווא (י.ט.א.) — עס איז מיטגעטיילט געווארען, דאס דער פראצעס פון דוד פראנקפורטער, וועלכער האט אסאסינירט דעם טשיף נאצי שפיאן גוסטלאף, וועט פארקומען אין הערבסט.

עס איז אויך מיטגעטיילט געווארען, אז די מאכט האט ניט געגען ה' אויגען קורטי, דער גוט באקאנטער ציריכער אדוואקאט, אלס פראנקפורטער'ס פארטיידיגער. ה' אויגען קורטי איז באאויפטראגט געווארען פון פראנקפורטער'ס פאמיליע צו פארטיידיגען זייער זוהן.

די פאליציי האט אויך ארויסגעלאזט א קאמוניקאט וועגען דעם ביז איצטיגען רעזולטאט פון איהר אויספארשונג אין דעם ענין פראנקפורטער. ער ווערט אפיציעל באשולדיגט אין "נעהמען נקמה פאר די פארפאלגטע אידען אין דריטען רייך". אין דער מיטטיילונג ווערט אויך געזאגט, אז די פראגע אויב פראנקפורטער האט געהאט שותפים צו זיין אקט איז נאך ניט באשטימט געווארען. די פראגע איז א שווערע און די אויספארשונג וועט נאך פארטגעזעצט.

עס ווערט אויך ערקלערט, אז ער ליידעט ניט פון טובערקולאז.

ווילהעלם גוסטלאף

איז געווען דער פיהרער

פון נאצישען טעראר אין אויסלאנד.

איז ער געווען פאראנטווארטליך פאר דער ערמארדונג פון דר. דאלפוס און פראפעסאר לעסינג?

זשענעווא. — די אויספארשונגען, וואס ווערען אנגעפיהרט בנוגע דער טעטיגקייט פון ווילהעלם גוסטלאף, וועלכער איז דערשאסען געווארען פון דוד פראנקפורטער, ציינט זיך ארויס, אז גוסטלאף איז ניט נאר געווען דער פיהרער פון די נאציס אין דער שווייץ, נאר דער אנפיהרער פון דער געפעהרליכסטער נאצישער שטורמיסטען גרופע, וואס האט געהאט די אויפגאבע ניט נאר צו העצען נור אויך דורכצופיהרען טעראר אקטען אין פארשידענע לענדער. באזונדערס האט גוסטלאף אנגעפיהרט די נאצישע טעראר טעטיגקייט אין עסטרייך און טשעכאסלאוואקיען און דאס ערקלעהרט פאר וואס ער פלעגט אפט באזוכען די דאזיגע לענדער.

מען פרעגט זיך גאנץ ערנסט אין דער שווייץ צי ווילהעלם גוסטלאף האט ניט געהאט אויך א האנד אין דער ערמארדונג פון דר. דאלפוס, דער קאנצלער פון עסטרייך און פון פראפעסאר לעסינג?

פוילישע[...]

איילט זיך אנ[...]

צו פארבאטען[...]

די קאמיסיע איז שוין ביי[...]
טאר באטייליגט זיך כאט[...]
— הרב רובינשטיין וועט[...]
שטא[...]

ווארשא (י.ט.א.)— דער פוילישע[...]
סיים איז שוין צוגעטרעטען דורכצו[...]
פיהרען דעם שחיטה-פארבאט. ד[...]
העצער געגען דער אידישער שחיט[...]
טהון אלץ, אז דער פארבאט זאל ווי[...]
אמגיכסטען אנגענומען ווערען.

עס האט זיך שוין פארזאמעלט ד[...]
אדמיניסטראטיווע קאמיסיע אונטער'[...]
פארזיץ פון דעפ. דוך, געוועזענע[...]
וויצע-אינערן-מיניסטער, וועלכע[...]
האט אויפ'ן ערשטען פונקט פון דע[...]
טאג ארדנונג ארויפגענומען דע[...]
שחיטה פארשלאג פון מאדאם פריס[...]
טאר. קיין דיסקוסיע איז דערוויל ני[...]
פארגעקומען. עס איז בלויז געוועהל[...]
געווארען א רעפערענט פאר'ן דאז[...]
גען געזעץ פראיעקט. דער רעפערענ[...]
איז דעפוטאט דרושינסקי פון ביה[...]
גאשטש. אלס עקספערט מצד דעם א[...]
דישען שטאנדפונקט איז באשטימ[...]
געווארען דעפוטאט הרב רובינשטיי[...]
עס איז אויך באשלאסען געווארען צ[...]
באשטימען אן עקספערט מצד די א[...]
הענגער פונ'ם פראיעקט. ווער דע[...]
דאזיגער עקספערט וועט זיין, א[...]
נאך נישט באוואוסט.

דערנאך האט מען אנגענומען [...]
באשלוס צו ערלויבען דער פראיעקט[...]
געבערין, פרוי פריסטאר, צו זיין אנ[...]
וועזענד ביי די בעראטונגען פון דע[...]
קאמיסיע, הגם זי איז נישט קיין מיטגליד פון דער קאמיסיע.

די אויספיהרליכע דעבאטע ארום [...]
געזעץ פראיעקט וועט זיך אנהויבען[...]
שוין אנהויב קומענדע וואך.

צו דער אדמיניסטראטיווער קא[...]
מיסיע געהערט בלויז איין אידישע[...]
דעפוטאט, נעמליך דעפ. דר. זאמערשטיין.

די ליגנערישע העצע

נאך דער זיצונג פון דער אדמיניסטראטיווער קאמיסיע האבען די אוק[...]

DEUXIEME ANNEE. 72781 AOUT 1929.

LILLE-EN-FLANDRE

Organe Politique et Littéraire

PARAIT CHAQUE MOIS

Directeur-Fondateur Valentin BRESLE.

Le Numéro : 0,25
Abonnement d'un An : TROIS Francs.

Rédaction-Administration 204, RUE SOLFÉRINO — LILLE

Un deuil dans la Poésie française

A.-O. PINCHART

Tous les lettrés de notre région ont ressenti avec une douloureuse tristesse le deuil qui les frappe par la mort inattendue du poète A.-O. Pinchart.

Ceux qui ont, comme nous, connu personnellement ce parfait honnête homme, ont aimé ses inappréciables qualités de cœur et d'intelligence, son affabilité, sa parfaite aménité de caractère. Tout le monde a apprécié son talent. Sans avoir la puissance métaphysique d'un Théo Varlet, la sensualité hypertendue d'un Albert Samain, l'instinct envoûtant d'un Armand Dehorne, A.-O. Pinchart laisse un vide réel dans la poésie nordique. Artiste consciencieux, il eût surtout le culte de la plasticité du vers, et par là tenait du Parnasse ; du vers philosophique, et de la sorte faisait songer à Sully-Prudhomme.

A.-O. Pinchart a publié plusieurs volumes de poèmes qui marquent dans leur ensemble une évolution ascendante.

C'est par « La Route des Hommes » (Mercure de Flandre, à Lille, éd.) que se termine une carrière aussi brève que brillante. Il faut souhaiter qu'une anthologie posthume vienne la compléter.

Il n'en reste pas moins que la poésie française perd, en A.-O. Pinchart, un probe artisan et un parfait ouvrier du vers.

VALENTIN BRESLE.

GESTION MUNICIPALE ET INDI...GESTION D'UN ÉCHEC POLITIQUE

M. Roger Salengro a bien de la chance. Ses adversaires sont intellectuellement parlant plutôt faibles. Il est dans l'ordre normal des choses qu'on prenne à partie le Maire de Lille. Les événements qui ont suivi les élections récentes de Lille attestent qu'il est vraiment l'homme de notre cité. Son élection ressemble, quoi qu'en disent certains, à un plébiscite. Il est élémentaire que ceci lui vaille des ennemis. D'autant plus que, ressuscitant le vieil esprit communal, comme Herriot à Lyon, ou Juvénal des Ursins à Paris et les Artewelde à Gand, Salengro est devenu l'homme du Lille-Nouveau. Delory avait pris en mains les affaires de la cité alors qu'elle n'était qu'une ville de province. Salengro a continué l'œuvre et en a fait une métropole. L'une des métropoles du Boulevard Européen, qui part de Londres pour aboutir à Bucarest. Notre collaborateur et ami E.-Gab. Pagnerre a dit dans un dernier numéro de **Lille-en-Flandre** ce qu'il convenait de dire à ce sujet : « C'est le boulevard de la vie, de l'humanité nouvelle et de la paix ».

La prospérité économique de Lille et de sa région va sans cesse en s'accroissant, notre trafic de même... en un mot, sous l'impulsion du Maire de Lille, notre ville a cessé d'être une bonne préfecture.

Tous les Lillois ont à la mémoire l'équation devenue célèbre de M. Georges Blachon : Lille = Lyon + Marseille + Bordeaux.

Lille est le centre de la région la plus prospère de France. Elle centralise la moitié de la prospérité économique française et tend à devenir une métropole d'art, de science, de pensée nordique. Lorsqu'un homme a contribué à faire cela, il est devenu l'objet d'admirations et de haines, surtout de méprisables cabales qui sont la rançon de la popularité.

Mais Herriot, à Lyon, et Hausmann, au siècle dernier à Paris, ont été attaqués avec clairvoyance, avec esprit, avec talent. Le passé luttait librement avec l'avenir. Contre Hausmann il y avait Louis Veuillot, Montalembert et Augustin Cochin. Contre Salengro il y a... M. Henri Becquart !

Je connais assez la Normandie pour savoir que dans ce pays un becquart c'est un brochet, et, par extension, quelqu'un qui veut tout avaler. M. Henri Becquart, n'a pas, lui, un large bec... ni une large vue. Il a un bec de plume, de plume d'oie du Capitole, et dans le numéro 5 de Juin 1929, de « **Septentrion** » (1), impuissant à avaler quelque chose, il veut faire un peu de comptabilité. Entendons-le :

« Ces colonnes de chiffres manquent de char-
« me, je vous en avertis tout de suite. Leur
« examen est même profondément attristant
« pour qui a, au cœur, l'amour de sa ville, et
« dans les veines, le sang de ces hommes du
« Nord qui, par leur sens de l'économie, par
« leur haine de gaspillage, par le sage équi-
« libre qui marie si étroitement, dans leur es-
« prit, la prudence à l'audace, ont amené notre
« région au point de prospérité dant elle est
« si justement fière aujourd'hui. »

(1) En dehors de l'indigeste topo politique de M. Becquart, ce numéro de la revue « Septentrion » contient d'excellentes choses que nous nous plaisons confraternellement à signaler :

On y trouve, sous la plume de M. le Chanoine Looten, un compte rendu de la Journée d'Eecke. Nul n'était plus qualifié que le Président du Comité Flamand pour parler de ce Congrès flamand, qui évoqua les belles traditions d'autrefois, et plus particulièrement les « Sociétés de Réthorique », ancêtres des Rosati.

Pierre Mille met ensuite le lecteur en garde contre le régionalisme qui n'est pas nationaliste et montre comment la pensée de Barrès a pu être déformée par l'autonomisme.

Jean-Louis Vallas, dans une étude fouillée sur René Benjamin, dégage l'idée maîtresse de l'œuvre d'un critique qu'on peut ne pas aimer, mais qui ne manque pas de talent.

Signalons encore la suite du roman de Maurice Goguet : « Hubert Paradis », qui ne manque pas d'intérêt, une chronique des disques qui prouve le souci de « Septentrion » de rendre toutes les manifestations des goûts du jour, et une fantaisie de J. E. Scrive-Loyer sur les réunions de familles du Nord.

Flamand par euphémisme (ces hommes du Nord !) M. Becquart pousse l'amour immodéré de la cité lilloise jusqu'aux petites économies et même uniquement par les petites économies. Lille, saccagé par la guerre, l'occupation allemande d'abord, l'occupation anglaise ensuite, rendue à la France dans un état exsangue s'est relevée en dix ans et ce n'est pas par des économies de grippe sous. (Il convient de lire le livre de M. Jean-Serge Debus « Le Nord dix ans après » (2).

Nous savons ce que Lille est devenue. Et loin d'être aidée par l'Etat dans son effort, nous voyons aujourd'hui nos concitoyens payer des impôts pour permettre au gouvernement d'achever ses grands travaux électoraux du Midi.

M. Becquart ne comprend guère que noblesse oblige et que le rythme d'une métropole européenne coûte plus cher à administrer qu'une cité ratatinée, sale, mal pavée, et mal éclairée.

M. Becquart commence par s'indigner de ce que les dépenses du budget ordinaire se soient accrues depuis 1926 de 50 à 72 millions. Il n'y a là rien d'inquiétant. Tous les grands centres sont logés à la même enseigne : Paris, Lyon, Marseille, Bordeaux. La prospérité matérielle entraîne fatalement le confort, les réformes, les améliorations de toutes sortes, le traitement des fonctionnaires doit être ajusté comme celui des travailleurs municipaux, au prix de la vie. Enfin le rythme plus moderne plus en rapport avec les nécessités du jour exige un accroissement de dépenses administratives.

Quant au budget extraordinaire, il inquiète moins M. Becquart. **« Pour le couvrir il peut suffire d'un coup de collier bientôt récompensé ».**

Cette perle atteste que l'huître dans laquelle nous l'avons prélevée est mûre pour s'ériger en rapporteur du budget municipal. Et que dites-vous de cette évocation de **« coup de collier bientôt récompensé »** ? Les mules portent des colliers mais il y a aussi les chiens et il me souvient que M. Georges Blachon opposait dans **« Lille-en-Flandre »** la politique indépendante de M. Roger Salengro à la politique des amis de M. Becquart : « politique de chiens couchants qui attendent un os ». L'image était restée figée dans la pulpe intellectuelle de M. Becquart comme un couteau de bois dans sa motte de beurre.

Cependant, avec deux ou trois bons coups de collier, on devine où M. Becquart nous conduirait.

Des administrateurs municipaux de quelque valeur, Herriot par exemple, ont toujours sou-

(2) La Grande Leçon, par Jean-Serge Debus. Edit. du « Mercure de Flandre ». 5 fr. 00.

tenu qu'il était de saine politique financière d'éviter l'extraordinaire, et de le répartir sur des centimes additionnels à l'ordinaire. Nouvelles perles. Il y en a un collier !

« Certaines dépenses sont nécessaires, et il « serait injuste de ne pas tenir compte de la « dépréciation du franc. Mais à notre époque « de gêne économique, alors que la population « supporte le poids écrasant des impôts d'Etat « dûs aux conséquences de la guerre, alors que « nous souffrons encore des suites de la crise « monétaire de 1926, ne conviendrait-il pas, à « force de sagesse et d'économie dans la gestion des affaires locales, d'épargner aux con- « tribuables une surcharge trop lourde ? »

N'est-ce pas précisément parce que l'Etat est exigeant qu'il est de saine administration de ne lésiner sur ce dont la Ville a besoin ? L'honorable M. Becquart souhaiterait sans doute une municipalité qui dirait : « Je laisse la Ville sale, les services à vau l'eau, l'administration à la Saint Glin-Glin, parce que les contribuables sont obérés par les taxes de l'Etat et par le réglement des dettes de guerre que mes amis ont ratifié ».

M. Becquart veut bien ne pas lésiner sur les crédits consacrés à la propreté publique :

« Il ne faut pas davantage lésiner sur les « crédits consacrés à la propreté publique. « Mais, tout de même, une meilleure gestion « ne pourrait-elle réaliser des économies inté- « ressantes dans ce service ? Avant la guerre « il était assumé par un entrepreneur, moyen- « nant une redevance d'environ 600.000 francs « par an. Aujourd'hui le concessionnaire, qui « ne s'occupe que de l'enlèvement des ordures « ménagères, touche annuellement plus de « trois millions. Quant au nettoyage des rues, « la Ville s'en occupe elle-même ; elle créa « pour ce faire, 133 emplois nouveaux, et cela « nous coûte cette année 1.400.000 francs en- « viron. Le coût de la propreté publique est « donc passé de 600.000 francs avant la guerre, « à 4.415.000 francs cette année. La majoration « ne vous semble-t-elle pas un peu forte ? »

D'accord. Mais cette fois les ordures ménagères sont **réellement** évacuées. Ajoutons que l'écart de 600.000 francs d'avant-guerre à 4.415.000 d'aujourd'hui ne correspond au coefficient des dépenses normales. En service de régie, ou « ouvrier » ce coefficient est, municipalement, de 5,93 comme le fait observer le rapport de M. Fiancette, rapporteur du budget de Paris. La Ville de Lille fait donc une excellente affaire ? Avant-guerre la saleté de Lille, proverbiale en Europe, déshonorait la ville, et la municipalité encourait pour les épidémies, une formidable responsabilité. Ce risque est maintenant réduit à néant.

Après les ordures, le Théâtre. Tous les théâtres de province sont et seront déficitaires tant que les prix des places ne seront augmentés. A l'Opéra, à Paris, le fauteuil coûte 75 francs, à l'Opéra-Comique 60. Ce réajustement des prix n'existe nulle part à Lille, à Lyon, à Bordeaux, à Marseille. Il est naturel que le contribuable paye si l'usager ne paye pas.

Il y a cependant une grande ville qui fait exception à cette règle générale du déficit des théâtres en province. C'est ainsi que le pouvoir central accorde, avec l'argent de tous les contribuables de France et de ceux du Nord en particulier, à la ville de Strasbourg une subvention pour les théâtres si importante que tout déficit est par avance comblé même avec des places à prix réduit et peu de spectateurs.

M. Becquart ne pourrait-il pas obtenir, grâce à son fougueux talent de polémiste spécialiste des questions municipales, la même faveur pour la Ville de Lille ? Ce résultat qui comblerait de joie le cœur de M. Bardou, adjoint aux théâtres et celui de tous les Lillois, serait certes un résultat plus utile à la Ville que le sport qui consiste à se bouffer le nez entre Lillois sous prétexte d'échec électoral et ce à la grande joie des anti-flamands.

L'administration Salengro eût été d'une culpabilité inqualifiable en n'entamant pas ses travaux avec la prévision d'une ville d'un million d'habitants. Un enfant de dix ans le comprendrait. M. Becquart, lui, oppose à la politique de réalisation immédiate, la politique des petits pâtés qui a fait faillite par faillite et qui écrase actuellement le contribuable parisien, politique dont M. Louis Loucheur a fait vingt fois le procès à la Chambre et au Sénat, et qui est définitivement abandonnée **parce qu'elle coûte trop cher.**

« Et puisque les circonstances exigent que, « contrairement aux règles d'une prudente ad- « ministration, on entreprenne tous ces tra- « vaux en même temps, qu'elle s'arrange pour « répartir, grâce à l'emprunt, sur le plus grand « nombre possible de générations les charges « fiscales qu'ils nécessiteront ».

Et là-dessus, M. Becquart, ouvrant son tout petit bec fait le procès de l'administration municipale de... Vienne (?!?!).

Examinons ce tissu d'inexactitudes et d'erreurs :

« A agir autrement, on risque de renouveler « à Lille, l'expérience faite dans la capitale « autrichienne. Là aussi, une municipalité so- « cialiste, jouissant, elle, de la complète auto- « nomie financière, que la loi française refuse « très sagement à nos administrations locales, « voulut se lancer à corps perdu dans les « grands travaux. Elle construisit de somp- « tueux immeubles, planta de vastes jardins « publics, aménagea des parcs de jeux et de « sports, créa des établissements de bains po- « pulaires, des restaurants confortables à prix « réduits. Pour couvrir ces dépenses, dont le « principe était excellent, elle accabla d'im- « pôts les contribuables : tout fut taxé — et « exagérément taxé — : immeubles, autos, dis- « tractions, domestiques, spectacles, repas au « restaurant, etc. Résultat : la ville est magni- « fique, mais elle se meurt. Les industriels « ferment leurs usines et vont s'installer ail- « leurs. Vienne se dépeuple, et les commer- « çants voient leurs recettes se tarir. »

« Prenons garde que Lille n'en arrive là, et « que bientôt, comme la jument de Roland, elle « n'ait toutes les qualités, mais un seul dé- « faut : elle sera morte ! »

Il est parfaitement exact que pour occuper des centaines de mille de chômeurs, la municipalité de Vienne ait voici quatre et cinq ans fait les travaux somptueux dont parle M. Becquart. Mais aujourd'hui un collaborateur du « **Mercure de Flandre** » de passage à Vienne a pu se rendre compte de visu que, grâce à ces travaux, Vienne connaît une prospérité inouïe. Et si M. Becquart peut trouver à Vienne un appartement à louer ou une boutique à reprendre, nous lui payerons des dattes.

Puis l'excellent M. Becquart s'en prend aux fonctionnaires. Lille en aurait trop et il ajoute :

« Il y a, certes, des augmentations de traite- « ments qui sont légitimes : les employés mu- « nicipaux doivent être rémunérés en raison « de leurs capacités, du travail fourni et des « services rendus, aussi largement qu'ils le « seraient dans des affaires privées. Mais pour « pouvoir les bien payer, il faut, comme le font « les chefs d'entreprises particulières, s'effor- « cer, par une meilleure organisation du ser- « vice, par des méthodes de travail moderni- « sées, d'augmenter leur rendement et de ré- « duire leur nombre. Pourquoi, au contraire, « police et octroi mis à part, le nombre des « employés municipaux est-il passé de 215 à « 364 ? »

Il faut certes à Lille, comme partout, une réforme administrative. Mais cette réforme n'est-elle pas admirablement amorcée dans la construction du nouvel Hôtel-de-Ville qui **centralise** tous les services (ce qui vaut bien mieux que de les décentraliser, comme le désire M. Becquart) et en offre l'accès direct, sans perdre de temps, à l'usager administré ? Il y a plus d'employés parce qu'il y a plus de monde à administrer et parce que le public est mieux administré. De même il y a 23,24 % de frais de pavage en sus (depuis 1913) parce qu'il y a plus de rues à paver.

M. Becquart évoque les sages économies de M. Ch. Delesalle en 1905 ! Qu'était Lille en 1905 ? Qu'est Lille aujourd'hui ? Fort heureusement pour le commerce, Lille comporte une vie nocturne, des visiteurs étrangers, un contact intense avec Londres, Bruxelles, Francfort, Paris, Strasbourg. Il est donc devenu nécessaire d'éclairer les rues à l'heure où le soleil n'y suffit plus.

Sur tout ceci, M. Becquart se retourne vers le budget de l'extraordinaire. Il critique tous les grands travaux, avec des réticences... En vérité, municipalement, construire, c'est prévoir.

Nous ne suivons pas M. Becquart dans ses raisonnements fiscaux parce qu'ils conduisent, peut-être intentionnellement, à un défaitisme financier dont la prospérité du Nord offre un vivant démenti.

M. Becquart critique l'exagération des centimes additionnels. Au fond il est facile de réduire les dits centimes. Il n'y a qu'à imposer la bêtise et l'ignorance. Mais ici encore M. Becquart se fâchera. Et pour cause ! Il serait peut-être le principal imposé.

VALENTIN BRESLE.

G. LABEEUW

Tailleur Civil et Militaire

Coupeur Diplômé des Ecoles de Paris

157, Rue Nationale *LILLE*

FOURRURES DE TOUTES ORIGINES

DELIMAL-CARPENTIER

LILLE — 186, Rue Solférino — LILLE

R. C. Lille 12.275

Arrangements et Transformations de toutes Fourrures

SPÉCIALITÉ DU VÊTEMENT

Abonnez-vous à « LILLE-EN-FLANDRE »

Un An : TROIS FRANCS

Compte Chèques Postaux
BRESLE VALENTIN, 28100 Lille

Stoppages invisibles
Teintures
Nettoyage à sec
Retournage de Vêtements
Dégraissage instantané
et Coup de Fer.

LILLE — 178, Rue Nationale

B. COULON

ANCIENNE MAISON MONNIER (DIPLOMÉE)

Service quotidien par Messagers et Autos
dans tout le Département

Remise 5 % sur présentation de cette annonce

R. C. Lille 10.697

72782

AVICULTURE

Une visite à Oye-Plage.

Naissance d'un monde nouveau.

(Illustrations d'Eugène BAR)

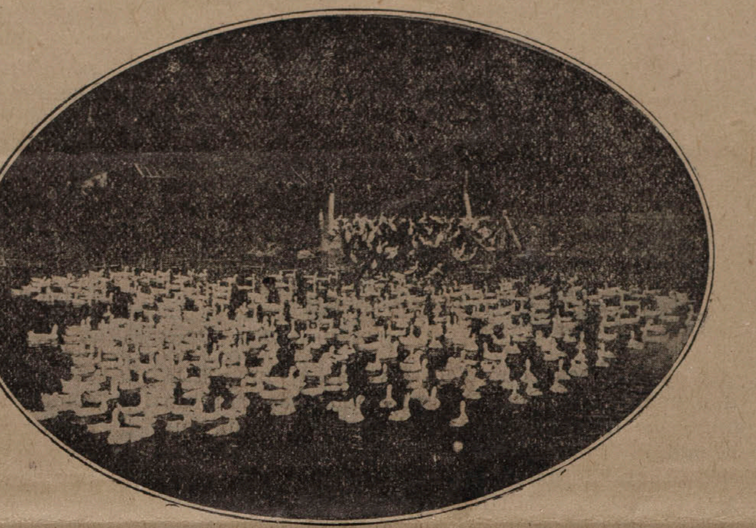

De tous les artistes, l'Architecte est le plus altruiste. Il travaille pour le bonheur des hommes. L'érection récente de la rue Mallet Stevens ne m'a pas trompé. Quoi de mieux que d'assurer à ses semblables un maximum de bien-être dans la chaleur en l'hiver, la fraîcheur en l'été, avec du soleil, de l'air, de la lumière et la vue, à travers les vitres des « bow-windows », d'un paysage approprié ?

— Mais les hommes, cher Monsieur, sont naturellement ingrats et difficiles à satisfaire. Le bon toutou, lui, est heureux dans sa niche. Le canard dans la flaque de purin se prélasse avec volupté et la basse-cour est fière de grouiller sur le fumier doré qui s'érige près des fermes.

Erreur, — Les animaux, nos amis, nous aiment. Mais que prendrions-nous s'ils pouvaient nous dire ce qu'ils pensent ? Tobby chien et Médor ont froid la nuit : la chaîne leur est lourde, le collier les meurtrit — nous les traitons comme des forçats. Le canard domestique regrette les nuages, les grands lacs, voire la libre bise des tempêtes tandis qu'il barbotte ; et la maman poule rêve d'un beau jardin pour y promener sa progéniture tandis que le coq, juché sur de la paille pourrie, envie son frère qui perche à tous vents sur le haut clocher du village.

Mais nos amis, à plumes ou à quatre pattes, sont bons. Le poète leur a fait dire :

« Nous devons pardonner à l'homme ses réseaux
Parce qu'un homme a dit : Mes frères, les oiseaux. »

Nouveau François d'Assise, au cœur non moins vaste, mais avec un sens réel des psychologies animales et une notion pratique de la vie, M. E. Gab. Pagnerre a entrepris de rendre heureux ceux-là qu'un philosophe présomptueux dénommait : nos frères inférieurs. M. Pagnerre a merveilleusement compris plusieurs choses. A savoir : 1° que les animaux ont une humanité, une humanité à part, différente de la nôtre, mais avec des aspirations à peu près identiques.

2° Que ces dits animaux viennent à nous, non pas pour les vains honneurs d'être nos *fidèles amis*, notre *plus noble conquête*, etc... mais surtout pour que nous leur facilitions les déboires du *strugge for life* moyennant quelques modestes services qu'ils nous rendent. Par exemple, celui de figurer sur nos tables bien rôtis et « revenus » dans des lardons et des petits oignons.

3° Que ces redits animaux ont horreur de la belle nature, de la solitude au fonds des bois, de l'inconfort du *camping* et qu'ils revendiquent légitimement un peu de bonheur humain.

4° Que la nature, pour eux comme pour nous, n'est agréable et appréciable que pour ce que les dispositions du travail humain y apportèrent d'ordonnance, de facilité et d'harmonie. Un parc à la française est incontestablement supérieur à la forêt vierge. Le grand air vaut mieux sur une plage élégante que parmi les rafales de l'Océan.

M. Pagnerre a donc entrepris le bonheur des bêtes, mais sur des bases plus solides que celles qui servirent à Dieu pour étayer le bonheur des hommes. Le point de départ de l'éminent artiste a été d'offrir à ses protégés, tous les charmes de la nature dans un maximum de confort. M. Pagnerre est un vrai créateur : il a réussi. Ce n'est pas lui qui logerait ses amis dans le ventre d'une baleine. J'en atteste les chiens, les lapins, les poules, les canards d'Oye-Plage : l'hospitalité de M. Pagnerre dépasse de cent coudées l'hospitalité divine.

L'installation d'Oye-Plage n'a rien d'un phalanstère, mais M. Pagnerre s'est dit avec raison qu'il n'y a pas seulement une vie individuelle ou familiale mais aussi une vie sociale chez les gallinacés, les canards et les lapins. Nul doute qu'en développant leur bonheur d'exister, qu'en leur révélant la douceur du confort, qu'en leur offrant la certitude d'être nourris convenablement et à heures fixes, M. Pagnerre ait fait naître dans les cœurs de ses hôtes innombrables un tas de jolis sentiments : l'amour de la paix, la gratitude pour le bienfaiteur, une sorte de tendresse mutuelle, loin des rivalités instinctives, beaucoup de politesse dans la vie courante et, enfin, l'amour aussi pour la Patrie, c'est-à-dire l'endroit où l'on a chaud, ou frais selon le besoin, où l'eau est pure et la nourriture saine et abondante... tellement abondante qu'on n'a pas besoin de se la disputer. L'endroit où l'on est à l'abri des intempéries, de la férocité « des plus gros que soi » et du plomb du chasseur. N'est-ce pas, poules, canards, lapins ?

Vivre pour la patrie
C'est le sort le plus beau, le plus digne d'envie !

Aussi ne laisseriez-vous pas ce bon M. Pagnerre partir vers la gloire, lors de la prochaine « *fraîche et joyeuse* ». Et vous auriez bien raison.

Voilà du pacifisme bien placé. Du pacifisme communiste. Quand les lapins dorment serrés les uns contre les autres, ils rêvent avec pitié à leurs frères de garenne, bons à dévorer du thym et du

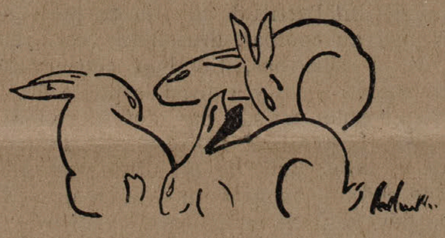

serpolet, alors que les feuilles de choux de M. Pagnerre ont une telle saveur. « Ah, Messieurs de Garenne, vous n'êtes que maraudeurs, pirates et boucaniers », pensent les prolétaires embourgeoisés, redressant avec orgueil leurs grandes oreilles.

La maman poule, si d'aventure elle revoyait passer sa cousine sauvage à belles plumes et à longue queue, étendrait ses ailes pour voiler le spectacle de cette dévoyée à ses poussins, et crierait à son volage mari, le coq : « Isidore, je te défends de regarder cette créature » !

Quant aux canards, ils contemplent au ciel d'automne, le long vol triangulaire des migrateurs intrépides avec ce mépris que, dans certaines classes de la société, on voue aux anarchistes.

Niez encore que les animaux soient profondément humains !

Il a suffi que M. Pagnerre leur révèle le socialisme pour qu'ils croient à leur bonheur et acquièrent nos sentiments de citadins par cette autosuggestion.

Seul, le vieux chien de garde, pas féroce, mais qui a des lettres, se dit à lui-même : « Ce qu'il y a de plus épatant dans le bonheur des autres, c'est qu'on y croit ». Pauvre Médor ou pauvre Tobby, ne sois pas sceptique à ce point. Les lapins

de ton bon maître, ses volailles, ont foi en leur bonheur. Et mieux, tu y crois toi-même. La preuve c'est que si tu n'étais pas un civilisé, respectueux du bonheur des autres, fort de ton instinct originel, tu te jetterais furieux sur toute cette colonie en pagaye pour y trouver une belle proie. Mais comme tu es sûr de manger tout à l'heure, mon brave clebs, tu te contentes de rigoler et tu fais bien.

Rien de tel que d'être heureux soi-même pour ne pas envier ceux qui le sont et pour croire en leur bonheur.

Nul doute que M. Pagnerre soit l'homme le plus heureux du monde, cela probablement pour avoir créé tant de bonheur autour de lui. Le vrai bonheur pour les grandes âmes, c'est le bonheur qu'on donne, de même que pour les vrais amants, le seul amour est celui qu'ils inspirent. « *L'amour et le bonheur sont des maladies sociales* » écrivait Ulrich von Hartmann. Mais il est de bonnes maladies, même parmi les plus contagieuses. Certains bouillons de culture sont sacrés.

J'ai négligé, dans l'essor d'une impression purement poétique, de vous dire que l'endroit où je l'éprouvais, fut baptisé par M. Pagnerre : Station Avicole d'Oye-Plage. Le tout est établi dans les saines campagnes du Nord où les nuages tamisent le soleil en lumière froide pour faire plaisir à Pierre Mac Orlan, et où la brise marine apporte dans l'air le stimulant de son iode et de son sel.

L'accès de cette installation n'a rien de féodal. Une vaste allée bordée d'arbres que commandent deux pylones blancs sur lesquels se regardent, en peinture vive sur la chaux, deux magnifiques « cocottes » qui achèvent de donner à ce Paradis des Oiseaux, une note aimable et amusante. M. Pagnerre l'a compris : « Pas de bonheur parfait sans ironie et sans gaîté ».

Qu'il est heureux pour le premier chroniqueur de son œuvre, que M. Pagnerre ait compris tant de choses et si bien ! Car vraiment, au moment d'aborder la description technique de la Station Avicole, vous me voyez saisi d'un étrange scrupule. Mon ignorance à peu près absolue des principes de l'Architecture m'empêche de m'étendre ainsi qu'il le faudrait sur les mérites purement professionnels de l'entreprise. Mais là-dessus, le public ne peut que faire à notre éminent collaborateur, le crédit le plus illimité.

Les animaux divers sont beaux, sont heureux. Ils ont l'air de dire : « Pourquoi ces grillages en fil de fer ? Probablement pour nous protéger, car nous n'avons aucun désir vraiment de nous échapper pour courir l'incertitude de vagues prétentaines. Nous sommes de paisibles rentiers, grâce à ce bon M. Pagnerre. A d'autres la grande aventure ! »

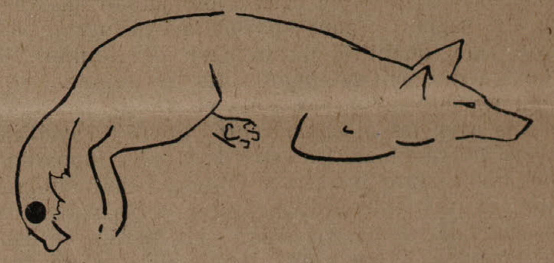

A tous seigneurs, tout honnneur

Voici d'abord le chenil. Il a été conçu à la façon des maisons Ukraniennes : une simple bâtisse, rien qu'un rez-de-chaussée. Mais le toit est plat et surmonté d'une volière magnifique où la note blanche de l'essor des pigeons apporte à l'usage des toutous, je ne sais quel symbole d'idéal et de beauté. Nos amis les chiens, depuis le fox fuineur et alerte jusqu'au noble berger de Thuringe, en passant par l'épagneul frisé et le petit griffon maladroit et même le « Tekel » tellement terre-à-terre que son ventre et ses oreilles rasent le sol ; nos bons amis les chiens, dis-je, ont un cœur immense et lorsqu'ils se promènent dans le bel espace propre, pourvu d'eau, qui s'étend comme un jardin devant leur chenil, il ne leur déplaît pas

de voir des colombes blanches se détacher vers le ciel bleu. Le chien, qui par hérédité connaît les hommes, en éprouve je ne sais quel sentiment de fierté. Il se dit à voir l'essor du pigeonnier,

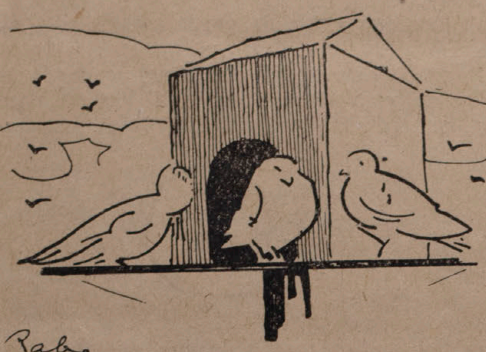

pareil à un édredon éventré en plein vent : « M. Pagnerre, mon maître, est un bien puissant seigneur. Il a conservé, malgré le bolchevisme, imminent, le droit de colombier sur sa tour, et ce n'est pas un mince honneur que de veiller sur les biens d'un gentilhomme. »

Seigneur d'Oye-Plage, M. Pagnerre n'a pas seulement droit de colombier. Il a droit de garenne, mais il a trouvé plus moderne, sans laisser prescrire celui-ci, de le remplacer par le droit de clapiers. M. Pagnerre s'est dit avec raison que le lapin domestique est un être terre à terre, matériel, sans grandes aspirations. Aussi, dans un trait d'invention qui comporte quelque ironie, s'est-il complu à donner à ses clapiers l'aspect d'une cité ouvrière. Ils s'étendent les uns pareils aux autres, avec l'imbrication de leurs toits identiquement penchés, révélant aux lapins syndiqués qui y habitent la monotonie des jours où chacun a droit à une même quantité de feuilles de choux, à la même femelle, à la même place au logis. De temps

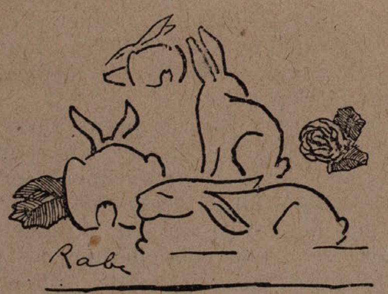

en temps, un orateur se lève parmi le groupe des lapins serrés les uns contre les autres et s'écrie : « Citoyens, quand secouerez-vous la tyrannie de notre oppresseur ? Nous lui sommes infiniment supérieurs. La preuve, c'est que M. Pagnerre, quand il veut exprimer son admiration pour un autre homme, s'écrie : « Celui-là, c'est un lapin ». J'ajouterai que l'homme est infiniment inférieur à nous. Il a de toutes petites oreilles.L'âne seul est notre égal ». Et les lapins syndiqués d'applaudir. Mais chez les lapins aussi les plus beaux discours changent parfois une conviction, jamais un vote. Car M. Pagnerre, pour apaiser la révolution, possède une quantité prodigieuse de feuilles de choux... qui sont les *bank-notes* des lapins.

Si les lapins, toujours, ils ne savent pourquoi, élevés avec les oiseaux, représentent le Syndicalisme à Oye-Plage, les canards y sont, innombrables, la vivante image du Communisme intégral. Rien de plus extraordinaire que de les voir et de les entendre sortir, marcher, crier, penser en bande, en tribu, le bec jaune vers le ciel... ou se jeter à la nage, tous ensemble, au commandement du chef de file, dans la magnifique pièce d'eau que M. Pagnerre, nouveau Lénine, aménagea pour leurs promenades. Une colonie de canards en marche ravirait M. Jules Romains. C'est le symbole vivant de l'Unanisme discipliné, militarisé, enrégimenté, dans le mépris du cygne, cet Aristocrate solitaire qui navigue seul dans son immaculée blancheur. Comme on comprend l'amour d'un Duhamel pour le communisme, à voir défiler une procession de canards courant ou nageant, poussant tous le même cri rauque et sa haine du cygne, cet empêcheur de penser en troupeau. Canards, canards de Panurge, triste et éblouissante image de la Société future, que vous êtes joyeux et fiers de votre nullité. Ma seule revanche, celle du cy-

gne, est que beaucoup d'entre vous finiront « à la Rouennaise » ou bien encore embourbés dans un marécage de petits pois et de beurre fondu, sur la table de votre bon dictateur Pagnerre, ou bien encore dans les plats d'argent poinçonnés aux fleurs de lys de Louis XVIII, du méprisable aristocrate que je suis. Et au préalable, au nom de la Communauté, et de ses droits souverains, on vous aura décapités, plumés, embrochés et « roustis ».

Voilà où conduit le mépris de l'individualisme, camarades dodus. Et tout cela parce que Karl Marx a écrit le capital et qu'un surveillant en rupture de lycée a donné deux coups de ciseaux dans la préface de la *psychologie des foules* de M. Gustave Le Bon. Et depuis lors : *Même quand l'oiseau vole, on sent qu'il a des pattes.*

Enfin, pour terminer ce panorama social d'Oye-Plage, constatons que dans leur « riche propriété », bordée par l'eau, ombragée d'un côté par les bois naissants aux arbres tutélaires, ouverte de l'autre sur des pelouses propices au golf et défendue par d'implacables grillages, les gallinacés incarnent la bourgeoisie à l'abri des lois mais, hélas, incapable de se défendre elle-même. L'opulente poule des Flandres « Brockels » de l'Artois, « Moeder Mak » du Courtraisis, est dans son avarice, sa vanité et sa taille, essentiellement représentative de la haute industrie. Il suffit de la voir menaçante, sûre de son bon droit lorsqu'elle couve jalousement ses gros œufs bien lourds. Son mari, le grand coq blanc, n'est pas moins imbu de ses

prétentions mais il n'est quand même pas très rassuré devant l'attitude hostile du petit coq normand, prêt au combat, dressé sur ses ergots ; et qu'il traite tout bas, lui bon conservateur, de radical-socialiste. Il y a aussi la poule dite *congolaise* parce qu'on ne sait pas d'où elle vient. Grasse, douillette, pas trop haute, vêtue d'un plumage luisant et noir. Mais ne lui dites pas qu'elle est « brune comme un geai ou comme une pie » ces vilains dévoyés, ces coureurs d'aventures. Elle se fâcherait, elle, l'austère bourgeoise en deuil. Songez donc : son époux occupe un rang fort élevé dans l'Administration. Enfin la coquette indochi-

noise aux belles plumes vertes et rouges. On la juge mal. Son mari n'a que soixante mille francs de rentes. Elle a été épousée pour son charme et sa beauté. Mais elle est habillée par Tollmann et Deuillet, chapeautée par Marthe Régnier, chaussée par Helstern, ses bas sont de Marny, ses écrins de chez Cartier. « Tout cela, Madame, est bien suspect, d'autant plus que ce pauvre Monsieur Indochinois est un homme bien effacé... Trop jolie et trop élégante pour être honnête ». Voilà ce qu'au sortir de la messe des poules, Madame « Moeder Mak » raconte à Madame « Coucou de Malines ». Cette dernière, bourgeoise à particule, frise l'aristocratie bien pensante et cultive avec un charme mondain, tout particulier, les délices de la diffamation perlée. Malgré ces petites rivalités, la communauté des intérêts y aidant, tout ce petit monde s'entend fort bien et même les gros poussins « en étoupe » ne se chamaillent pas trop. Locarno des enfants sages.

L'organisation économique de M. Pagnerre est en tous points remarquable. Le sol de sa propriété *produit tout ce que ces milliers de pensionnaires consomment* : graineterie, paille, foin, verdures. L'exploitation est donc parfaitement rationnelle. Outre cette branche agricole, elle comporte aussi une branche scientifique d'où notre collaborateur s'inspire pour diriger toute la Station.

Cette branche scientifique est plus particulièrement placée sous la coupe de MM. M. et C. Pagnerre fils, au demeurant les plus compétents et les plus aimables des hommes. Ce sont eux qui assurent à tout le petite monde d'Oye-Plage les conditions générales d'une vie saine et agréable, qui préparent les chapons, besogne cruelle et délicate, vérifient par une statistique à jour la régularité des pontes, assurent par des analyses méthodiques toutes les vérifications qui s'imposent. Ils sont pour M. Pagnerre de très actifs et très précieux collaborateurs.

Pour nous, qui avons toujours préconisé le retour à la terre, nous nous réjouissons de voir deux jeunes gens entreprendre avec joie une profession aussi délicate, mais combien indépendante et utile, mais qui a ses charmes et procure de bien douces satisfactions.

Nous connaissons en M. E.-Gab. Pagnerre un Architecte à la hauteur de son art, le plus noble de tous ; un écrivain très lettré ; un critique d'art compréhensif et incisif, un collectionneur averti. Voici maintenant qu'il apparaît comme un administrateur de premier ordre, assurant le bonheur de milliers d'animaux. Souhaitons-lui de ne pas avoir un jour la lourde et ingrate mission d'assurer le bonheur des hommes.

S. B. de Cercy.

"LILLE-EN-FLANDRE"
invite cordialement ses amis
à visiter la

STATION AVICOLE

du Château du Bois

à **Oye-Plage**, près Calais.

Ils y seront bien reçus.

Imprimerie spéciale du « Mercure de Flandre »
204, rue Solférino, à Lille
Le Directeur-Gérant : Valentin BRESLE.